

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE KIRSAL ALANDA KADIN SEÇMENLERİN SİYASAL
PAZARLAMA AÇISINDAN OY KULLANMALARINI ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ ve GİRESUN İLİNDE BİR
ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE KARAKUŞLU

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi İhsan CORA**

Giresun, 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 11.06.2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ayşe KARAKUŞLU 'nun "Türkiye'de Kırsal Alanda Kadın Seçmenlerin Siyasal Pazarlama Açısından Oy Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Giresun İlinde Bir Araştırma" başlıklı tezini incelemiş olup aday 20.06.2019 tarihinde, saat 13.00' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi İhsan CORA	
Üye	Prof. Dr. Halis DEMİR	
Üye	Prof. Dr. Reyhan Ayşen WOLFF	

ONAY

...../...../2019

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın Seçmenlerin Siyasal Pazarlama Açısından Oy Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Giresun İlinde Bir Araştırma” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22/04.2019

Ayşe KARAKUŞLU

ÖNSÖZ

Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın Seçmenlerin Siyasal Pazarlama Açısından Oy Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Giresun İlinde Bir Araştırma

Bu tez çalışmasında kırsal alanda yaşam süren kadınların siyasal hayata katılımı ve bu katılımı etkileyen faktörler üzerinde durulacak, oy kullanma eğilimlerinin analizi yapılmıştır. Kırsal alanda yaşayan kadınların siyasal yaşama katılımı konusunda önlerine çıkan engeller ve bu engellerin ne ölçüde aşılp aşılmadığının tespit edilmesi, siyasal katılımın arttırılması için alınacak önlemler ve geliştirilecek politikalar açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında elde edilecek bilgiler kırsalda yaşayan kadınların oy kullanma eğilimleri ve bu eğilimlerin hangi faktörlerden etkilendiği konusunda literatüre katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında, bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana rehberlik eden, lisans öğrenimimden itibaren örnek aldığım değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr.Üyesi İhsan CORA’ya teşekkürü bir borç bilirim. Yine tezin yazım aşamasında değerlendirmeleri ile bana yol gösteren Mustafa ÖZKAN ve Ufuk YOLCU hocalarıma da katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince bana cesaret veren ve maddi manevi benden desteklerini hiç esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma, aileme, özellikle değerli büyüğüm Sezai ÇAĞLAR’a ve konuyla alakalı bana fikir veren, yol gösteren fakat isimlerini burada belirtmediğim herkese çok teşekkür ediyorum.

“Yemek yapmak, çocuk bakmak, evi temizlemek kadınların görevi değil size ikramıdır.”

Ayşe KARAKUŞLU

ÖZET**Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın Seçmenlerin Siyasal Pazarlama Açısından Oy Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Giresun İlinde Bir Araştırma**

Siyasal katılımın en temel olgusu oy kullanma eylemidir. Anayasal bir hak ve aynı zamanda bir sorumluluk olan oy kullanma eğilimleri ile bu eğilimi etkileyen faktörler kırsal alanda ikamet eden kadınlar açısından farklılık göstermektedir. Özellikle, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından kırsal alanda yaşayan kadınların siyasal katılım konusunun önemi çerçevesinde bu çalışmanın amacı, kadınların oy kullanırken parti ile ilgili hususlardan, çevreden, partide kadın ve kadına yönelik politikaların varlığı hususlarından ne ölçüde etkilendiklerinin araştırılması olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan anketin uygulaması Giresun il sınırları içerisinde kırsal alanda yaşayan toplam 391 kadın üzerinde yapılmıştır. Toplanan veriler IBM SPSS 22 İstatistiksel Analiz Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, oy verme tercihinde akraba ve yakınların etkisinin kadınların eğitim durumu, yaş, medeni durumuna göre farklılık gösterdiği, parti görüşü ve ideolojisi etkisinin yaşa ve gelir durumuna, siyasal pazarlama uygulamalarının ise kadınların yaşına ve sosyal güvencesine göre farklılaştığını göstermektedir. Araştırma bulgularının kırsal alanda yaşayan kadınların oy kullanma oranının artırılmasına yönelik politikalar konusunda kanun yapıcılara, kırsal alanda yaşayan seçmenin oy verme tercihlerini etkileyebilecek stratejiler konusunda da siyasi parti yöneticilerine yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Katılım, Kırsal Alanda Siyasal Katılım, Siyasal Pazarlama

ABSTRACT**Investigation of Factors Affecting Women Voters' Voting Decision in Terms of Political Marketing in Turkey's Rural Areas and a Research in Giresun Province**

Voting is the most fundamental fact of political participation. The voting tendencies, which are a constitutional right and also a responsibility, and the factors that affect this tendency differ in terms of women residing in rural areas. Considering the scope of the importance of political participation of women living in rural areas in terms of developing countries such as Turkey, the aim of this study is to analyze how women's voting decision differs according to party related issues, the effect of environment and the existence of policies for women and women at the party. A total of 391 women living in rural areas in Giresun province participated in the survey that is prepared within the scope of the research. IBM SPSS 22 Statistical Analysis Program is used to analyze the data. Results illustrate that the effect of relatives in voting preference differs according to the educational status, age and marital status of women, the effect of party opinion and ideology differs according to age and income status and political marketing practices differs according to age and social security of women. We argue that the results of this study will provide significant insight for policy makers in policies related to increase voting rate in rural areas and for political party managers in strategies that will affect the voting preferences of women living in rural areas.

Keywords: Political Participation, Political Participation in Rural Areas, Political Marketing.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	2
YEMİN METNİ	I
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
SİMGELER VE KISALTMALAR	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR.....	4
1.1. Siyaset	4
1.2. Siyasal İktidar	5
1.3. Demokrasi	6
1.3.1. Doğrudan Demokrasi.....	6
1.3.2. Temsili Demokrasi.....	6
1.3.3. Yarı doğrudan demokrasi (referandum)	7
1.4. Egemenlik.....	7
1.5. Seçmen	7
1.6. Kırsal Alan Kavramı ve Kapsamı.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	11
TÜRKİYE’DE SEÇİM SİSTEMLERİ VE SİYASİ VE PARTİLERİN	
TARİHSEL GELİŞİMİ.....	11
2.1. Seçim Sistemleri.....	11
2.1.1. Çoğunluk Yöntemi	11
2.1.2. Nispi Temsil Yöntemi	12
2.1.3. Karma Yöntem.....	12
2.2. Dünya’da Seçim Sistemleri	12
2.3. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri	14
2.3.1. 1946 Yılına Kadar Uygulanan Seçim Sistemleri.....	14
2.3.2. 1946 Yılından Sonra Uygulanan Seçim Sistemleri	15
2.4. Dünya’da Seçimlere Katılım Oranları Ve Oy Kullanma Davranışları.....	18

2.5.	Türkiye’de Seçimlere Katılım Oranları Ve Oy Kullanma Davranışları.....	20
2.6.	Türkiye’de Siyasi Partilerin Tarihsel Gelişimi.....	21
2.6.1.	Cumhuriyet Halk Fırkası ve Tek Parti Dönemi.....	21
2.6.2.	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası	22
2.6.3.	Serbest Cumhuriyet Fırkası	22
2.6.4.	Demokrat Parti.....	23
2.6.5.	Milli Kalkınma Partisi	24
2.6.6.	Milli Nizam Partisi	24
2.6.7.	Çok Partili Dönemden Sonra Kurulan Diğer Partiler	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		26
SİYASAL KATILIM VE KADIN		26
3.1.	Siyasal Katılım	26
3.1.1	Siyasal Katılım Biçimleri	28
3.1.2	Siyasal Katılım Düzeyi	31
3.1.3.	Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler	34
3.1.3.1	Toplumsal Faktörler ve Siyasal Katılım	36
3.1.3.1.1.	Aile	36
3.1.3.1.2.	Din.....	37
3.1.3.1.3.	Vatandaşlık duygusu	38
3.1.3.2	Kişisel Faktörler ve Siyasal Katılım	38
3.1.3.2.1	Gelir.....	39
3.1.3.2.2	Meslek	40
3.1.3.2.3	Yaş.....	41
3.1.3.2.4	Cinsiyet.....	42
3.1.3.2.5	Eğitim	44
3.1.3.3	Siyasal Faktörler ve Siyasal Katılım.....	45
3.1.3.3.1.	Parti Görüşü ve Parti Programının Etkisi.....	46
3.1.3.3.3.	Lider Özelliklerinin Etkisi.....	46
3.1.3.3.4.	Aday İmajı Etkisi	47
3.1.3.3.5.	Siyasal Pazarlama Uygulamaları.....	47
3.1.3.3.6.	Söylem Etkisi	49
3.1.3.3.7.	Seçim Sistemi.....	49
3.2.	Türkiye’de Kadınların Siyasal Katılımı	50

3.2.1 Kadınların Siyasal Katılımı	50
3.2.2. Türk Kadınının Siyasal Yaşama Katılımı.....	52
3.2.2.1. Osmanlı Dönemi’nde Kadınların Siyasal Katılımı	53
3.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi’nde Kadınların Siyasal Katılımı	54
3.2.3. Nezihe Muhittin ve İlk Kadınlar Partisi.....	56
3.2.4. Siyasi Partilerde Kadın Kolları	57
3.2.5. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın	59
3.3. Siyasal Pazarlama ve Siyasal Alanda Pazar Bölümlendirme	63
3.3.1. Siyasal Pazarlama.....	63
3.3.2. Siyasal Alanda Pazar Bölümlendirme	66
3.3.3. Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın	67
3.3.4. Kadınların Oy Kullanma Davranışları.....	69
3.3.4. Kırsal Alanda Yaşayan Kadınların Oy Kullanma Davranışları.....	71
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	73
4.1. Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın Seçmenlerin Siyasal Pazarlama Açısından Oy Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Giresun İlinde Bir Araştırma	73
4.1.1 Araştırmanın Amacı.....	73
4.1.2 Araştırmanın Önemi	73
4.1.3. Araştırma Soruları	73
4.1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	74
4.1.4 Varsayımlar.....	74
4.1.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	75
4.2. Açıklayıcı Faktör Analizi	75
4.3. Bulgular ve Yorum	79
BEŞİNCİ BÖLÜM	93
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	93
5.1. SONUÇ	93
5.2. ÖNERİLER	97
KAYNAKÇA	99
EK 1: ANKET FORMU	113
ÖZGEÇMİŞ.....	115

SİMGELER VE KISALTMALAR

KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
KSSGM	: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
ÖİK	: Özel İhtisas Komisyonu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESAM	: Türkiye Ekonomik Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UKKS	: Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

VIII

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 1961’den Günümüze Seçim Sistemleri	16
Tablo 2: Siyasal Katılmanın Boyutları.....	33
Tablo 3: Bölgeler İtibari İle Senato ve Parlamentoda Kadın Üye Oranları	52
Tablo 4: Yıllara Göre Kadın Milletvekili Oranı	55
Tablo 5: 2014 Yerel Seçim Sonuçları	61
Tablo 6: KMO Katsayısı ve Bartlett Testi Sonuçları	76
Tablo 7: Oluşan Faktörlerin Özdeğerleri ve Açıklanan Varyans Oranları	77
Tablo 8: Döndürülmüş Faktör Bileşen Matrisi	77
Tablo 9: Faktör Analizi Sonucu Elde Edilen Faktörler ve Maddeler.....	78
Tablo 10: Demografik Veriler.....	79
Tablo 11: Eğitim Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler	80
Tablo 12: Eğitim Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler	81
Tablo 13: Yaşa Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler	82
Tablo 14: Yaşa Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler	83
Tablo 15: Medeni Duruma Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler.....	85
Tablo 16: Medeni Duruma Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler.....	85
Tablo 17: Çocuk Sayısına Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler	86
Tablo 18: Çocuk Sayısına Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler	87
Tablo 19: Sosyal Güvenceye Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler	88
Tablo 20: Sosyal Güvenceye Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler.....	89
Tablo 21: Gelir Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler.....	90
Tablo 22: Gelir Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler.....	91
Tablo 23: Maddeler Bazında Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 1950-2013 Yılları Arası Seçimlere Katılım Oranlarının Ortalaması..... 19

Şekil 2: Türkiye’de Seçimlere Katılım Oranları 20

GİRİŞ

Siyasal katılım, modern ve demokratik toplumların önemli bir göstergesi olarak, toplum üyelerinin siyasal sistem karşısındaki, tutum ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır (Kapani, 2016: 114). Toplumu oluşturan bireylerin siyasal katılım düzeyleri, duydukları ilgi oranında farklılık göstermektedir (Eser ve Sarışahin, 2016: 40). Bazı kişiler medya yolu ile kendilerine ulaştırılan siyasal olayları izlemekle yetinirken, bazı kişiler doğrudan olayların içinde aktif rol almakta, siyasi partilerde yöneticilik yapmaktadır (Baykal, 1970: 33).

Siyasal katılım ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, siyasal katılım seviyesinin sosyo-ekonomik düzey, psikoloji, kültür, çevresel faktörler, gelir, eğitim düzeyi, meslek, cinsiyet, yaşanılan yer gibi faktörlere bağlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir (Kapani, 2016: 145-146). Bu faktörler arasında, siyasal katılımın cinsiyete göre farklılaşması veya daha spesifik olarak kadınların siyasal katılımı sıkça çalışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde kadına biçilen toplumsal rol ve sorumluluk nedeniyle siyasete erkekler kadar aktif katılmadıkları bilinmektedir (Doğan ve Göker, 2010: 177-180).

Kırsal alan özelinde değerlendirildiğinde ise, kadına yüklenen sorumluluklar ve roller nedeniyle siyasal katılım açısından meydana gelen farklılığın daha belirgin olduğu görülmektedir (Soysal, 2013: 170). Özellikle kırsal alanda geleneksel geniş aile olarak nitelendirilen ataerkil yapının hâkim olduğu ailelerde, gelenek ve göreneklerin, kültür ve sistemlerin, toplumsal beklenti ve değer yargıları siyasal yaşamda rol ve tercihlerin oluşumuna etki eder.

Kırsal alanda yaşam sürdüren kadınların siyasal katılımlarının erkeklere oranla daha az olmasının birçok nedeni olabilir. Öncelikle kadınlar, toplumun kendisine biçtiği roller gereği, kendi özel alanına yönelmiş, ev işleri, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi aile içi rolleri kendisine görev edinmiştir. Dolayısıyla ile siyasal yaşama ve siyasete genel bir ilgisizlik veya ilgi azlığı olduğunu söylenebilir (Soysal, 2013: 177).

Diğer taraftan, kırsalda yaşayan kadınların eğitim seviyelerinin düşük olduğu bu anlamda da birçok mücadele verdikleri bir gerçektir. Eğitim seviyesinin düşük olması da kadının siyasal katılımını etkileyen önemli hususlardan birisidir. Eğitim

seviyesi düşük kadınlar genellikle kendi fikir ve düşüncelerini savunamayacağı, karar verme noktasında mutlaka aile büyükleri ya da eşlerinin etkileri altında kalacağı düşünülmektedir (Duran, 2015: 135). Yine yapılan birçok araştırma incelendiğinde genel bir yargı olarak, eğitim seviyesi ve buna paralel olarak gelir seviyesinin yükselmesi ve kadının sosyal alanda rol alması ile siyasal katılımının ve siyasal davranışının da olumlu yönde değiştiği gözlemlenmiştir.

Siyasal katılımın en temel olgusu oy kullanma eylemidir. Anayasal bir hak ve aynı zamanda bir sorumluluk olan oy kullanma eğiliminin özellikle kırsal alanda yaşayan kadınlar arasında düşük olduğu tahmin edilmektedir. Bu kapsamda, bu tez çalışmasının amacı, ülkemizde kırsal alanda yaşayan kadın seçmenlerin oy kullanma eğilimlerini belirlemektir.

Siyaset ve siyasal katılmanın aşamaları ve gerektirdikleri üzerinde durulmasının yanı sıra, Türkiye'de siyasal katılma üzerinde bilgi verilecek olup, özellikle kırsal alanda yaşayan kadınların siyasal hayata katılımı ve bu katılımı etkileyen unsurlar incelenerek oy kullanma eğilimlerinin analizi yapılacaktır. Giresun il sınırları dahilinde gerçekleştirilecek olan bu çalışma kapsamında elde edilecek bilgilerin kırsalda yaşayan kadınların oy kullanma eğilimleri ve bu eğilimlerin hangi faktörlerden etkilendiği konusunda literatüre katkı sağlayabilecektir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde siyasal katılım konusu, özellikle kırsal kesimde yaşayan kadınlar açısından önemlidir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların siyasal yaşama katılım konusunda önlerine çıkan engeller ve bu engellerin ne ölçüde aşıp aşılamadığının tespit edilmesi, siyasal katılımın artırılması için alınacak önlemler ve geliştirilecek politikalar açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında toplanacak verilerin analiz edilmesi sonucu, kadınların oy kullanırken nelerden etkilendikleri, eşleri, yakınları veya akrabalarının etkisi altında kalıp kalmadıkları, kendi özgür iradeleri ile ne denli hareket ettikleri hususlarında önemli sonuçlar elde edilebilecektir. Diğer taraftan, oy kullanma eğilimlerine, eğitim, yaş, medeni hal ve benzeri durumların etki edip etmediği de incelenecektir. Bu bağlamda analiz sonucunda cevap bulunması hedeflenen araştırma soruları aşağıda verilmiştir;

i. Kırsal kesimlerde yaşayan kadınların oy kullanma tercihlerini etkileyen faktörler nelerdir?

ii. Bu faktörler kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR

1.1. Siyaset

Siyaset kavramının çok çeşitli tanımlarını yapmak mümkündür. Siyaset hükümet etme, halkın idare edilmesi, kamusal ve siyasal alanın düzenlenmesi, uzlaşma-uyum-müzakere ile siyasal kararların alınması, siyasi iktidarın kazanılması mücadelesi, siyasi iktidar üzerinden kaynakların, değer ve sembollerin dağıtılması gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Bu bağlamda siyaset karar alma, iktidara gelme, iktidarı kullanma, iktidar üzerinden hayatın idari, siyasi, ekonomik, kültürel boyutlarını düzenleme, ülke ve toplum idaresi kavramları etrafında yoğunlaşan bir kavramdır (Akdoğan, 2008).

Genel bir ifade ile, siyaset, toplumsal düzenin sağlanması için herkesi ilgilendiren bir takım genel kurallar koyarak devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı ya da insanların yaşam şekillerini düzenleyen genel kuralları uygulamaya koymak, korumak ve geliştirmek için yürütülen çalışmaların tamamıdır (Fidan, 2015). Bu bağlamda siyasetin amacı; siyasal katılımın toplumun tüm kademelerinde sağlanması sonucunda, devlet yönetimini, devletin imkanlarını fırsat eşitliği çerçevesinde kullanma ve yürütme yetkisi verilecek bir iktidarın seçilmesi, faaliyetlerinin denetlenmesi, gerektiğinde son verilmesinin toplumsal barış ve refah içerisinde gerçekleştirilmesidir.

Siyaset kavramı, uzun yıllar boyunca olumsuz biçimde algılanmış ve zamanla bu yaklaşımın karşısında duran bazı söylemler de gelişmeye başlamıştır. Siyasetin kirliliği üzerinde duran bu tanımların karşısında ise sahici ve gerçekçi siyasetin yapılamadığı, bu nedenle bu tanımlara başvurulduğu ifade edilmektedir (Taşkın, 2014, 22).

1.2. Siyasal İktidar

İktidarın sözlük anlamı bir işi yapabilme gücü, erk, bir işi yapabilme yetkisi ve yeteneği olarak verilmektedir. En genel anlamda, “bir bireyin yahut bireyler topluluğunun kendi istekleri doğrultusunda, rızaları olup olmadıklarına bakmaksızın diğer insanların davranışlarını etkileyebilme, yönlendirebilme veya denetleyebilmesi; toplumu yönetme, yönlendirme gücü, bu gücü elinde bulunduran otorite veya organdır” şeklinde ifade edilmektedir (Demir ve Acar, 1992: 176).

Siyasi iktidar ise, devlet yönetimi ve toplumsal düzen için gerekli olan otoriter güçtür. Siyasi iktidar denildiğinde akla ilk gelen ve en belirgin özelliklerinden biri olan meşruluktur. Çetin’e göre de “İktidarın yasa, emir ve tasarruflarının toplumca kabul edilmesi ve uyulmasının tek dayanağı meşruiyettir” (Çetin, 2006:42). Bu bakımdan meşruiyet, siyasal yapının koyduğu sisteme, devlete veya hükümete karşı itaatkâr olunması, devletin varoluş sebebinin haklılaştırılmasıdır. İktidar ve toplum arasında olur bildirmeye, isteğe bağlı olarak egemenliğin haklı nedenlere dayandırılmasını ifade eder. İktidar olmak ve siyasi yönetimi ele almak isteyen bir siyasi parti liderinin, halkın onayını alması, milli iradeye dayanması, toplum tarafından kabul görmesi için meşruiyet olmazsa olmazdır. Siyasi yönetimi elde etmek, iktidarı kazanmak veya iktidarın kaybedilmesi ise halk oylaması ile olur. Anayasal teamüllere göre en çok oy alan siyasi partinin başkanına verilen yetki ile hazırlanan hükümet parlamentoda güvenoyu alarak siyasi yönetimi oluşturur.

Çoğunluğun yönetimi olarak tasarlanmasına rağmen uygulamada çoğu kez azınlığın yönetimine veya çoğunluk iradesinin keyfiliğe dönüşebildiği temsili demokrasilerde, temsilcilerin kendilerine bir süre için verilen meşru yetkilerini kötüye kullanmaları söz konusu olabilmektedir. Bu olumsuzluğun önlenmesi adına iktidarın sınırlandırılması hususları sık sık gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, yönetimi ‘hukuk devleti’ ve ‘kuvvetler ayrılığı’ ilkeleri çerçevesinde sınırlandıran ‘anayasal demokrasi’ kavramı ortaya çıkmıştır (Hasan, 2008). Temsili demokrasilerde hükümet kurmayı kolaylaştıran çoğunluk esasına dayalı seçim uygulamasıyla hükümet istikrarı yaratılmaktadır. Diğer taraftan, yönetimin yasama çoğunluğunun diktasına dönüşmemesi ve başarıyla işleyebilmesi için tamamen

bağımsız bir yargı ve güçlü sivil toplum inisiyatifinin varlığı sağlanmalıdır (Çetin, 2006).

1.3. Demokrasi

Demokrasi sözünün kökeni “dermos” (halk) ve “kratos” (egemenlik) kelimelerine dayanmaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi demokrasi, halkın egemenliği demektir. Demokrasilerde egemenliğin gerçek sahibi, devlet sınırları içerisinde yaşayan halktır (Varlık ve Ören, 2003). Bir yönetim biçimi olarak da ifade edebileceğimiz demokrasilerde bütün vatandaşlar devlet yönetimine katılma noktasında eşit hakka sahiptirler.

Daha genel bir ifade ile demokrasi, kendi haklarına sahip çıkabilen, başkalarının haklarına saygılı, hukuka saygılı insanların yaşama şeklidir. Demokrasi uygulama şekilleri açısından, doğrudan demokrasi, temsili demokrasi ve yarı doğrudan demokrasi (referandum) olmak üzere üç kategoride ele alınabilir (Özkan, 2010).

1.3.1. Doğrudan Demokrasi

Egemenlik yetkisinin doğrudan halka ait olduğu, halkın kendi kendini yönetmesi, yönetimle ilgili kararların halk tarafından alınıp uygulanmasıdır. Doğrudan demokrasilerde de devlete ilişkin tüm kararlar aracı olmaksızın halkın oyu ile alınır. Bakıldığında ideal demokrasi şeklidir fakat uygulaması zordur (Hasan, 2008).

1.3.2. Temsili Demokrasi

Egemenlik yetkisinin temsilciler vasıtası ile kullanıldığı demokrasi türüdür. Ülkemizde dahil olmak üzere dünya da birçok ülkede bu demokrasi şekli uygulanmaktadır. Temsili demokraside siyasal kararların alınması halk adına, halkın seçtiği temsilciler aracılığıyla mümkün olurken demokrasinin performansını belirleyen en önemli faktör bireylerin siyasete aktif olarak katılımları ve siyasal yaşamda aktif olarak yer alabilmeleri için gerekli koşulların sağlanması, toplumun her bir ferdine bu konuda fırsat eşitliğinin verilmesi gerekir (Güldiken ve Kaya, 2004, 108).

1.3.3.Yarı doğrudan demokrasi (referandum)

Halkın hem kendisi hem de temsilciler ile kendisini yönetmesidir. Bu demokrasi şeklinde halkın yönetime katılması seçmenin, yasa tasarıları ve bazı önemli konularda halk oylaması (referandum)’a sunulur. Bu bağlamda ülkemizde gerçekleşen referandumlar; 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesi, 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesi, 1987 yılında siyasi yasaklıların yasağının kalkması için yapılan halk oylaması,1988 yılında yapılan seçimlerle genel seçimler birleşsin mi diye yapılan referandum, 2007 Anayasa değişikliği ve 2010 Anayasa değişikliği referandumudur. Referandum sistemi, demokrasilerde katılımı en yüksek seviyeye çıkaran, halkın iradesinin yönetime yansımaları temin eden ve uygulamada yararlı olacağı düşünülen bir sistemdir (Altındal, 2007: 11)

1.4. Egemenlik

Egemenlik kavramı, belirli bir toprak parçası üzerindeki kural koyma gücü ve hukuk yaratma kuvveti şeklinde tanımlanabilir. Buradaki gücü kişi daha üstte bulunan iradede almış olmalıdır. Bir devletin vatandaşları ve ülke üzerindeki yetkilerinin tümünü ifade eden egemenlik kavramı, devleti diğer örgütlenmelerden ve yönetim birimlerinden ayırır. Özel şirketler, vakıflar, dernekler, sivil toplum kuruluşları, çeteler, kulüpler gibi birimlerden ayrılan devlet kaynağını egemenlikten almış olur. Devlet egemenliği kaynağını halk iradesinden almaktadır. Devletin bir toplum sözleşmesi olarak nitelendirdiği görüş ya da roma hukukunda yer alan “ex populo” ilkesi bu düşüncelere kaynaklık eder. Ancak kaynağını halktan alan egemenliğin ne ölçüde iktidara aktarıldığı, sınırlarının neler olduğu sürekli olarak tartışılan konular arasındadır (Derszamanı.net, 2017).

1.5. Seçmen

Seçmen, seçimlerde oy kullanma hakkı bulunan vatandaşları ifade etmektedir. Bu vatandaşların siyasi görüşleri ve düşünceleri onları bir siyasal davranış şekline yönlendirmektedir. Vatandaşlar sadece oy vererek siyasal katılım sağlayabilecekleri gibi bir partinin aday olmak şeklinde üst seviye bir katılım da sağlayabilmektedirler (Baltacı ve Eke, 2012, 115).

Seçimler sadece milletvekillerinin ve yöneticilerin seçilmesi değil, demokratik olan örgütlerde, örgüt üyelerinin, örgüt yöneticilerini belirleme

yöntemidir (Öztekin, 2016: 155). Demokrasinin hâkim olduğu toplumlarda, siyaseti belirleyen, siyasete yön vererek siyaseti biçimlendirecek olan organlar seçimlerdir. Bu bağlamda seçimlerin en önemli aktörlerinin ise, Say'ın da ifade ettiği gibi “siyasal tercihlerini ve düşüncelerinin oy kullanarak belirten seçmenler” olduğunu söylemek mümkündür (Say, 1998: 99). Seçmenlerin de oy kullanma görevini yerine getirirken bunu bir yurttaşlık görevi olarak görmeleri gerekmektedir ki demokratik toplumlarda bireylerin yurttaşlık görevi olarak siyasal katılım göstermeleri önemli bir yer tutmaktadır. Damlapınar ve Balcı' ya göre seçmen davranışlarının önemi şu özelliklerden kaynaklanmaktadır (Damlapınar ve Balcı: 2014, 69-70).

i. Oy kullanmak, siyasal sistemler açısından siyasal katılmanın en önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. Çünkü oy kullanma yoluyla vatandaşlar kendi düşüncelerini yönetime yansıtabilmekte ve çoğulculuğun sağladığı bir siyasal ortam doğabilmektedir.

ii. Demokratik sistem vatandaşlar için belirlediği roller gereği olarak her vatandaş seçimlere eşit olarak katılma kazanmaktadır.

iii. Özellikle genel seçimler itibariyle düşünüldüğü zaman her vatandaşın oy hakkı eşit olduğu için, bu durum eşit söz hakkı olarak değerlendirilmektedir.

iv. Seçmenlerin tercihleri, oy verme davranışları siyasal sistemlerde gözlenebilir ve incelenebilir bir süreç olduğu için bilimsel araştırmalarda karşılaştırmalı olarak ele alınıp incelenebilmektedir.

v. Diğer sosyal davranışlardan farklı olarak seçmen davranışları nitel ve nicel olarak analiz edilebilmektedir.

vi. Özellikle seçim dönemlerinde anlam kazanan oy kullanma davranışı, demokratik siyasal sistem açısından önemli fonksiyonlar içermektedir.

1.6. Kırsal Alan Kavramı ve Kapsamı

Türkiye’de farklı kurumlar tarafından, kurumun amacına ve uyguladığı faaliyetlere göre farklılık gösteren kırsal alan tanımları mevcuttur. Bu çalışma kapsamında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan tanımlama esas alınmıştır. TÜİK, kırsal alan istatistiklerini esas alarak iki farklı tanımlama yapmaktadır.

i. Birinci tanımda yerleşim yerlerinin idari statüsü esas alınmıştır. Buna göre, il ve ilçe merkezleri dışında kalan tüm yerleşimler köy (beldeler dahil) kabul edilmektedir. Bu tanıma göre, TÜİK tarafından köy-şehir ayırımında istatistikler üretilmektedir.

ii. İkinci tanımda ise temel kriter nüfus eşiği esas alınarak, “Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülen ve 1982 yılında sonuçlanan Kent Eşiği Araştırmasına göre asgari kentsel fonksiyonları gösteren yerleşimlerin nüfusu 20 bin olarak kabul edilmiştir” şeklinde bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanıma göre, TÜİK tarafından 1988 yılından itibaren kır-kent ayırımında istatistikler üretilmektedir.

442 Sayılı Köy Kanunu’nda kırsal alan; nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. Ve Belediye Kanunu’na tabidir şeklinde tanımlanmıştır (442 Sayılı Köy Kanunu, 1924: 1).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda ise, il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunlu tutulurken, nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabileceği hükme bağlanmaktadır. Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için, asgari 5.000 nüfus ile 5.000 metre mesafe ölçütü getirilmektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: 1-2).

2011 yılı Hane halkı İşgücü Anketlerinde, 20.000 ve daha az nüfuslu yerleşim yerleri kır olarak tanımlanmıştır (TÜİK, 2011: 9).

UKKS (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi)- 1 (2007-2013) belgesinde, Türkiye’de kırsal politikalara esas tanım olarak yukarıda bahsi geçen kır-kent tanımı kabul edilmiştir. Bu tanıma göre kırsal yerleşimlerin kapsamına; nüfusu 20 binden düşük il ve ilçe merkezleri ile beldeler ve köyler girmektedir.

Kırsal alan kavramıyla ilgili farklı bir tanımlama Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu (ÖİK) raporunda yapılmıştır. Bu rapora göre kırsal alan; “yaşam ve ekonomik faaliyetlerin önemli ölçüde doğal kaynakların kullanım ve değerlendirilmesine bağlı olduğu; ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreçlerinin yavaş ilerlediği, geleneksel değerlerin hayatın şekillendirilmesinde etkili olduğu, yüz yüze ilişkilerin önemini koruduğu,

teknolojik gelişmelerin yaşama ve üretime yansımalarının daha uzun bir zaman aldığı sosyo-ekonomik nitelikleriyle kentsel alan dışında kalan mekanlar” şeklinde ifade edilmektedir.

Görüleceği üzere ülkemizde kırsal alan kavramına ilişkin tanımlar, bilimsel çalışmalarda, hukuki ve istatistiki verilerde farklı şekilde ele alınmaktadır. Genel olarak kentsel alanların dışında kalan, nüfus yoğunluğu düşük ve temel geçim kaynağı tarım olan alanlar olarak ele alınabilecek olan kırsal alan; gıda üretiminin sağlandığı doğal kaynaklardan ve doğal çevreden oluşan bir alandır. Köylerin ve kırsal alanın kentlerden doğal çevresi, yapısal ve hukuksal özellikleri ile bütünüyle farklı olduğu ve aynı kapsam içinde değerlendirilemeyeceği bir gerçektir (Gün, 2014: 475).

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda kırsal alanların, sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel çeşitliliğin sürekli olarak değişen koşullarla yeni anlamlar kazanması genel bir kırsal alan tanımı yapılmasını zorlaştırmaktadır. Yapılan çalışmaların amaç ve kapsamına göre kırsal alan tanımlamalarının da farklılaştığını söylemek mümkündür. Bu çalışmamızın uygulama alanını da kırsal kesim oluşturduğundan, uygulamada kırsal alanlar, 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşim yerleri dışında kalan alanlar olarak kabul edilecektir. Bir de kırsal kasaba da yazın ise köyde oturanlar var. Nüfus 20.000’i geçse de bunları kırsal alanda oturanlar sınıfında değerlendirebiliriz. Kısacası nüfusu 20 binin altında olan yerleri kırsal alan olarak kabul ediyoruz.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SEÇİM SİSTEMLERİ VE SİYASİ VE PARTİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu bölümde, Türkiye’de ve Dünya’da seçim sistemleri hakkında bilgi verilerek, seçimlere katılım oranları ve oy kullanma davranışları karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

2.1. Seçim Sistemleri

Seçimlerin yapılamadığı ülkelerin demokratik olduklarından söz etmek mümkün değildir. Ancak, seçimlerin yapılıyor olması da demokrasi için tek başına yeterli değildir. Seçimlerin adil ve belirli aralıklarla yapılması gerekir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 724).

İlgili literatür incelendiğinde, seçim sistemi ile ilgili farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Heywood (2012: 301) seçim sistemini “seçimlerin nasıl gerçekleştirileceğini belirleyen kurallar seti” şeklinde tanımlamıştır. Alkan, tarafından aynı kavram “siyasi parti veya adaylara verilen oyların millet temsilciliğine dönüştürülmesindeki hukuksal kurallardır” şeklinde tanımlanmıştır. (Alkan,2006: 151)

Günümüz demokrasilerinde siyasi partiler aracılığı ile seçilen temsilciler, genel olarak; çoğunluk yöntemi, nispi temsil yöntemi ve karma yöntem olmak üzere üç farklı yöntem ile tespit edilirler (Dahl, 2010: 207).

2.1.1. Çoğunluk Yöntemi

Çoğunluk yöntemi, üç yöntem arasında en eski olanıdır. Çoğunluğun oyunu alan partinin iktidar olduğu bu sistem güçlü bir partinin tek başına iktidar olma şansını artırmaktadır (Heywood, 2012: 302). Ancak bu yöntemde, çoğunluğu elde eden partiye oy vermeyen seçmenin temsil edilme oranı düşük olduğundan adaletsiz olduğu yönünde eleştirilmektedir.

Bu yöntem tek turlu uygulanacağı gibi iki turlu da yapılabilir. Tek turlu seçim yöntemi tüm yöntemler arasında en pratik yöntemdir. Ancak ikiden fazla aday olması durumunda bazen oyların yarısından azını alan aday seçimi kazanabilmektedir. İki

turlu yöntemde ise ilk turda salt çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci tur seçimi yapılır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 725).

2.1.2. Nispi Temsil Yöntemi

Çoğunluk yönteminden kaynaklı adaletsizliklerin önlenmesi amacıyla geliştirilen nispi temsil yönteminde amaç, partilerin aldığı oy oranları ile mecliste temsil edildiği sandalye sayısı oranlarının yakın olmasıdır. Bir örnek ile açıklamak gerekirse, seçimlerde oyların %15'ini alan bir partinin meclisteki sandalyelerin de %15'e yakını doldurması, benzer şekilde %40 oy alan bir partinin de sandalyelerin %40'ına sahip olması hedeflenir.

Bu yönüyle çoğunluk yöntemine göre daha adaletli ve avantajlı olduğu değerlendirilen nispi temsil sisteminin en büyük dezavantajı ise, siyasi parti sayısının artışına neden olmasıdır. Dolayısı ile, her çıkar grubu bir parti kurarak parlamentoda yer işgal edebilir ve karar alma mekanizmasını olumsuz etkileyerek siyasal istikrarsızlıklara neden olabilir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 725). Bunu engellemek için geliştirilen baraj sistemi sayesinde, her partinin meclise girmesi engellenmekte ve karar mekanizmalarının daha hızlı işlemesi sağlanabilmektedir.

2.1.3. Karma Yöntem

Aslında bu yöntemde, diğer iki sistem bir arada uygulanmaktadır. Farklı bir ifade ile seçilecek adayların bir kısmı çoğunluk esasına göre, diğer kısmı ise nispi temsil esasına göre belirlenir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 726). Bir örnek ile ifade etmek gerekirse, 600 milletvekilinin seçileceği bir genel seçimde adayların 300'ü çoğunluk esasına göre, geri kalan kısmı ise nispi temsil esasına göre tespit edilir.

2.2. Dünya'da Seçim Sistemleri

Yukarıda verilen yöntemlerin uygulandığı farklı seçim sistemleri mevcuttur. Bu sistemlerden biri olan tek turlu çoğunluk sisteminde ülke, milletvekili sayısı kadar seçim çevresine ayrılmakta ve her seçim çevresinden en yüksek oyu alan aday temsil hakkını kazanmaktadır. Bu sistemin en büyük dezavantajı, ilgili seçim bölgesinde en yüksek oyu alan parti listesinde bulunan adayların seçimi kazanması, buna karşın diğer partilerin temsil hakkının bulunmamasıdır. Diğer taraftan, bu sistemin avantajı ise mecliste çoğunluğa sahip tek parti olmasının getirdiği etkinliktir

(Heywood, 2012: 303). Bu bağlamda, siyasal istikrar açısından en ideal seçim sistemi olan tek turlu çoğunluk sistemi Birleşik Krallık, Amerika, Kanada ve Hindistan tarafından uygulanmaktadır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 727).

Yaygın olarak kullanılan bir diğer sistem ise iki turlu çoğunluk sistemidir. Tek turlu çoğunluk sisteminden farkı, ilk turda oyların %50'den fazlasını alan aday çıkmaması durumunda ikinci tur oylama yapılmasıdır. İkinci tur oylama en fazla oyu alan iki parti arasında yapılır. Bu açıdan bakıldığında, tek turlu çoğunluk sistemine nazaran daha adaletli bir sistem olduğu değerlendirilmektedir. Ancak bu sistemde de güçsüz partilerin temsil olanağı neredeyse imkansızdır (Heywood, 2012: 304).

Alternatif oylama sistemi olarak bilinen sistemde ise, seçmenler iki aday belirlemekte ve bu adaylar için bir öncelik sırası belirlemektedir (TBMM, 1982: 32). Seçimi kazanabilmenin şartı ise oyların %50'den fazlasının alınabilmesidir. İlk oylar seçmenlerin ilk tercihlerine göre hesaplanır, oyların %50'sinden fazlasını alan aday çıkmaz ise en az oyu alan aday elenir. Elenen adaya ilk sırada oy veren seçmenlerin ikinci tercihlerine bakılır. Herhangi bir aday %50'den fazla oy sağlayana kadar bu şekilde devam edilir. Bu bağlamda, alternatif oylama sisteminin diğer seçim sistemlerine göre daha adaletli ve aynı zamanda etkin bir hükümetin kurulmasını sağladığı değerlendirilmektedir. Günümüzde bu yöntem, Avusturya temsilciler meclisi seçimlerinde ve Londra Belediye Başkanlığı seçimlerinde uygulanmaktadır (Heywood, 2012: 305).

Son olarak, Türkiye dahil olmak üzere birçok gelişmiş ülke tarafından da kullanılmakta olan Parti Listesi Sistemi'nde ise Nispi Temsil yöntemi kullanılmaktadır (Heywood, 2012: 309). Sisteme göre, ülke tek bir seçim bölgesi olarak tanımlanabileceği gibi, seçim bölgelerine de ayrılabilir. Partilerin adaylarını seçim öncesi belirlediği bu sistemde, listenin üst sıralarında bulunmak seçilme ihtimalini artırmaktadır. Bu bağlamda, parti listesi sistemi, yukarıda detayları verilen diğer üç sisteme nazaran daha adaletli bir sistemdir. Bu sistemi kullanan ülkelerin bir kısmında hem adaleti sağlamak hem de karar mekanizmasının etkin bir şekilde işlemlerini sağlayabilmek adına baraj uygulaması da yapılmaktadır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 729).

2.3. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri

2.3.1. 1946 Yılına Kadar Uygulanan Seçim Sistemleri

Türkiye’de ilk genel seçimler, Osmanlı döneminde Kanun-i Esasi adlı anayasanın ilanından sonra 1876 yılında parlamento seçimleri için yapılmıştır. Seçilen mebusanın üçte birini gayrimüslimlerin oluşturduğu, Müslümanlar arasında da Türk’ten başka, Arap, Arnavut ve Kürt vatandaşların da bulunduğu bu parlamento II. Abdülhamit tarafından kapatılmıştır (Alkan, 2006).

Bu parlamento tarafından 1877 yılında hazırlanan ancak padişah tarafından imza edilmediği için yürürlüğe girmeyen bir seçim yasası (İhtihab-ı Mebusan Kanunu), 1908 yılında Meşrutiyet ile birlikte onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Alkan, 2006). Seçim yasasının yürürlüğe girdiği bu tarihten itibaren 1946 yılına kadar yapılan seçimlerde çoğunluk sistemine dayalı iki dereceli seçim sistemleri benimsenmiştir. Bunun tek istisnası, 23 Nisan 1920 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nin açılmasını sağlayan ve tek dereceli olarak mutlak çoğunluk yöntemine dayalı seçimlerdir (Atatürk, 1927: 266).

İki dereceli seçim sistemlerinde birinci seçmenler tarafından seçilen ikinci seçmenler milletvekillerini seçerler. Bu yöntem halkın oy verecek yeterliliğe ulaşmadığı, karar verirken hata yapabileceği varsayımı üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda, iki dereceli seçim sistemleri eğitim seviyesi düşük toplumların layık olduğu bir seçim sistemi olarak görülmektedir (Gözler, 2011).

Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan 1923, 1927, 1931, 1935, 1939 ve 1943 genel seçimleri meşrutiyet döneminden beri yürürlükte olan İhtihab-ı Mebusan Kanunu gereği iki dereceli olarak yapılmıştır. Bu dönemde Kazım Karabekir önderliğinde kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Takrir-i Sükûn Kanunu gereğince kapatıldığından çok partili yaşama geçişin ilk teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Dolayısı ile, Demokrat Partinin seçimlere katıldığı 1946 yılına kadar tek parti dönemi devam etmiş ve seçimlerde Cumhuriyet Halk Fırkası tüm milletvekilliklerini kazanmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da seçimler dört yılda bir yapılmış, herhangi bir siyasi istikrarsızlık yaşanmamıştır. Nihayet, 1942 yılında çıkarılan ve Cumhuriyet dönemini ilk seçim kanunu olan 4320 Sayılı Mebus

Kanunu'na göre 1946 ve sonrasında yapılan seçimler tek dereceli olarak icra edilmiştir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 729).

2.3.2. 1946 Yılından Sonra Uygulanan Seçim Sistemleri

Cumhuriyet'in ilanından sonra 1946 yılına kadar iki dereceli seçimler uygulanmış, 1946 tarihinde seçim kanununda yapılan ilk değişiklik neticesinde ise tek dereceli seçim yöntemleri uygulamaya girmiştir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 729). Dolayısı ile, Demokrat Partinin katıldığı ilk seçimler olan 1946 yılına kadar tek parti dönemi devam etmiş, tüm genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Fırkası tüm milletvekilliklerini kazanmıştır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 729). Bu tarihten sonra 1960 yılına kadar liste usulü çoğunluk sistemi uygulanmış olup, bu tarihten sonra günümüzde de devam edilen Nispi Temsil Sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

Liste usulü çoğunluk sisteminde herhangi bir seçim bölgesinde oyların %50'den fazlasını alan parti tüm milletvekillerine sahip olmaktadır. Bu bağlamda, 1946-1960 yılları arasında yapılan seçimlerin adaletsiz olduğuna yönelik bir görüş hakimdir. Bu sistem ile yapılan ilk seçimleri Cumhuriyet Halk Partisi büyük farkla kazanmıştır (Yücelen, 1996: 22). Bir sonraki seçimler olan 1950 seçimlerinden ise Demokrat Parti %85,4'lük bir temsil oranı ile çıkmıştır. Bu durum muhalefet tarafından diktatörlüğe neden olduğu gerekçesi ile eleştirilmiştir. Bu yöntem ile yapılan 1954 genel seçimleri, Cumhuriyet tarihinde, temsilde aşırılığın ve temsil oranının en fazla olduğu seçimlerdir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 730). Bu yönüyle 1954 seçimleri, Türk siyasal hayatında bir partinin en çok oy aldığı seçimler olarak tarihe geçmiştir. Bu usul ile yapılan en son seçim ise 1957 genel seçimleri olmuştur. Seçim öncesinde muhalefet partilerinin nispi temsil sistemine geçilmesi yönündeki girişimleri iktidar partisi olan Demokrat Parti tarafından engellenmiştir (Yücelen, 1996: 23). Sonuç olarak, 1946-1960 yılları arasında kullanılan liste usulü çoğunluk sistemi istikrar problemlerini ortaya çıkarmış ve 1960 askeri darbesi sonrası nispi temsi sistemine geçilmiştir.

1961 yılında kabul edilen yeni seçim sistemi ile (25 Mayıs 1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu) Türkiye'de nispi temsil sistemine geçilmiştir. Ancak ilk dönemde seçim çevresi baraj sistemi uygulandığından, sistem iki büyük partiye avantaj sağladığı gerekçesi ile tepki almıştır (Nişancı ve Özdemir, 2017:

731). Bu kanunun yürürlüğe girdiği 1961 yılından itibaren yapılan seçimlerde toplam altı farklı nispi temsil sistemi uygulanmış olup, Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 1: 1961’den Günümüze Seçim Sistemleri

Nispi Temsil Türü	Uygulama Biçimi	Uygulandığı Seçim
Barajsız	Milli Bakiye (Ulusal Artık)	1965
	Barajsız D’hondt	1969, 1973, 1977
	Seçim Çevresi Barajlı D’hondt	1961
	Çifte Barajlı D’hondt	1983
Barajlı	Çifte Barajlı D’hondt + Kontenjan	1987, 1991
	Ülke Barajlı D’hondt	1995, 1999, 2002, 2007, 2011, 2015

Milli Bakiye (Ulusal Artık) Sistemi: Bu sistem, partilerin seçim bölgelerinde hesaba katılmamış oyların ulusal düzeyde dikkate alınmasını esas alır. Bu bağlamda, adalet ilkesinin ön planda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Tuncer, 2003: 117).

Sistemin uygulaması şu şekildedir (Türk, 2006: 89);

i. Her seçim bölgesindeki geçerli oylar toplanır ve o seçim bölgesi için belirlenen milletvekili sayısına bölünerek “seçim kotası” hesaplanır ve milletvekili dağılımı bu şekilde belirlenir,

ii. Daha sonra boşta kalan milletvekillerinin belirlenmesi aşamasında artık oylar dikkate alınır. Artık oylar tüm seçim bölgelerini kapsayan “ulusal havuz” içinde toplanır,

iii. Ulusal havuzdaki toplam oy seçim bölgesinde açıkta kalan milletvekillerinin toplamına bölünerek “milli seçim kotası” bulunur.

iv. Son olarak, her partinin milli seçim bölgesi içindeki oy toplamı hesaplanan milli seçim kotasına bölünür ve boşta kalan milletvekillikleri partiler arasında bu oy oranına göre dağıtılır.

v. Doldurulmayan sandalye kalması durumunda ise, bu sandalyeler boş kalan geçerli oyların oranına göre partiler arasında bölüştürülür.

Barajsız d'Hondt Sistemi: Bu sistemde geçerli oylar ilgili seçim bölgesindeki milletvekili sayısına gelen kadar sırasıyla 1,2,3,...'e bölünerek milletvekili sayısı belirlenir. Bir örnek ile açıklamak gerekir ise, bir seçim bölgesi 5 milletvekili çıkaracak ve geçerli oyların toplamı 50.000 ve seçime giren parti sayısı da 5 ise, partilerin oyları sırası ile 1-2-3'e bölünür. Çıkan rakamlar büyükten küçüğe sıralanır ve en büyük 10 rakama tekabül eden sandalye partilere dağıtılır. Bu sistemin en önemli özelliği, ülke genelinde güçlü olmayan partilerin bile güçlü olduğu seçim çevrelerinden milletvekili çıkarma şansı bulunmasıdır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 733).

Ancak, ülkemizde 1969, 1973 ve 1977 yıllarında kullanılan bu sistem siyasal istikrar açısından olumsuz bir tablo oluşturduğundan terk edilmiştir. 1980 askeri darbesi sonrası ise 1983 yılına kadar seçim yapılmamış, 1983 yılında ise barajlı nispi temsil sistemine geçilmiştir (Aktaş, 2016: 222). Ülkemizde 1983 yılından itibaren yapılan tüm seçimler barajlı nispi temsil sisteminin farklı türleri ile yapılmıştır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 734).

Seçim Bölgesi Barajlı d'Hondt Sistemi: Seçim bölgesindeki oyların baraja tabi tutulduğu bu sistemde ülke genelindeki oylar baraja tabi olmaksızın parlamentodaki sandalye sayıları belirlenmektedir. Bu sistem ilk olarak 1961 seçimlerinde uygulanmış olup, bu seçimin bugüne kadar uygulanan en adil seçim olduğu konusunda görüş birliği mevcuttur. Ancak, temsilde aşırılık veya eksiklik olmasına izin vermeyen bu sistemde hiçbir parti tek başına iktidar olamadığından, koalisyon hükümetleri kurulmasına neden olmuştur (Tekin ve Okutan, 2012: 160).

Çifte Barajlı d'Hondt Sistemi: Bu sistemde herhangi bir partinin milletvekili çıkarabilmesi için hem seçim bölgesinde hem de ülke genelinde belli bir barajı aşması gerekir. Türkiye'de 10 Haziran 1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu gereği, ülke genelinde ve seçim bölgesinde %10'luk bir baraj uygulaması başlamıştır. Bu uygulama siyasi partilerin meclise girmesini zorlaştırdığından, meclise giren parti sayısı azalmıştır (Nişancı ve Özdemir, 2017: 735). Bu bağlamda istikrar ilkesini güçlendiren sistem sadece 1983 seçimlerinde uygulanmış (Tuncer, 2003: 122) olup, yerini çifte barajlı d'Hondt + kontenjan sistemine bırakmıştır.

Çifte Barajlı d'Hondt + Kontenjan Sistemi: Bu sistem, milletvekili çıkarılmasını hem seçim bölgesinde hem de ülke genelinde belli oranda oy alınmasına bağlamaktadır. Bu sistem, sadece en büyük partiyi avantajlı bir konuma getirdiği için temsilde bir adaletsizlik yaşanmasına neden olduğu yönünde eleştirilmektedir. Son olarak 1991 seçimlerinde uygulanan bu sistem siyasal istikrar açısından avantajlı olmadığı görülmüştür (Nişancı ve Özdemir, 2017: 736).

Ülke Barajlı d'Hondt Sistemi: Seçim bölgelerinde değil, ülke genelinde bir barajın var olduğu ve bu barajı aşamayan partilerin parlamentoda temsil edilemediği bu sistem 1995 ve sonrası seçimlerin tamamında kullanılmıştır. Bu sistemin siyasi istikrarı sağlamada kimi zaman olumlu kimi zaman ise olumsuz etkileri olduğu belirtilmektedir (Nişancı ve Özdemir, 2017: 736).

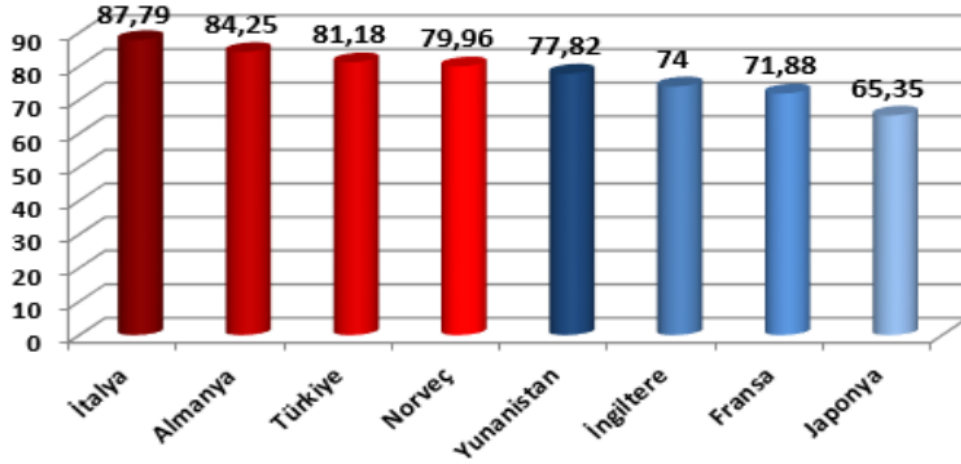
2.4. Dünya’da Seçimlere Katılım Oranları Ve Oy Kullanma Davranışları

Seçime katılım oranı, seçime katılarak geçerli ya da geçersiz oy veren seçmen sayısının, oy hakkı bulunan toplam seçmen sayısına bölünmesi ile elde edilen ve yüzde olarak ifade edilen orandır. Kiriş (2015) tarafından yapılan çalışmada Türkiye dahil 7 ülkenin oy verme davranışı incelenmiş olup, İtalya, Almanya ve Türkiye’de %80 üzerinde seçimlere katılma oranı olduğu, özellikle Japonya’da katılım oranının oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İleri demokrasi ülkesi olarak bilinen İngiltere’de seçimlere katılım oranının oldukça düşük olmasının bazı farklı nedenleri bulunmaktadır. Kiriş (2015) bu nedenleri şu şekilde sıralamıştır;

- i. Parti bağlılığının ve yandaşlığın gerilemesi
- ii. Sadık tabanların dağılması
- iii. Partilerin seçmenleri harekete geçirmelerinin zorlaşması
- iv. Seçmen davranışlarında karmaşıklığın artması.

Şekil 1: 1950-2013 Yılları Arası Seçimlere Katılım Oranlarının Ortalaması

Barker (2014) tarafından İngiliz seçmenler üzerinde yapılan çalışma sonucunda, seçmenlerin %27'sinin kullandığı oyun herhangi bir değişikliğe neden olmayacağını düşündükleri, %25'inin ise adaylar arasında herhangi bir farklılık görmediklerini beyan ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Fransa'da yaşanan katılım düşüklüğünün nedeni olarak ise ülkenin seçim sistemi gösterilmektedir. Ülkede parlamento seçimleri ile başkanlık seçimleri ayrı ayrı yapılmakta, parlamento seçimlerine katılım oranı düşük iken başkanlık seçimlerine katılım oranı daha yüksek seyretmektedir. Abrial ve ark. (2003)'e göre bunun nedeni ülkenin siyasal sisteminin, iki turlu seçim sisteminin ve siyasal kültürünün bir sonucudur.

Son olarak, en düşük katılım oranına sahip ülke olan Japonya'ya bakıldığında, Liberal Demokrat Parti'nin uzun yıllardır süregelen baskın görünümü seçimlere katılım oranını azaltan önemli bir etken olduğu görülmektedir (Kiriş, 2015). Diğer taraftan, siyasal parti bağlılıklarının özellikle genç seçmenler arasında azalması ve genel bir oy kullanmama hali bulunması da katılım oranını azaltan hususlar olarak ön plana çıkmaktadır (Hyde, 2004: 10-12).

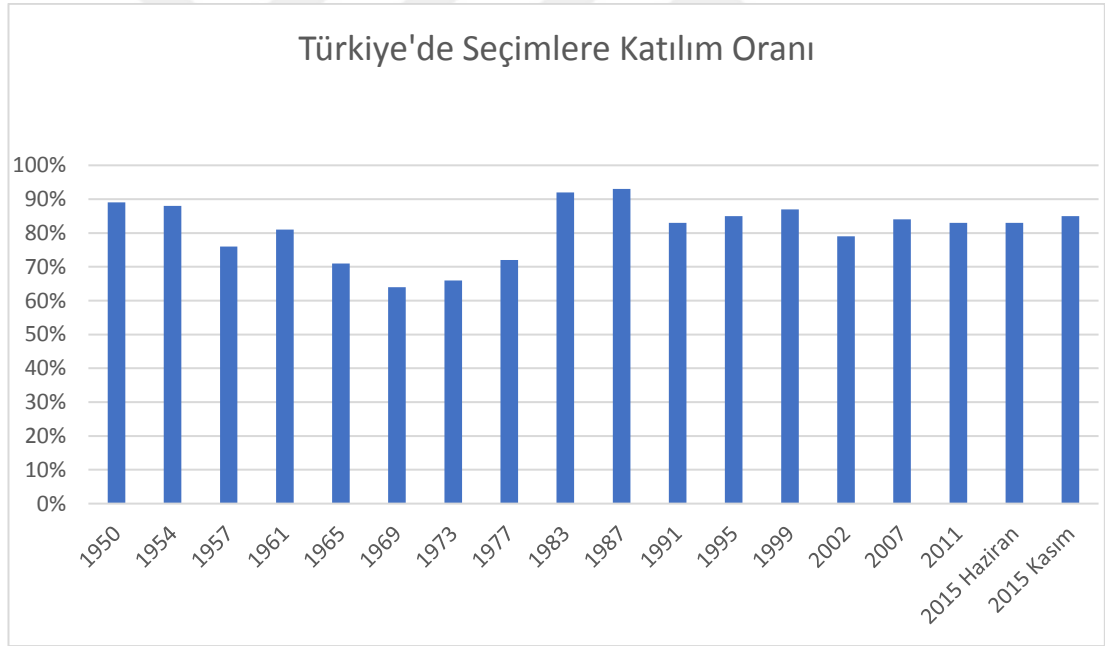
Yunanistan'da son yıllarda katılım oranının düşüş eğiliminde olduğu bir ülke olarak ön plana çıkmaktadır. Ülkede Eylül 2015 tarihinde yapılan genel seçimlerde katılım oranı %56'ya kadar gerilemiştir (Kiriş, 2015). Bu durumun, son dönemde Avrupa Birliği ile olan ilişkiler ve yaşanan ekonomik krizlerden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

2.5. Türkiye’de Seçimlere Katılım Oranları Ve Oy Kullanma Davranışları

Türkiye’de 1950 sonrası dönemde seçimlere katılım oranları incelendiğinde, en düşük katılımın 1969 seçimlerinde kaydedildiği görülmektedir. Sonraki seçimlerde katılım oranı artmış olsa da istenilen düzeyde gerçekleşmeyince, zorunlu oy uygulamasına geçilmiş ve bu uygulamanın yürürlükte olduğu iki seçimde Cumhuriyet tarihinin en yüksek katılım oranı gerçekleşmiştir.

Bundan sonraki dönemde ise, Şekil 2’de görüleceği üzere 2002 seçimleri hariç diğer tüm seçimlerde katılım oranı %80’in üzerinde seyretmiştir. Bu bağlamda, ülkemizde seçimlere katılım oranının gelişmiş ülkelerden daha yüksek düzeyde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Şekil 2: Türkiye’de Seçimlere Katılım Oranları

Kaynak: Kiriş (2015: 40)

2010’lu yıllarda seçimlere katılma oranlarının incelendiği çalışmalarda da Türkiye, Belçika’nın ardından en yüksek katılım oranı sergileyen ikinci ülke konumundadır (Kiriş, 2015: 42). Türk (1969)’a göre Türkiye’de seçmenler seçimler ile ilgili olarak yapılan değişikliklere kayıtsız kalmamakta, bu değişiklikler katılım oranlarında değişiklik olarak sandığa yansımaktadır. Abadan, ise bazı seçimlerde

yaşanan katılım oranı düşüklüğünün seçmenlerin kendi partilerine oy verme konusunda çekinceli davranmaları, diğer partilere de oy vermek istememelerinden kaynaklandığını belirtmiştir. (Abadan,1966: 366)

Diğer taraftan, 1960'lı yıllarda ülkemizin gelişmiş illerinde yaşanan katılım oranı düşüklüğü, Özbudun (1975) tarafından oy verme eğiliminin etkisini görece kaybetmesi olarak açıklanmıştır. 1990'lı yıllarda artış eğilimi gösteren katılım oranlarını, Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu (2007: 74) yüksek kentleşme oranına bağlamaktadır.

Son olarak, Taşkın (2014) tarafından yapılan ampirik çalışmada, seçmen katılımı ile ilgili ilgi çekici sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, iki parti arasında yaşanan rekabet seçime katılma konusunda bir tereddüt yaratırken, tek partinin baskın olduğu dönemlerde katılım oranı daha yüksek olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, yazarlar tarafından “Türk seçmenin rekabetten değil, istikrardan daha fazla motive olduğu” şeklinde yorumlanmıştır.

2.6. Türkiye’de Siyasi Partilerin Tarihsel Gelişimi

2.6.1. Cumhuriyet Halk Fırkası ve Tek Parti Dönemi

Millî mücadele döneminin yönetim sorumluluğunu üstlenen ve 23 Nisan 1920’de kurulan meclis ilk seçimini 3-4 Mayıs 1920’de yapmıştır. Mustafa Kemal Paşa, meclisin çoğunluğundan destek görmekle birlikte kendisine yakın olan mebuslardan oluşan bir grup kurmayı amaçlamış ve 10 Mayıs 1921 günü Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu’nu kurmuştur (Kirman, 2006: 28-29). Nihayet 3 Nisan 1923 yılında grubun seçimlerde izleyeceği politikayı belirleyen “9 umde” yayınlanmış ve aynı yılın Haziran ve Temmuz aylarında yeni meclisin ikinci seçimleri yapılmıştır (Kirman, 2006: 28-29).

Cumhuriyet Halk Fırkası’nın kurulması ise 9 Eylül 1923’te gerçekleşmiştir. Bu parti, Mustafa Kemal’in ideal ve amaçlarını hükümete yansıtmış, cumhuriyetin önemli inkılaplarını TBMM’de gerçekleştirme imkânı vermiştir (Dinç, 2003: 143-144). Ancak, Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren Cumhuriyet Halk Fırkası’na karşı basında, mecliste ve toplumda bir muhalefet oluşmaya, eleştiriler yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemde parti içinde yaşanan fikir ayrılıkları da yeni bir parti

kurulması ile sonuçlanmıştır. Kazım Karabekir ve Ali Fuat Paşa önderliğinde kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası çok partili döneme geçişin ilk denemesi olmuştur (Ekici, 2017: 356).

2.6.2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

Kazım Karabekir'in başkanlığında, Ali Fuat Cebesoy, Adnan Adıvar, Rauf Orba, Feridun Fikri Düşünsel, Sabit Sağıroğlu, Halis Turgut, Refet Bele ve Rüştü Paşa'nın da içlerinde bulunduğu bir grup tarafından 17 Kasım 1924 tarihinde kurulan **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası**, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisidir. Atarürk'ün eski silah arkadaşları tarafından kurulan bu parti, sınıfsal bir temele sahip olmakla birlikte, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra girişilen devrim hareketlerinin birtakım elit yöneticiler arasında yaratmış olduğu huzursuzluğa dayanmıştır (Babaoğlu, 2012: 97).

2.6.3. Serbest Cumhuriyet Fırkası

Çok partili döneme geçişin ikinci denemesi 1930 yılının Ağustos ayında gerçekleşen Serbest Cumhuriyet Fırkası ile olmuştur. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'ndan sonra yeni partinin kurulması sürecinin bu kadar uzun olmasının nedeni 4 Mart 1929 yılına kadar yürürlükte kalan Takrir-i Sükûn Yasası olarak gösterilmektedir (Zürcher ve Gönen, 1999).

1920'li yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntılara 1929 yılında yaşanan Ekonomik Buhran'da eklenince hükümete karşı tepkiler büyümüştür. Tek parti sisteminin denetimsizliği ve alınan yanlış kararlar Mustafa Kemal Paşa'yı kendi kontrolü altında yeni bir muhalefet partisi kurulması gibi bir çözüme götürmüştür (Levis, 1991: 279). Nihayet, Serbest Cumhuriyet Fırkası Ali Fethi Bey önderliğinde 12 Ağustos 1930 tarihinde resmen kurulmuştur (Ertem, 2010: 76). Batı Anadolu illeri başta olmak üzere kısa süre içerisinde 160'dan fazla noktada teşkilatlanan partinin Aydın il sorumlusu, o günlerde otuzlu yaşlarında ve bir çiftlik sahibi olan Adnan (Menderes) Bey olmuştur (Aydemir, 1989).

Parti tarafından iştirak edilen ilk ve tek seçimler 1930 yılında yapılan yerel seçimlerdir. Bu seçimlerde Serbest Cumhuriyet Fırkası 502 bölgenin 31'ini kazanmayı başarmıştır. Ancak, Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından seçim öncesinde

Serbest Cumhuriyet Fırkası adaylarına yönelik olarak yapılan ithamlar ve oyların eksik sayıldığı iddialarını meclis gündemine taşıyan Fethi Bey, bu konuda oldukça sert bir konuşma yapmıştır. Hararetli tartışmaların yaşandığı bu dönemde Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılacağına dair söylentiler de yayılmaya başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'ya karşı risk almak istemeyen Fethi Bey 17 Kasım gecesi partisini feshetme kararı almış ve bu bilgiyi 18 Kasım tarihinde kamuoyu ile paylaşmıştır (Goloğlu, 1972).

2.6.4. Demokrat Parti

Demokrat Parti 7 Ocak 1946 yılında kurulmuş ve hızla örgütlenmiştir. Partinin kısa sürede güçlenmesi, örgütlenme yeteneği ve yılların birikimi olan toplumsal muhalefete dayandırıldığı gibi, geçmişte yaşanan ve başarısızlıkla sonuçlanan çok partili sisteme geçiş denemelerinin de etkisi olduğu değerlendirilmektedir (Yıldız, 1996: 483). Bu gelişmeler, 1947 yılında yapılması gereken genel seçimlerin iktidar tarafından erkene alınması ile sonuçlanmıştır. Seçimleri CHP kazanmasına rağmen, seçim sonrası dönemde basının Adnan Menderes ve Demokrat Partiye olan ilgisi devam etmiş, onu geleceğin lideri olarak gördüklerinden haberleri büyük manşetler ile genellikle birinci sayfadan vermeye başlamışlardır.

Birikmiş toplumsal ve siyasal muhalefetin varlığını, demokrasiye geçiş sürecinin sancılarını iyi değerlendiren ve “demokrasi” sözcüğünü ideolojik bir araç olarak iyi kullanan Demokrat Parti, 1946-1950 döneminde iyice güçlenmiştir. Nihayet, 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimler ile CHP iktidarı DP'ye bırakmıştır.

1950-1960 döneminde Demokrat Parti iktidarlara, basından yararlanarak kamuoyunun desteğini kazanmak istediysen de ekonomik ve toplumsal vaatlerini gerçekleştiremeyip, toplumsal kriz yükseldikçe basının muhalefeti de artmıştı. Bunun üzerine Menderes tarihi yanlışlarından birini yaşayarak baskıcı yasal düzenlemeler ve yöntemlerle basını susturma yoluna gitmiştir. 10 yıllık Demokrat Parti Hükümeti 27 Mayıs 1960 askeri darbesi ile yerini Cemal Gürsel Hükümeti'ne bırakmıştır (Yıldız, 1996: 505).

2.6.5. Milli Kalkınma Partisi

Milli Kalkınma Partisi, 1946 yılında kurulmasına rağmen Demokrat Parti nedeniyle ikinci planda kalmıştır. 18 Temmuz 1945 tarihinde Mehmet Nuri Demirağ tarafından İstanbul'da kurulan MKP kısa sürede Anadolu'da da örgütlenmiştir. Ancak 1946 seçimleri öncesinde başlayan parti içi huzursuzluk ve hesaplaşmalar nedeniyle katıldığı ilk seçimler olan 1946 seçimlerinde sınırlı bir başarı gösterebilmiştir (Avşar ve Kaya, 2012: 25).

14 Mayıs 1950 seçimlerine de sadece İstanbul'dan katılan MKP herhangi başarı gösterememiş, tek bir milletvekili bile çıkaramamıştır (Tuna, 2010: 76). 2 Mayıs 1954 genel seçimlerinde ise Adnan Menderes başta olmak üzere, Demokrat Parti yöneticilerinin Nuri Demirağ'ı ikna çabaları sonucu Demirağ Demokrat Parti'nin Sivas listesinden bağımsız aday olarak yer almıştır. Parti siyasi fikirlerini TBMM çatısı altında temsil imkânı bulmuş, Nuri Demirağ tarafından birçok kanun teklifi de yapılmıştır. Ancak Demirağ, 1957 yılında yapılan seçimlere rahatsızlandığı için katılamamış ve aynı yılın Kasım ayında vefat etmiştir. İlerleyen dönemde kanuni kongresini yapmadığından parti feshedilmiştir (Dervişoğlu, 2011: 176).

2.6.6. Milli Nizam Partisi

Parlamente sistemine geçiş sonrası gerek parti içinde gerekse parlamentoda islami akım temsilcileri yer almasına karşın, tek parti döneminin baskıcı yapısından dolayı bu düşünce söylem boyutu kazanamamıştır. Çok partili hayat ile birlikte kurulan diğer partilerde gerek kişiler gerekse söylem bakımından islami yoğunluk dikkat çekici düzeydedir (Çavdar, 1995: 225). Siyasal İslamın merkez sağ partilerin oportünist yapısından çıkarak kendi sesini bulmasının Milli Nizam Partisi ile mümkün olduğuna yönelik bir görüş mevcuttur (Dursunoğlu, 2016: 52). Ancak Prof.Dr. Necmettin Erbakan tarafından 8 Şubat 1970 tarihinde kurulan partinin ömrü uzun sürmemiştir. Partinin 1971 yılı başlarında Ankara'da yapılan ilk büyük kongresinde hilafet ve şeriat konularından konuşmalar yapılması, laiklik tartışmalarının artmasına ve partinin kapanmasına kadar giden sürecin tetikleyicisi olmuştur (Dursunoğlu, 2016: 53).

2.6.7. Çok Partili Dönemden Sonra Kurulan Diğer Partiler

27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonucu CHP dışında kalan tek parti CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) olmuştur. Ancak bu partinin gücü çok sınırlı olmuş, 1960 sonrası yapılan seçimlerde önemli başarı elde edememiştir. Dönemin diğer önemli partisi ise, Genelkurmay Başkanlığı yapan, ancak ordudaki tasfiye nedeniyle emekliye sevk edilen Ragıp Gümüşpala tarafından 11 Şubat 1961'de kurulan AP (Adalet Partisi)'dir (Altıntaş, 2003: 8). AP her fırsatta DP'nin devamı olduğunu vurgulamıştır. 1965 seçimlerinde CHP'den daha yüksek oy alan AP, 1969 seçimlerinde milletvekili sayısını 260'a çıkarmıştır (Tunçay, 1989). Bu dönemin diğer partileri ise, Milli Nizam Partisi'nin kapatılması sonucu Milli Selamet Partisi adı ile kurulan yeni parti, Sol ideolojiyi savunan Türkiye İşçi Partisi (Özdemir, 1989: 221-223) gibi partiler bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASAL KATILIM VE KADIN

3.1. Siyasal Katılım

Katılım, Sosyal Bilimler Sözlüğünde, “bir kararın hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve uygulanması aşamalarından birine, birkaçına veya bütününe o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek kişilerin güçleri oranında katkıda bulunması” şeklinde tanımlanmaktadır (Demir ve Acar, 1992: 202). Katılımın hedefi siyasal karar alma mekanizmalarını etkilemektir. Bu doğrultuda katılım sadece seçim sürecinde oy vermek anlamında değerlendirilemez. Bütün bu açıklamalar çerçevesinde katılma kavramı, “Kamu işlerinin yönetimine bütün vatandaşların doğrudan doğruya ve demokrasinin gereği katılması” şeklinde tanımlanmaktadır (Öztürk, 2008: 36-37).

Siyasal katılma, modern sanayileşmiş bir toplum yapısının demokratik bir göstergesidir. Siyasal katılma, toplum üyesi bireylerin siyasal sistem karısında durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır (Kapani, 2016: 144). Kapani’ye göre bireylerin davranışlarının yanında tutum ve yönelimleri de siyasal katılım kapsamında değerlendirilmelidir. Kapani’nin tanımına benzer bir tanımda Daver’in tanımıdır. Daver, siyasal katılmayı “Bireyin siyasal sistem karşısındaki durumunu, tutumunu ve davranışlarını gösteren bir kavram” olarak tanımlamaktadır. Daver’e göre bu tutum ve davranışlar farklı düzeylerde gerçekleşebilir ancak her ne şekilde olursa olsun bireyler az ya da çok siyasal hayata katılmaktadırlar (Daver, 1993: 203).

Talashlı’ya göre de “Demokrasinin özü olan siyasal katılım, başta seçimlerde oy kullanmak olmak üzere, yönetim işlerinde görev almak, karar verme süreçlerinde etkili olmak, kampanyalarda çalışmak, siyasal tartışmalar yapmak, siyaset adamları ile ilişkiler kurmak gibi çok ve çeşitli davranışsal etkinlikleri kapsamaktadır” (Talashlı, 1996: 15). Eroğul ise, siyasal katılımın olabilmesi için bazı koşulların gerekliliğinden bahsetmektedir. Bunları, bağımsız bir devlet, yönetilenlerin can güvenliği, eğitim, yasal çerçeve, katılmayı dışlamayan ideolojik bir ortam, vatandaşların yönetimle ilgili işler hakkında bilgi sahibi olması ve belirli bir iletişim düzeyinin olması şeklinde ifade etmektedir (Eroğul, 1991: 41-42).

Bu tanımlar doğrultusunda siyasal katılmayı, insanların toplumda karar alıcı konumunda olan kişilerin aldıkları ya da alacak oldukları kararları etkilemek amacıyla ortaya koydukları davranışların tamamı olarak tanımlamak mümkündür (Fidan, 2015). Ancak siyasal katılımı sadece seçimlerde oy vermek davranışı olarak algılamak ve bu şekilde geçiştirmek doğru bir tutum değildir. Bireylerin içinde yaşadığı toplumsal-siyasal sistemde görev almalarından, kendilerine verilen seçme-seçilme haklarını, bağımsız bir devlet çatısı altında, ilgili yasal çerçeveler içinde kullanmasına, etkin bir iletişim ve haberleşme ağı içinde geleceği yönetme becerisi kazanma, stratejik planlama ve yönetime katılma, karar alma ve alınan kararları etkilemeye kadar geniş bir açıdan bakmak gerekir (Altındal, 2007).

Siyasal katılım üzerine yapılan tanımlar incelendiğinde ortak bir kuramın ve evrensel bir tanımın olmadığı görülmektedir. Uysal'a göre bu durum siyasal katılmanın hem gelişmekte olan hem de gelişmiş sanayi toplumlarında demokrasinin işlerlik kazanmasına ilişkin çeşitli çabaları içeren bir süreç olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. İkinci bir neden ise katılma ile demokrasinin özdeşleştirilmesi, katılmanın yalnızca demokrasiye özgü bir olgu olarak kabul edilmesidir (Uysal, 2017).

Diğer taraftan, genel veya yerel yönetimler ya da çalışma yaşamı gibi farklı alanlarda çalışan, farklı düzeylerdeki ve farklı fonksiyonlara sahip kurumlar tarafından kendi amacına, yapısına ve ilişkilerinin doğasına uygun tanımların yapıldığı görülmektedir. Böylece katılma uygulamalarının normatif, süreçsel ve davranışsal yönü içinde yer aldığı alanla sınırlı kalarak hem evrensel bir tanıma ulaşılmasını hem de ortak bir kuramın geliştirilmesini engellemektedir. Uygulamaya yönelik bu farklı tanımlar katılmanın ele alındığı kuramsal çerçevenin kendi değişkenleri içinde incelenmesine neden olarak ortak bir tanıma ulaşılmasını daha da güçleştirmektedir (Uysal, 2017: 109-110).

3.1.1 Siyasal Katılım Biçimleri

Toplumun içinde yaşayan bireylerin siyasete karşı aynı derecede ilgi duymadıkları bir gerçektir. Siyasete duyulan ilgi, katılım düzeyi ve biçimi kişinin toplumla bütünleşmesi oranında artmakta, bütünleşmeyi engelleyen nedenler çıktıkça da azalmaktadır (Çam, 2011: 171-172). Siyasal faaliyete katılma değişik düzey ve biçimlerde gerçekleşmektedir. Gazete, dergi, radyo ve televizyon yolu ile siyasal olayları izleme, dinleyici olarak mitinglere katılma, siyasal konuları tartışma gibi faaliyetler en alt düzeyde yer alan katılım biçimleridir. Gazetelere yazı yazmak, mitinglerde konuşmak, liderlerle görüşerek onları etkilemeye çalışmak, partiye para yardımında bulunmak gibi siyasal olaylar ve sorunlar karşısında açıkça vaziyet alarak eyleme geçmek ise orta düzeyde katılım biçimidir. Siyasal katılmanın en üst kademesi ise, doğrudan olayların içine karışarak ve aktif rol alarak girişilen faaliyetleri kapsamaktadır. Bir siyasal partide aktif üye olmak, yöneticilik yapmak, seçim kampanyalarında aktif çalışmak gibi faaliyetler bu kategori içerisinde sayılabilir (Baykal, 1970: 33; Kapani, 2016: 145).

Her siyasal sistemde olduğu gibi siyasal demokrasilerde de siyasal katılma eylemlerinin olağan ve olağandışı türleri vardır (Turan, 1986: 39). Bireylerin kendi adına kamu otoritesinden istekte bulunması hemen her siyasal sistemde görülen ve sık kullanılan bir siyasal katılım biçimidir. Bireyler sendika, dernek veya diğer gönüllü kuruluşlar gibi topluluk adına da kamu yetkilileri ile temas halinde görüş ve isteklerini iletebilmektedirler. Demokrasi olmayan toplumlarda da görülmekle birlikte her toplumda hoş karşılanmamaktadır (Turan, 1986: 39). Düzeni dışlamayan ve düzenin dışlamadığı olumlu katılma biçimleri arasında en önemli araçlar; oy verme, siyasal parti özgürlüğü ve basın özgürlüğüdür (Eroğul, 1999: 201).

Türkiye'de siyasal faaliyetlere katılım türlerinden en fazla tercih edileni olan seçim, dar anlamda katılmayı ifade etmektedir. Ne yazık ki ülkemizde vatandaşlarımızın geniş anlamda katılımını artıracak sistemler yeterli seviyede değildir. Vatandaşlarımızın büyük çoğunluğunun katılımdan anladıkları seçim kampanyalarına katılma, oy kullanma istek ve şikâyetlerini belirli yollarla ilgili makamlara iletmektir. Bu durum ise sadece seçimden seçime karar alma

mekanizmalarına katılan veya bu mekanizmaları etkileyen bir yapının oluşmasına neden olmaktadır (Özbey, 1975: 98).

Seçim aynı zamanda seçilme hakkını da içermektedir. Seçilme ile demokrasinin en önemli kavramlarından temsil sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak 1961 tarih ve 298 sayılı Seçim Kanunumuzdaki hükümler siyasi partilerin belirleyici olduğu bir siyasi yapıyı ön görmekte; bu durum ise katılım ve temsil üzerine yaşanan birçok sorunun kaynağını oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda siyasal katılım biçimlerini olağan ve olağandışı siyasal katılım olarak iki ana grupta incelediğimizde; olağan siyasal katılım, bireyin siyasi otorite tarafından konulan kural ve normlara uygun olarak sergilediği davranışlarının tamamıdır (Dilber, 2011). Bireylerin siyasi sistemde görev yapmakta olan kişilerle, yani il ve ilçelerde yöneticiler veya yerel yöneticiler ile doğrudan veya dolaylı olarak menfaatleri doğrultusunda ilişkiler kurması bir olağan siyasal katılım biçimidir. Seçimlerde oy kullanma ve siyasi partiler için çalışma en genel olağan katılma şeklidir ki birey oy verdiği, siyasi görüşünü savunduğu ve beğendiği siyasi partinin seçimleri kazanması için partinin seçim çalışmalarına katılarak görev alabilir, parti hakkında propaganda yapma, afiş ve pankart asma, basın yayın yolu ile ya da sosyal medya üzerinde partinin reklamını yapma gibi faaliyetlerde bulunabilir. Bir diğer olağan katılım biçimi ise siyasal tartışmalara katılma şeklinde olabilir. Birey kendi aile ortamı başta olmak üzere bulunduğu çevrede ya da mesleki faaliyette bulunduğu ortam ve üyesi olduğu örgütlerde güncel siyasal olayları tartışarak siyasal tartışmalara katılım gösterebilir.

Siyasal rejim tarafından uygulamaya konulmuş kurallar ve normlara uygun olanlar olağan siyasal katılma eylemini oluştururken, bu kural ve normlara uygun olmayan ve gösterilere katılmak, boykot, grev vs. karşı çıkmak şeklinde sergilenen davranış ve eylemlerde olağandışı (olumsuz, normal olmayan) siyasal katılma biçimini oluşturmaktadır (Dilber, 2011). İnsanlar tek başına veya toplu olarak her türlü siyasal eylemlere (miting, gösteri, grev vs.) katılarak, genellikle örgütlerin desteği ve toplu katılım ile kamuoyu oluşturup, siyasal sisteme baskı yapmak ve sorunların çözümünde söz sahibi olmak için olağandışı bir siyasi katılım sergilerler. Olağandışı siyasal katılma faaliyetleri, toplu dilekçe verme, bildiri, boykot, işgal,

çete savaşı, devrim ve kişi ve topluluklarca yasalara bilerek uyulmaması olarak sayılabilir. Vatandaşları siyasal rejim tarafından konulmuş kural ve normlara aykırı faaliyetler göstermeye iten sebepler ise, siyasal sistemden hoşnutsuzluk, toplum içindeki farklı grupların uzlaşamaması, bazı grupların siyasal katılımlarının engellenmesi, siyasal sisteme yabancılaşmak ya da olağan yollardan katılmayı becerememek gösterilmektedir. Eroğul’a göre; olumsuz katılma, toplumsal düzene, siyasal dizgeye veya siyasal yapılara karşı duyulan hoşnutsuzluklar nedeni ile ortaya çıkmakta olup, vatandaşların düzenin meşru olmayan yollardan gerçekleştirdikleri tüm siyasal katılma biçimlerini içermektedir. (Eroğul, 1999. 244). Olağandışı katılma kavramı, Kapani tarafından “normal olmayan katılma yolları içerisine kurulu düzeni değiştirmek için zora başvurma, şiddet eylemleri, terörizm, silahlı ayaklanma, hükümet darbesi gibi girişimler normal katılma sürecinin dışında kalmaktadır” şeklinde tanımlanmaktadır (Kapani, 2016: 145).

Siyasal katılma çeşitli yaklaşımlarla tanımlanabilecek bir kavramdır. Katılmayı dar ve geniş açıdan tanımlanabileceği gibi, geleneksel-çağdaş veya aktif-pasif katılım şeklinde de tanımlayabiliriz. Dar anlamda katılma; bireyin sadece seçimlerden seçimlere oy kullanarak siyasi faaliyetlerde bulunması olarak algılanabileceği gibi geniş anlamda katılma bireyin bürokrasi ve siyasal karar alma süreçlerinin her aşamasında bulunarak kararlara yön vermesidir (Yalçındağ, 1996: 131).

Katılımı bir diğer açıdan aktif ve pasif olarak ikili bir ayrımla tanımlayabiliriz. Belediye çalışmalarına vatandaşların bireysel veya grup halinde katılmaları, ilgi duymaları, fikir beyan etmeleri, eleştirilerde bulunmalarını “aktif katılım” bunun tam tersi olarak katılım talebinin belediyelerden, diğer yerel yönetim türlerinden gelmesi ve halkın bu talep üzerine yönetime katılması “pasif katılım” olarak isimlendirebiliriz (Yalçındağ, 1996: 131). Son olarak katılım, geleneksel ve çağdaş yöntemler olarak da ikiye ayrılabilir. Seçimler, parti üyeliği gibi yollar geleneksel; internet kullanımı gibi yöntemler ise çağdaş katılım olarak adlandırılır (Çukurçayır, 2006: 140).

3.1.2 Siyasal Katılım Düzeyi

Her insanın kişilik ve karakterleri farklıdır. Bu farklılıkları, ilgi alanlarının, merakın, aynı nesne veya olaylar karşısında verilen tepkilerin farklılaşmasına neden olur. Bireylerin hobi, iş vb. durumlarında farklılaşan ilgi ve katılım düzeyleri kendini siyasal katılım alanında da göstermektedir (Eser ve Sarışahin, 2016: 40). Siyasal sistem üzerinde bireyler az ya da çok siyasal katılımında bulunurlar. Siyaset bilimcilerin geneli siyasal katılım düzeylerini belirlemede, siyasal sistem üzerindeki bireylerin seçimlere ne ölçüde katılıp katılmadıkları esasına dayanırlar. Ancak Deniz Baykal Siyasal Katılım Bir Davranış İncelemesi adlı çalışmasında bu şekilde yapılan bir tasnifin özensiz ve yetersiz olacağına dikkat çekmiştir. Böyle bir ayırmada siyasal katılım düzeylerinde farklılık elde etmenin zor olduğunu savunan Baykal, oy vermenin dışında kalan siyasal katılım faaliyetlerini; siyasal olayları izleme, siyasal olaylar hakkında tutum geliştirme, siyasal olayların içine karışma şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutmuştur. İzleme faaliyetleri olarak, kitle iletişim araçları aracılığı ile siyasal olay ve durumları izlemeyi, parti kongre ve mitinglerine dinleyici olarak katılmayı kabul etmiştir. Bu faaliyetlerin içinde bulunan bireylerin siyasal katılımı gerçekleştirdiğini ancak daha çok “haber tüketicisi” konumunda olduklarını ifade etmiştir. Bu faaliyetlerde bulunan kimseler Baykal’ a göre içinde bulundukları siyasal çalışmaları siyasal tercihlerini yaymak amacıyla değil, daha ziyade siyasal olaylardan haberdar olmak için gerçekleştirirler (Baykal, 1970: 32-33).

Kapani de Baykal’ın tasnifine yakın bir tasnif yapmış siyasal faaliyete katılma düzeylerini alt, orta ve ileri kademe şeklinde sınıflandırmıştır. Siyasal faaliyete katılmanın değişik düzeylerde ve çeşitli biçimlerde kendini gösterebileceğini, bunlar arasında yoğunluk bakımından bir kademelenme, bir hiyerarşiden söz etmenin mümkün olduğunu savunmuştur. En alt kademede gazete, dergi, radyo ve televizyon yolu ile siyasal olayları izleme, dinleyici olarak mitinglere katılma, özel temaslarda siyasal konuları tartışma gibi faaliyetlerin yer alabileceğini vurgulamıştır. Bunun daha ötesinde, orta kademede, siyasal olaylar ve sorunlar karşısında açıkça vaziyet alarak, gazetelerde yazı yazmak, radyoda ve mitinglerde konuşmak, siyasal liderlerle görüşerek onları etkilemeye çalışmak, bir partiye veya adaya para yardımında bulunmak gibi eyleme geçmenin söz konusu olduğu görüşünü savunmuştur. Kapani’ ye göre nihayet siyasal katılmanın en ileri kademesi, doğrudan

doğruya olayların içine karışarak ve aktif rol alarak girişilen faaliyetleri kapsar. Bir siyasal partide aktif üye olmak veya yöneticilik görevi yapmak, seçimli kamu görevlerinde bulunmak veya bu görevlere adaylığını koymak, seçim kampanyalarında fiilen çalışmak gibi faaliyetleri de bu kategori içinde sayılabilir (Kapani, 2016: 144-145).

Siyasal faaliyete katılım düzeyleri üzerine bir başka sınıflandırma Çam tarafından yapılmıştır. Çam'a göre siyasal katılma düzeylerinden ilki bireylerde siyasete katılmamak, ilgi duymamak şeklinde kendini gösterdiği, ikinci aşmanın yalnızca seçimlere katılarak oy kullanmak şeklinde bir davranış olarak ortaya çıktığı ve son olarak ise seçimler dışında da siyasete katılmak ve siyasi faaliyetlerde bulunmak şeklindedir. Bu son katılma biçimi; olayları sadece izlemeyi, siyasi konuşmaları dinlemeyi, bu konuşmalara katılmayı ve yönetmeyi gibi faaliyetleri içerir (Çam, 2011: 327).

Milbrath, siyasal katılma eylemini yoğunluk derecesini göz önüne alarak üç ana kademe altında sıralamıştır. Milbrath yapmış olduğu siyasal katılım düzeyi sınıflandırmasında Çam'ın aksine siyasete katılmamayı, bir siyasete katılma düzeyi olarak görmemektedir. Yazar, siyasal katılma eylemini yoğunluk derecesini göz önüne alarak aşağıdaki tabloda hiyerarşik olarak sıralamıştır (Altan, 2011: 315).

Tablo 2: Siyasal Katılmanın Boyutları

	Siyasal uyarılara açık olma
	Oy kullanma
Gözlemci Eylemler	Tartışmalara girme
	Başkalarını belirli yönde oy kullanmaya ikna etme
	Rozet takma
	Siyasal bir liderle ilişki kurma
Aracı Eylemler	Bir partiye ya da adaya parasal yardım yapma
	Siyasal bir mitinge katılma
	Seçim kampanyasında çalışma
	Faal parti üyeliği yapma
Siyasi Mücadeleye Yönelik Eylemler	Strateji tayin toplantısına katılma
	Siyasal fonlar toplamaya çalışma
	Siyasal bir mevki için aday olma
	Siyasal bir mevki sahibi olma

Kaynak: Milbrath,1965:18, Akt. Altan, 2011: 316

Kalaycıoğlu Milbrath'ın bu sınıflandırmasına bazı eleştiriler getirmiştir. Kalaycıoğlu'na göre, siyasal katılım eyleminin zorluk ya da kolaylık derecesi zaman ve mekâna göre değişiklik gösterebileceğinden, bir siyasal eylemi zor ya da kolay olarak saptamak zor olacaktır (Kalaycıoğlu, 1984: 204).

Verba ve Nie, Amerikan vatandaşları üzerinde yaptıkları sınıflandırma da altı çeşit siyasal katılma düzeyinin olabileceğini öne sürmüşlerdir. Birinci grupta; siyasetle hemen hemen hiç ilgilenmeyen, siyasal sürece hiç katılmayan, oy verme davranışında bile bulunmayan kişiler yer alır. İkinci grupta; salt oy kullananlar yani siyasal katılma açısından sadece oy kullanarak siyasal katılım gösterenler ki oldukça geniş bir vatandaş kitlesi bu grupta yer alır. Üçüncü grupta; kişisel sınırlı katılmacılar yer alır. Bu grupta yer alanlar bazı kişisel sorunlarını çözmek üzere özellikle devlet memurları ile ilişki içindedirler. Dördüncü grupta ise topluluk düzeyinde katılmalar dediğimiz genellikle toplumsal bir sorunun çözümüne ilişkin örgütsel düzeyde

siyasal süreci etkilemeye çalışan vatandaş grubu yer alır. Beşinci grupta yer alan siyasal katılımcılar ise seçim kampanyalarına katılarak siyasal süreci etkilemeye çalışırlar. Altıncı grupta yer alan vatandaşlar ise sıraladığımız bu faaliyetlere ek olarak siyasal partilerde görev almakta, siyasal parti faaliyetlerinde aktif olarak çalışmaktadırlar (Turan, 1977).

Siyasal katılma düzeyi tanımlamaları ve siyasal katılma düzeyi sınıflandırmalarını incelendiğinde, ortak noktaların yanı sıra birçok farklılıklarında bulunduğu görülmektedir. Bunun nedeni tanımlama ve sınıflandırma yapan siyaset bilimcilerin siyasete ve siyasal hayata farklı açılardan bakmalarının olduğu söylenebilir. Bu nedenle de siyasal katılım kavramına ilişkin evrensel bir tanımlama, siyasal katılım düzeyi hakkında da ortak bir sınıflandırmanın yapılmasının son derece zor olduğu söylenebilir (Altan, 2011). Ancak demokrasilerin toplum tarafından kabul görmesi ve sürekliliğini sağlayabilmesi için siyasal katılım ve siyasal katılım düzeyi kavramlarının siyaset bilimciler tarafından açık, anlaşılır ve yalın bir şekilde tasvir edilmesi, konunun toplumda yaşayan bireyler tarafından daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacaktır (Çam, 2011).

Siyasal katılım düzeylerinden kısaca bahsettikten sonra, adından çok da bahsedilmeyen belediye hizmetlerine gönüllü katılımdan bahsetmek faydalı olacaktır. Her ne kadar isim olarak gönüllülüğü içerse de katılımı arttırması, teşvik edici olması ve yasada yer alması nedeniyle inceleme konumuz kapsamında olacaktır. Belediyenin sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürlülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği arttırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayacağı hükme bağlanmıştır. Belediye Kanunu'nda yer alan bu hüküm hem belediyelerin sosyal belediye yönüne vurgu yapmakta hem de belde halkının katılım ve dayanışmasını artırıcı olmaktadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 77. maddesi).

3.1.3. Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler

İlgili literatür incelendiğinde, bireylerin siyasal katılım düzeylerinin sosyo-ekonomik, psikolojik, kültürel, çevresel, çeşitli faktörler tarafından etkilendiği

görülmektedir (Altındal, 2007; Polat, 2010; Çevik, 2013). Gelir ve eğitim düzeyi, meslek, cinsiyet, yerleşme biçimi (köyde veya şehirde yaşama), kişilik yapısı gibi değişkenlerin akademik çalışmalarda sıkça işlenen demografik faktörler olarak ön plana çıkmaktadır (Turan, 1977; Kalaycıoğlu, 1984; Altan, 2011; Doğan ve Göker, 2010). Siyasal katılma ile yukarıda sözü geçen değişkenler arasındaki ilişkiler ampirik çalışma sonuçları ile de gösterilmiştir (Kapani, 2016: 145-146).

Bu faktörler kişileri farklı düzeyde etkilediğinden herkesin aynı tür siyasal katılım göstermesi beklenemez (Kapani, 2016: 144). Siyasal katılım düzeyleri açısından; siyasete ilgisiz olanlar, siyasete düşük oranda ilgi gösterenler ve siyasete aşırı ilgi duyanlar şeklinde bir sınıflandırma yapılmaktadır. Siyasete ilgisiz olan bireylerin siyasal katılımında bulunmaması, siyasal katılım adına çaba göstermemesi, kendilerini etkileyen siyasal kararları önemsememesi ve bu konuda bir girişimde bulunması beklenmez. Bu grubun siyasete yönelik olarak sergilediği bu isteksizlik, eğitim seviyesinin çok düşük olmasından ya da sosyo-ekonomik düzeyin çok yüksek olması nedeni ile bireylerin ciddi problemler yaşamasından kaynaklanabilir. Diğer taraftan, bireyler sadece izleyici ve dinleyici olarak siyasete ilgi gösterebilirler. Sınırlı siyasal katılımın söz konusu olduğu bu durumda bireyler siyasal sistemi bir şekilde etkileyebileceklerinin farkında olup, sınırlı çaba gösterirler. Siyasete ilgili olan ve siyasal süreçte etkin olarak rol alan kişiler ise siyasal sistemi etkileyebileceklerinin bilinci içerisinde olup, aktif bir şekilde siyasal katılım gerçekleştirerek, sistemi etkilemek adına yoğun çaba gösterirler. Bireylerin siyasal katılım düzeyleri arasındaki bu farklılıklar yaş, cinsiyet, aile, eğitim, meslek, gelir, yerleşim yeri gibi siyasal katılmayı etkileyen faktörlerden de etkilenir (Kışlalı, 2000: 222-223; Dursun, 2012: 240-249). Eğitim, yaş, cinsiyet gibi faktörlerin yanı sıra bireylerin toplumda edinmiş oldukları statülerini yükseltmek istemeleri ve bunun içinde siyaseti bir araç olarak görmeleri de siyasal katılımı etkilemektedir (Duran, 2005).

Bu kapsamda, bireylerin siyasette aktif rol almasını ya da siyasete kayıtsız kalarak siyasetle ilgilenmemesini etkileyen birçok faktörden söz edilebilir. Öz, bireyin siyasetle ilgilenmesinin ve bu ilgiyi çeşitli düzeylerde ve biçimlerde ortaya koymasının değişik unsurların etkisi altında şekillenen bir sürecin ürünü olduğuna değinir ve bu unsurların bireyin toplum içindeki konumundan toplumsal yapıya,

siyasal sistemin özelliklerine kadar farklılık gösterebileceğine dikkat çekmektedir (Öz, 1992: 43). Bireylerin siyasal katılımına ilişkin tutum ve davranışlarını belirleyen ve siyasal katılımını etkileyen bu unsurları toplumsal, kişisel ve siyasal olmak üzere üç ana başlık altında incelenmesi mümkündür.

3.1.3.1 Toplumsal Faktörler ve Siyasal Katılım

Siyasal bilimler siyasete kimlerin, nasıl ve niçin katıldığını bulmayı, hangi faktörlerin katılımı kolaylaştırdığını ve kimlerin siyasete niçin katılmadığını aydınlatmayı hedeflemiştir. Toplumsal gelişmelerin bireylerin siyasal katılım gösterme davranışları üzerindeki etkilerini yok saymak imkansızdır. Toplumun refah seviyesi yükseldikçe, insanların yaşam kalitesi arttıkça siyasete olan ilgi ve yönelimleri de artmaktadır. Özellikle, üretim tekniklerinde ortaya çıkan gelişmeler, iktisadi örgütlenmeyi ve toplum yapısının çeşitli boyutlarını etkilerken siyasal katılım da giderek yaygınlaşmaktadır. Kentleşme ve kitle iletişim araçları yeni sosyal grupları ortaya çıkarırken var olan toplumsal grupların ilişkilerini de değiştirmektedir (Çevik, 2013).

3.1.3.1.1. Aile

Siyasete katılmayı etkileyen bir diğer toplumsal faktör aile yapısıdır. Toplumda yaşayan bireylerin davranışları doğdukları toplumun kültürel yapısı, gelenek ve görenekleri doğrultusunda şekillenmektedir. Günümüzde aile içinde yaşanan çatışmaların bir sebebi de siyasi görüş farklılığından kaynaklanmaktadır. Eğer aile içinde kadın ve koca farklı siyasi görüşlere sahip ise bu aile içerisinde çatışmalara sebebiyet vermekte bu çatışmalarda aile yapısının toplumdaki yerini oldukça etkilemektedir. Özellikle kırsal alanda geleneksel geniş ataerkil ailelerde, gelenek göreneklerin, kültür ve inanç sistemlerinin, toplumsal beklenti ve değer yargılarının siyasal yaşamda rol ve davranışların biçimlenmesi sürecine oldukça etki ettiği bir gerçektir. Bu alanlarda yaşayan bireyler, siyasete ancak aile büyüklerinin istediği oranda katılabilmektedirler. Bununda bireylerin siyasete olan ilgilerini büyük oranda azaltmakta olduğuna dikkat çekerek, toplumsal faktör bağlamında aile yapısının siyasal katılımı etkilediğini vurgulamıştır (Alkan ve Ergil, 1984: 32).

Bireyin siyasal düşünceleri ilk olarak ailede şekillenmeye başlar. Aile içinde yapılan sohbetler, anne- baba ya da diğer aile büyüklerinin siyasi fikir ve düşünceleri

gençlerin siyasi görüşlerine de yön vermektedir. Bu nedenle aile içinde yapılan siyasi konuşmalar, siyasal olaylara karşı ailenin takınmış olduğu tutum ve davranışlarla bu olaylara yapılan yorumlar bireyin siyasi fikir ve düşünce yapısının temelini oluşturmakta ve siyasal katılımını etkilemektedir. Özellikle kırsal alanda daha fazla hissedilen ataerkil yapı nedeni ile erkeklerin daha ağırlıkta olduğu alan yelpazemizde, baba figürlerinin gençlerin siyasileşme sürecine etkisi belirgin olduğu söylenebilir. Rol model olarak görülen bu figürlerin destekleyici tavrı ve siyasi olayları çocuğun anlayabileceği dilden tutarlı bir biçimde anlatabiliyor olması gençlerin politik konulara yönelik algılarını açmakta ve kendilerinin de siyasal yönden etkin olabilecekleri düşüncesini tetiklemektedir (Alkan ve Ergil, 1984: 64).

3.1.3.1.2. Din

Din, siyasete katılmayı belirleyen bir diğer toplumsal faktördür. Bilindiği üzere, siyasal yaşamın bazen öznesi bazen de nesnesi durumunda olması nedeni ile din konusu insanlık tarihi içerisinde devlet, iktidar ve egemenliğin meşrulaştırılmasında her dönemde ilgi çeken bir konu olmuştur. Bu nedenle, akademik çalışmalarda din ve siyaset ilişkisi genellikle gerilimli bir şekilde betimlenmektedir (Polat, 2010). Dinin en önemli siyasal işlevlerinden biri meşrulaştırma, yani genelde siyasal sisteme ve özelde ise siyasal iktidarlara meşruiyet kazandırma olmaktadır. Çünkü din kavramına atfedilen siyasal iktidarı kutsallaştırıcı özellik nedeni ile bir meşruiyet kavramı olarak kullanılmış ve kullanılmaktadır (Turan, 2014: 69).

Din, hem toplumsal ve ekonomik koşullara yön vermekte hem de birçok toplumda siyasal yaşamın ve değerlerin şekillenmesine etki etmektedir. Dini değerler, toplumda yaşayan bireyleri siyasete katılma konusunda isteklendirmektedir. Dinin ve dini bağımlılığın etkin olduğu toplumlarda siyasal yaşama yön veren seçmen ve seçilenler arasında karşılıklı bir etkileşim ortaya çıkmaktadır. Çünkü insanlar, siyasal kararlar alırken ait oldukları toplumun inanç ve değerlerinin getirmiş olduğu kurallara, bunun yanı sıra din üzerine konuşan dindar insanların iktidara gelme ve yönetime katılma mücadelesi ile yakından ilgilenmektedir ve bu doğrultuda bir siyasi tutum sergilemektedirler (Polat, 2010).

3.1.3.1.3. Vatandaşlık duygusu

Bireyler siyasete ilgi duymasalar bile, siyasal katılımın yasal bir sorumluluk olduğu düşüncesi ile bunun bir vatandaşlık hakkı ve görev olduğu düşüncesi le oy kullanma eğiliminde olmaktadır. Bu düşünce siyasal katılımı olumlu yönde etkilemektedir (Altındal, 2007). Çukurçayır (2006) vatandaşlık duygusunu “bireyin etkili olup olmayacağını düşünmeksizin siyasal sürece katılması” şeklinde tanımlamaktadır. Benzer şekilde Baykal (1970) seçimlerde oy kullanmanın bir vatandaşlık görevi olarak algılanması siyasal katılımı arttırıcı bir rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.

Diğer taraftan, siyasal katılım üzerinde toplum tarafından bir baskının varlığı, sandığa gitme eğilimini de güçlendirmektedir. Örneğin, bireyin toplum ile ilişkileri yoğun ve kuvvetliyse olumlu bir etki ortaya çıkmaktadır. Aksi durum söz konusu olduğunda ise olumsuz neticeler gündeme gelebilmektedir. Farklı bir ifade ile, toplumdan uzaklaşmış yaşlı bir birey, işsiz ve toplumla yakın ilişkileri olmayan gençler ile gecekonduda yaşayan veya göçmen olarak yaşayan kişilerin sandık başına gitme eğilimlerinin de daha zayıf oldukları görülmektedir (Altındal, 2007).

Son olarak, bireyin içinde bulunduğu grup içerisinde oy kullanma konusunda aynı yönde tepkiler var ise oy kullanma eğiliminin pekiştiği görülmektedir. Bunun yanında, grup içerisinde farklı tepkiler söz konusu olduğunda ise oy kullanma ve sandık başına gitme eğiliminin zayıfladığı açıktır (Çukurçayır, 2006).

3.1.3.2 Kişisel Faktörler ve Siyasal Katılım

Bireylerin siyasal katılımını etkileyen faktörler arasında bir diğer önemli ölçüt, siyasal katılımı gerçekleştiren bireylerin kişisel özellikleridir. Her sosyal kategori, arka planında bulunan pek çok faktörden etkilenmekte ve bu faktörlerin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu faktörlerin her biri, davranışın zamanına göre farklı etki yaratmaktadır. Bu bağlamda, bir davranış esnasında önemli etkisi olan bir faktör, farklı bir zamanda farklı faktörlerin daha etkin rol oynaması nedeni ile gücünü ve sıralamadaki yerini bir başka faktöre bırakabilmektedir. Bu kapsamda, siyasal davranışın, bireylerin gelir, meslek, yaş, siyasete ilgi gibi faktörlerden etkilendiği gibi yürürlükteki seçim sistemi, seçime katılacak siyasi partilerin gücü, milli gelir

paylaşımı, demokratikleşme düzeyi vb. toplumsal ve siyasal faktörlerden de etkilenebileceği göz önünde bulundurulmaktadır (Turan, 2014).

Turan, bu tanımında bireylerin siyasal katılımını etkileyen kişisel faktörleri kendi içinde gelir, meslek ve yaş olarak gruplandırmıştır. Bunlara bireylerin cinsiyet ve eğitim durumlarını da ekleyerek bu faktörleri beş kategoride incelemek mümkündür.

3.1.3.2.1 Gelir

Gelir, toplumda yaşayan bireylerin ekonomik açıdan yaşam standartlarının iyi olduğunu gösteren maddi bir ölçüttür. Turan, ekonomik açıdan güçlü olanların, diğer değişkenlerden bazıları yeterli olmasa bile, siyasal bakımdan etkili olduklarını savunmaktadır. Yazar'a göre bireylerin gelir düzeyi yükseldikçe, daha üst düzeylerde siyasal katılma türleri gerçekleştirme olasılığı artmaktadır (Turan, 1977: 76).

Benzer şekilde, Kalaycıoğlu tarafından da gelir ve statü arttıkça, özellikle üst düzey katılım türlerinde artış olmaktadır. Yazar bunun nedenleri olarak, yüksek gelir düzeyin sahip kişilerin genellikle iyi eğitim görmüş ve yüksek statülü kimseler olması nedeni ile belli bir sosyal çevreye sahip olmalarını göstermektedir. Bu kişilerin çevrelerindeki bireyleri ikna etme ve yönlendirebilme güçleri mevcuttur. Diğer taraftan, bürokrasi ile yakın ilişkiler kurabilirler, ekonomik olarak siyasal parti kampanyalarını destekleyebilirler. Belirli bir iş çevresinde oldukları için, işiyle ilgili gelişmeleri yakından takip edebilmekte, yasal ve idari süreçte daha özgür olabilmek gibi nedenlerde gelir seviyesi düşük kimselere göre siyasal karar alma süreçlerinde daha aktif olmak isterler (Kalaycıoğlu, 1984: 32-33).

Gelir ve siyasal katılım arasında sadece oy verme, siyasi meselelerde konuşma gibi konularda etkili olmasa bile aktif siyasal katılım noktasında olumlu bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Duran'ın siyasal katılıma etki eden faktörler üzerine yapmış olduğu çalışmada ortaya çıkan, "gelir düzeyi yükseldikçe siyasete ilginin artarken, gelir düzeyi düştükçe bu ilginin yerini ekonomik kaygılara bırakması" bu tezi destekler niteliktedir (Duran, 2005: 150).

3.1.3.2.2 Meslek

Bireylerin siyasal katılımları mesleğin çeşitli nitelikleri tarafından etkilenmektedir. Kendileri ile ilgili siyasal kararlar alınırken farklı meslek grupları farklı siyasal katılma biçimleri sergilerler (Turan, 1977: 77). Diğer taraftan, bireyin sahip olduğu meslek yaşadığı çevre, aldığı eğitim vb. faktörlerden etkilenmektedir. Çünkü mesleğin bireyin toplumdaki statüsü üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan, bazı meslek grupları bürokrasi ile daha yakın ilişkiler kurabilmektedir. Son olarak, bazı meslek gruplarına mensup bireyler siyasal katılma faaliyetlerinden bazılarını (oy verme, çevresi ile siyasal konularda konuşma veya tartışma vb.) düşük statülü meslek gruplarına göre daha sık ve rahat yaparlar (Kalaycıoğlu, 1984: 32).

Baykal, meslek ve siyasal katılım arasında önemli bir ilişki olduğunu savunmaktadır. Yazar'a göre işçi sınıfının Avrupa'da daha yüksek oranda bir siyasal katılım ve siyasal hayata müdahale gerçekleştirmesinin nedeni kuvvetli bir biçimde örgütlenmeleridir. ABD'de ise sınıf bilinci gelişmediği ve işçi örgütleri siyasal hayata çok fazla girmediği için bu bireylerin oy verme gibi en basit siyasal katılım gerçekleştirme düzeyleri bile çok düşüktür. Diğer taraftan, akademik çalışmalar sendikalara üye olan işçilerin üye olmayanlardan daha yüksek oranlarda seçime katıldıklarını göstermektedir. Son olarak, Baykal işçilerin, "Meslekleri, siyasal hayatın gerektirdiği zihinsel ve davranışsal nitelikleri geliştirmelerine yardımcı mahiyette değildir. Pek çok halde ilgilerini, dikkatlerini günlük hayatın meşgalelerinden siyasal yaşama çevirecek imkân ve boş zamana sahip değillerdir" şeklinde bir görüş belirtmektedir (Baykal, 1970: 49).

Yazar, meslek ve siyasal katılım arasındaki ilişkiye ilişkin olarak aşağıda verilen genellemeleri yapmaktadır;

- i. Meslek, insana siyasal önemi arttıracak yetenekler kazanma olanağı verebilir.
- ii. Belli bir siyasal görüşü olan insanları bir araya getirerek etkileşimi arttırabilir.
- iii. İnsan, mesleği nedeni ile siyasal iktidarın izleyeceği politikadan etkilenebilir.

iv. Mesleğin kazandırdığı öyle roller vardır ki, bu rollere uyum sağlayabilen kişi kolayca siyasal yaşama geçebilir.

3.1.3.2.3 Yaş

Siyasal katılmayı belirleyen bir diğer kişisel faktörün yaş faktörü olduğunu yukarıda belirtmiştik. Toplumların genelinde gençlerin siyasete katılımı, diğer yaş gruplarına oranla her zaman daha düşük olmuştur. Altan'a göre bunun en temel nedenlerinden biri, gençlerin "göçebe" bir yaşam sürmeleridir. Gençler, eğitim amacıyla, askerlik nedeniyle, iş arama kaygısı vb. çok sayıda nedenle sürekli yer değiştirmektedirler. Bir başka neden de gençlerin önemli bir kısmının henüz bekar olması ve bakmakla yükümlü oldukları kimse olmaması gibi nedenlerle de koruyacakları bir mülkleri ve çıkarlarının olmamasıdır. Tabi ki hangi yaşta olursa olsun bekar olmak başlı başına siyasete katılmayı zayıflatan bir etkidir ki bu da siyasete ilgiyi azaltmaktadır (Altan, 2011: 318).

Gençlerin siyasal katılımı üzerine yapılan bir başka araştırma bulgularına göre ise gençler enerjileri ve zamanları itibari ile siyasal faaliyetlere daha elverişlidirler. Sahip oldukları yükümlülüklerin az olmasından dolayı bol bol zaman ve enerji gerektiren siyasal faaliyetleri (seçim kampanyaları, mitingler, gösteriler vb.) sergilemeleri yaşlılara göre daha kolaydır. Benzer bir görüşte Turan tarafından belirtilmiştir. Turan'a göre, "Bazı yaşlıların sandık başına gitmeleri ya da diğer katılma türlerini gerçekleştirmeleri sağlık durumları nedeniyle mümkün olmayabilir (Turan, 1977: 80).

Kışlalı ise, "Siyasal katılmanın en yoğun olduğu yaş grubunun 25-45 yaş grubu" olduğunu savunur. Orta yaş grubu olarak nitelendirebileceğimiz bu grupta olan bireyler, genellikle yerleşik bir yaşam sürmeye başlamış, toplumsal bir rol edinmiş ve bir meslek mensubu olmuşlardır (Kışlalı, 1995: 186). Tatar (1997) tarafından yaş ve siyasal katılım ilişkisi üzerine yapılan ampirik çalışma sonucunda yaşa göre oy verme katılımının en yüksek olduğu yaş grubunun 26-35 yaş grubu olduğu, buna karşın 56-65 yaş aralığının ise en düşük katılımı sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşın siyasal katılım üzerine etkileri üzerine ABD'de yapılan bir araştırmaya göre, "Genç yetişkinler siyasal etkinliklere genellikle diğer yaş gruplarından daha az

katılmaktadırlar. Birleşik Devletlerde 1990’larda yapılan araştırmalar 18-29 yaşlarında yetişkinlerin siyasete tamamen ilgisiz kaldığını göstermektedir. Kimi araştırmacılar gençlerin dikkati öğrenim görmek, meslek edinmek, eş bulmak, çocuk yetiştirmek gibi yaşa bağlı uğraşlara yöneldiğini ileri sürmektedir. İnsanlar yaşlandıkça siyasete ilgileri de artmaktadır. Birleşik Devletlerde oy verme eğilimi 75 yaşına kadar yüksektir. Bu yaştan itibaren düşüş göstermektedir; yine de oy verme oranı genç yetişkinlerden daha yüksektir. Ancak bir bireyin oy verip vermeyeceği tek başına yaş faktörü ile açıklanamaz” (Onur, 2011: 362).

3.1.3.2.4 Cinsiyet

Yaşam içerisinde birçok hayat görüşünde olduğu gibi siyasal katılımı da etkili olan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek verecek olursak (Yücekök, 1987: 28);

- i. Ülkelerin toplumsal ve siyasal şartları,
- ii. Kadının eğitimden mahrum bırakılması,
- iii. Oy hakkı verilmeyişi gibi pek çok neden kadının siyasa yapım sürecinde aktif rol oynamasına engel olmaktadır.

Doğan ve Göker’ in 29 Mart 2009 yerel seçimler sonrası Elazığlı seçmenler üzerine yaptıkları araştırma neticesinde ise kadınların seçim kampanyalarına katılma (ankette “seçim bürolarına uğrama sıklığı” ölçüt olarak alınmıştır) oranının erkeklere kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, kadınlarda oy verme davranışında belirgin bir farklılık da görülmemiştir (Doğan ve Göker, 2010: 177-180).

Her toplumda erkek ve kadına yönelik olarak tanımlanmış davranış ve yargı kalıpları mevcuttur. Genel olarak aile ve ev çevresi dışındaki faaliyetler erkeklere, ev ve akraba grubuna yönelik bütünleştirici ve dış dünya ile çok fazla bağlantılı olmayan görevler kadına atfedilmektedir (Kalaycıoğlu, 1984: 18). Bu bağlamda, cinsiyet farklılığı siyasal bilgi seviyesini ve buna bağlı olarak da siyasal katılım düzeylerini etkilemektedir. Bu durum özellikle modern olmayan toplumlarda daha fazla hissedilmektedir. Bu toplumlarda kadınlar kendi özel iradeleri ile siyasal tercihlerini yapamamakta, erkeklere göre siyasete daha az katılmaktadır (Kışlalı, 1996: 156).

Kadınlar, toplumun kendilerine öğrettiği aile içi rolleri benimsemektedirler. Bu sebeple de kadınlar aile içi rollerin dışında kalan diğer alanlarda geri planda kalmaktadırlar. Kadınların evlenip çocuk sahibi olmaları ve bir işte çalışsın ya da çalışmasın aile içi rolleri toplumun beklentisine uygun olarak yerine getirmeleri gerekmektedir. Aile içi rollerin yerine getirilmesinde, çalışan kadınlar için çalışma hayatının engel teşkil ettiği toplum tarafından diretilmektedir. Toplum tarafından yapılan bu rol dağılımından dolayı kadınların çalışma hayatında ya da siyasal alanda erkeklere oranla daha az bulunduğunu söylemek mümkündür. Kadınların siyaset yapması, siyasal yaşama katılımı erkeklere oranla daha sınırlıdır. Kadın ve erkek doğuştan gelen biyolojik özellikleri ve sonradan toplum tarafından kendilerine yüklenen roller gereği farklı özelliklere sahiptirler (Doğan ve Göker, 2010). Erkeklerin sosyal ve ekonomik yönden daha kuvvetli olması siyasal partiler ile olan ilişkilerinin de daha güçlü olmasına olanak sağlamaktadır (Kılıç, 2000).

Toplum tarafından kadına düşen görev ise ev işleri ve çocuk bakımındır. Bütün toplumlardaki genel yargıya göre kadınlar erkeklere oranla siyasete daha az ilgi duyarlar ve siyasal alanda üstlendikleri görevler oy verme davranışından öteye pek fazla geçmemektedir. Genel olarak kocaları ile etkileşim içinde oy kullanan kadınların oranı yüksektir. Kadınlar ve erkeklerin siyasal hayata katılımı, siyasal ilgi ve bilgi düzeylerinin araştırıldığı pek çok araştırma da cinsiyetin siyasal katılım üzerindeki etkisinin önemi gözler önüne serilmektedir. Bu bağlamda Ozankaya'nın Artvin ve Ankara illerine bağlı toplam dört köyde yapmış olduğu araştırma da kadınların siyasete olan ilgi ve bilgilerinin çok düşük olduğu hatta oy verme davranışı olarak gerçekleştirdikleri siyasal katılım davranışını da eşlerinin isteklerine göre yaptıklarını ortaya koymaktadır (Ozankaya, 1970: 31-40). Cinsiyet faktörünün siyasal katılım ile ilişkisini açıklamak üzere yapılan bir başka araştırma da ise erkek ve kadın seçmenlerin seçime katılma eğilimleri incelenmiş, yapılan araştırma sonucunda kadınların oy verme eğilimlerinin erkeklere oranla %13,5 daha düşük olduğu ortaya konulmuştur (Tekeli, 1982: 245). Yapılan bir araştırmaya göre, kocaları ile aynı partiye oy veren kadınların oranı Hollanda'da %92, Norveç'te %88 ve Fransa'da %89'dur. Gözlemler, Türkiye'de bu oranın daha yüksek olduğu varsayımını güçlendirmektedir (Kışlalı, 1996: 157).

Siyasal davranış ve tutumlarda gözlenen kadın ve erkek farklılıklarının, erkeklerin ve kadınların farklı sosyal roller üstlenmelerinden kaynakladığını ileri süren bir başka görüşe göre; erkekler ve kadınlar doğuştan gelen ve farklılaşmış cinsiyetlerine özgü psikolojik eğilimlere ve cinsiyet rollerine sahip değildirler. Farklı sosyalleşme yaşantıları, sosyal davranışlarda cinsiyet farklılıklarının oluşmasından sorumludur. Erkekler ve kadınlar başarılı bir rol performansı gösterebilmek adına doğuştan getirdikleri ve zamanla edindikleri özellikleri belirtmektedirler ki böylece cinsiyetine özgü toplumsal roller oluşmaktadır. Toplumdaki hakim düşünceler kısmen değilse bile günümüzün bir çok toplumunda, özellikle endüstriyel toplumlarda, roller genel olarak kaynakları sağlayan kişi (erkek) ve evle ilgilenen kişi (kadın) olarak dağıtılmaktadır (Doğan ve Göker, 2010). Ataerkil toplum yapısı, görünürde normal gibi duran rollerin zamanla bireylerin biyolojik farklılıkları ile bir ilgisinin olmadığını anlamaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da kadının eğitim hayatı olsun, çalışma hayatı olsun sosyal açıdan birçok alanda aktif olarak bulunması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Kadının toplumdaki yeri sadece aile, ev işleri ve çocuk bakımıyla sınırlandırılmak istenirken günümüz toplumlarında artık eğitim seviyesinin yükselmesi ve kadınların toplumsal yaşamdaki işlevlerinin giderek çeşitlenmesi ile kadınlar da sosyal ve siyasal hakları için mücadele etmeye başlamışlardır (Duran, 2005).

3.1.3.2.5 Eğitim

Eğitim, bireylerin siyasal olaylarla ilgili bilgi edinmelerini ve bunları yorumlamalarını, toplumsal durum ve sonuçlarıyla bağlantı kurmalarını kolaylaştırdığı ölçüde siyasal katılma eğilimlerini arttırmaktadır (Çukurçayır'dan akt. Duran, 2015: 135). Eğitimin bir diğer önemli işlevi ise kişilerin siyasal sosyalleşmesine olan etkisidir (Turan, 1977: 57). Ülkenin siyasal yapısı, bu yapının işleyişi ile ilgili bilgiler eğitim ile elde edilmekte olup (Altan, 2011: 322-323), bu bilgi düzeyi siyasal katılımı da etkilemektedir. Siyasal kültürün oluşumu ilk olarak, ailede başlar okulda devam eder. Aile açık işlev olarak bireyin ihtiyaçlarını karşılarken, gizli işlevleri düzeyinde de bireye ulusal siyasal kültürü aşılamaktadır (Çam, 2011: 286). Eğitilmiş bir birey siyasal katılmanın istenilen bir davranış olduğuna inanabilir, siyasal faaliyette bulunmak için kendini daha yetenekli ve hazırlıklı hissedebilir (Turan, 1977: 77).

Eğitim, toplumda yaşayan bireylerin siyasal anlamda bilinçlenmelerini ve bireylerin siyasal tercihlerinin oluşmasına katkı sağlar. Bireylerin siyasete aktif katılımı konusunda önemli bir etkidir. Toplumda yaşayan bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe, siyasal katılımı ve siyasal tercihlerinde de değişiklik meydana gelmektedir. Eğitim seviyesi düşük bireylerin çoğunlukla siyasete daha az katıldıkları, siyasal katılımlarının oy verme davranışından öteye geçmediği yapılan araştırmalarla desteklenmektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte bireyler, siyasal olaylar ve gelişmeler hakkında daha çok bilgi sahibi olmaya başlar ve bunun sonucu olarakta siyasal katılma eğilimlerinde önemli bir artış görülür (Gökçimen, 2008).

3.1.3.3 Siyasal Faktörler ve Siyasal Katılım

Bireylerin siyasal katılımını belirleyen diğer bir faktör de bireyin yaşadığı toplumun siyasal yapısıdır. Bireyin yaşadığı ülkedeki siyasal sistemin özgür bir yapıda olup olmaması, örgütlenmeye ilişkin yasaların örgütlenme üzerindeki etkisi, siyasi partilerin kuruluşunun kolay olup olmaması, seçimlerde uygulanan baraj, seçim sisteminin adil sonuçlar doğuracak şekilde düzenlenip düzenlenmediği, seçimlerin yerel ya da genel olması katılımın boyutunu belirleyen faktörler olarak ön plana çıkmaktadır (Çaha ve ark., 1996: 215).

Diğer taraftan, çok partili sistemlerin geçerli olduğu demokratik toplumlarda, siyasi liderlerin kişilikleri, partinin program ve görüşleri bireylerin siyasal katılımını etkileyerek oylarını hangi partiye vereceklerini belirlemektedir. Siyasal sistemin işleyişi ile ilgili sorunların ve adaletsizliklerin yaşandığı, çözüme kavuşturulması gereken köklü sorunların giderilemediği hatta bu sorunlara yenilerinin eklendiği, sistemdeki partilerin siyasi tutum ve yaklaşımları ile partiler arası rekabetlerden doğacak olumsuzluklar bireylerin siyasete eğilimini olumlu veya olumsuz yönde muhakkak etkilemektedir. Bunun yanında siyasi parti adayının kimliği ve bir siyasi parti liderine duyulan güvende bireyin siyasal katılımını önemli ölçüde etkilemektedir. Siyasi liderlerin söylemleri, siyasi liderin imajı seçmenin algılarını etkilemektedir (Negiz ve Akyıldız, 2012).

3.1.3.3.1. Parti Görüşü ve Parti Programının Etkisi

Çok partili siyasal sistemlerde her bir partinin belli bir grubun çıkarlarını savunduğu inancı yaygın olduğundan, seçmenin oyunun yönü içinde bulunduğu toplumsal tabaka ile siyasal partinin görüşü ve programı arasında kurduğu bağ tarafından etkilenmektedir (Kızıloluk, 1994: 225-226). Bunun bir sonucu olarak seçmen, kendi toplumsal statüsü ve çıkarlarına uygun olduğunu değerlendirdiği siyasi partiye destek vermek için sandık başına gidecektir. Seçmenlerin sandık başına gitme ve gitmeme konusunda bazı eğilimlerinin toplumsal statü ve çıkarları ile ilişkisi Özgişi tarafından şu şekilde özetlenmiştir (Özgişi, 2014: 55-56);

Yazar, hükümete ait uygulama ve siyaset anlayışının çıkar gruplarını ne denli etkilediğine bağlı olarak oy verme eğiliminin arttığını savunmaktadır. Örnek olarak kamu görevlilerini vermiştir, çünkü bu kişilerin işvereni konumundaki kişiler siyasetçilerdir. Yazara göre hükümetin vermiş olduğu kararların kendisini ne denli etkilediğinin farkında olan kesim arttıkça oy verme ve sandık başına gitme eğiliminin de artış gösterdiği görülmektedir. Bunda aşağıdaki faktörler etkili olmaktadır (Özgişi, 2014: 55-56).

- i. Ortaya çıkan kararların açık olup olmaması durumu,
- ii. Kişilerin eğitim ve deneyim durumunun sonuçları kavrayabilme durumları,
- iii. Toplumdaki çalışan farklı kesimlerin bir araya gelip istişarede bulunabilme imkanının olup olmaması.

3.1.3.3.3. Lider Özelliklerinin Etkisi

Siyasette liderin farklı özelliklerinin seçmen davranışları üzerindeki etkileri değişiklik gösterebilmektedir. Bir siyasi parti liderinin nasıl görüldüğünden söylemlerine, yaşam tarzı ve değer yargılarına, bağlı bulunduğu partinin ideolojilerine, siyasi parti liderinin çevresi ve toplumsal sorun ve konularda takınmış olduğu tutum ve davranışlara kadar birçok özelliği seçmenin siyasal katılımı üzerinde etkilidir.

Özkiraz ve Maral (2011) tarafından Diyarbakır ve Tokat illerinde yapılan çalışma sonucunda seçmen tercihlerinin lider özelliklerinden etkilendiği sonucuna

ulaşılmıştır. Daha spesifik olarak, her iki ilde de seçmen davranışını en fazla etkileyen özellik olarak, liderin güvenilir olması hususu ön plana çıkmıştır.

3.1.3.3.4. Aday İmajı Etkisi

Lider özelliklerinin yanında, özellikle yerel seçimler için aday imajı da oy kullanma eğilimi üzerinde önemli bir etki yapmaktadır. Çünkü aday, siyasi parti ile seçmenler ve potansiyel seçmenler arasında bir köprü vazifesi de görmektedir (Negiz ve Akyıldız, 2012). Her seçmen birbirinden farklı olduğu için her biri adayın farklı özelliklerine önem vermektedir (Doğan ve Göker, 2000: 163).

Tosun (2003: 29), aday imajının günümüzde önemli konuma gelmesinin nedeni olarak, partilerle güçlü bağlar kuran seçmen profilindeki zayıflamalar ve buna bağlı olarak artan kararsız seçmen sayısını göstermektedir. Günümüzde seçmenler artık destekleyecekleri adayı yakından tanımak istemektedir (Özsoy, 2009: 51). Bu durumun doğal bir sonucu olarak partiler adayların kişisel özelliklerini ön plana çıkaran kampanyalara ağırlık vermeye başlamışlardır (Dündar, 2011: 43).

3.1.3.3.5. Siyasal Pazarlama Uygulamaları

Pazarlama kavramı “kişisel ya da örgütsel amaçları gerçekleştirecek alışverişleri sağlamak üzere malların, hizmetlerin, düşüncelerin geliştirilip üretilmesi, fiyatlandırılması, dağıtılması ve tutundurulması için yapılan planlama ve uygulama süreci” olarak tanımlanmaktadır (İslamoğlu, 2002). 1970’li yıllardan sonra pazarlama kavramının kapsamı kâr amacı gütmeyen kuruluşların faaliyetlerini de içine alacak şekilde genişlemiştir. Fikir ve düşüncelerin pazarlanması denildiğinde ise ilk akla gelen uygulamalardan birisi siyasal pazarlama uygulamalarıdır (Eroğlu ve Bayraktar, 2009). Siyasal pazarlama “bir siyasi partiyi veya adayı potansiyel seçmenlere uygun hale getirmek, siyasi parti veya adayı en yüksek sayıdaki seçmen kitlesinin ve bu kitledeki her bir seçmenin tanımını sağlamak, rakipleriyle arasındaki farkı ortaya koyup en az masrafla seçimi kazanmak için gerekli olan oyu elde etmek amacıyla kullanılan teknikler” şeklinde tanımlanmaktadır (Tan, 2002: 33).

20. yüzyıl başlarında Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1920’li yıllarda İngiltere’de, Almanya ve Fransa’da ise İkinci Dünya Savaşı’nda sonra yaygınlaşan

siyasal pazarlama ülkemizde ancak 1980’li yıllarda etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Eroğlu ve Bayraktar, 2009). Ticari pazarlamada ürün olarak adlandırılan olgu, siyasi pazarlama için adayın kendisi, düşünceleri, çevresi ve ilişkileridir (Ayyıldız ve ark., 2006). Her partinin vizyonu, misyonu ve değerleri tarafından belirlenen bir felsefesi vardır ve siyasi pazarlama faaliyetleri ile bu felsefelerini seçmene ulaştırmaya çalışırlar.

Bu faaliyetlerde kitle iletişim araçlarının rasyonel bir biçimde kullanılması önemlidir. Bu araçların kullanılmasında etkili yöntemlerden birisi de reklamdır. Lee Kaid, siyasal reklamcılığı “siyasal partinin veya adayın kitle iletişim kanallarında zaman ve yer satın alarak, seçmenlerin siyasal inançlarını, tutumlarını veya davranışlarını etkilemek bakımından siyasal mesajlar vermek için kullanılması süreci” şeklinde tanımlamaktadır (Taş ve Şahim, 1996: 97). Geleneksel olarak, bu reklamların seçmen ile buluşturulduğu kitle iletişim aracı olarak televizyon, radyo ve gazete kullanılmış olsa da son dönemde ülkemizde de yaygın olarak kullanılmaya başlanılan sosyal medyanın etkisi giderek artmaktadır (Kaid, 2002: 34)

İlgili literatür incelendiğinde, siyasal pazarlama faaliyetlerinin seçmenlerin oy verme kararları üzerindeki etkisine yönelik sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Örneğin, Eroğlu ve Bayraktar (2009) tarafından yapılan çalışmada siyasal pazarlamanın seçmenin oy tercihi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak, aynı çalışmanın örneklemini oluşturan seçmenler, bilgilendirme amaçlı propaganda, yüz yüze ve kitle iletişim araçları ile yapılan propagandalardan etkilendiklerini beyan etmişlerdir.

Ayyıldız ve ark. (2006) tarafından yapılan çalışma sonucunda ise, seçmenlerin daha çok adayın geçmişte iyi ve dürüst bir olarak tanınması ve eğitim düzeyinin yüksek olmasından etkilendikleri, seçim öncesi yapılan bayrak, afiş, flama gibi pazarlama faaliyetlerinin ise oy kullanma eğilimi üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yazarlar, bu tip faaliyetlere harcanan paranın adayın projelerinin basın ve el ilanları yoluyla seçmenlere duyurulmasının daha etkili bir pazarlama yöntemi olduğunu savunmaktadır.

Son olarak, yakın zamanda üniversite öğrencilerinin katılımı ile yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal ağları aktif olarak kullandıkları ve siyasi

içerikli görüşlerin ve mesajların yayılmasında kısmen de olsa etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak aynı araştırmada, sosyal medyanın kullanıcıların siyasi eğilimleri üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir (Kılıç, 2015).

3.1.3.3.6. Söylem Etkisi

Ülkede yaşanan toplumsal, sosyal ve ekonomik gelişmeler nedeniyle değişen gündem seçmenlerin tutumunun belirlenmesinde etkili olmaktadır. Siyasi partiler de bu gelişmeler ile ilgili söylemler geliştirerek medya aracılığı ile seçmenlere aktarmaktadır. Bu söylemler, partilerin değerlerini, inançlarını dile getiren sistemli bir şekilde düzenlenmiş önermeler kümesi olup, aynı zamanda bir temsil özelliği de taşımaktadır (Uçanok ve ark., 2010).

Bu doğrultuda seçmenler hangi parti hakkında daha fazla bilgiye sahipse ve kendilerini hangi partinin söylemlerine daha yakın hissediyorlarsa o partiye oy verme eğiliminde olmaktadır (Kam, 2005). Sonuç olarak, söylem, seçmenin siyasi parti ile kurmuş olduğu bağ doğrultusunda algılanmaktadır. Uçanok ve ark. (2010) tarafından yapılan ampirik çalışma sonucunda, Türkiye’de siyasi partilerin söylemlerinin seçmen kitlenin siyasi eğilimi üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.1.3.3.7. Seçim Sistemi

Bireyin siyasal katılımına etki eden siyasal faktörlerden bir diğeri de ülkede uygulanan seçim sistemidir. Seçim alanı ve seçim barajı uygulamaları, bağımsız adayların seçilme olasılığı, parlamentoya temsilci gönderebilme olasılığı ve bu temsilcilerin sayısı gibi hususlar üzerinde etkilidir. Bu durum, bireylerin siyasal katılımını önemli ölçüde etkilemektedir. Desteklenen adayın parlamentoya gidebilecek olması veya partinin barajı geçme ihtimali gibi hususlar bireylerin seçimi boykot etmesine, oy vermekten vazgeçmesine veya tercih ettiği partiden başka bir partiye oy vermesine neden olmaktadır. Bu bağlamda bireyler tercihini siyasal alana dilediği şekilde yansıtamamış olacaktır (Alkan, 2006). Bu çerçevede seçim sisteminin;

- i. Siyasal alanda yer alabilmek amacıyla, her biri farklı görüş ve öneriler sunarak seçmenin karşısına çıkan partilerin sayısını doğrudan etkilediği,

ii. Toplumun demokratik yaşam tarzını içselleştirdiği durumlarda parlamentoda temsil edilen parti sayısının arttığı ve bunun doğal sonucu olarak siyasal katılımın değerinin yükseldiği,

iii. Bunun yanında toplumun çözüm üretilmesini beklediği konularda başarı göstermesi zor olan koalisyon hükümetlerinin, işlevlerini yerine getiremediği durumlarda toplumda hoşnutsuzlukların artacağı,

iv. Çözümün, güçlü partilerin kuracakları sağlıklı hükümetler yoluyla gerçekleştirilebileceğine olan inancın artması durumunda, çifte barajlı seçim sistemlerinin uygulamaya konulacağı,

v. Bu seçeneğin ise siyasal tercih alanını daraltacağı için siyasal katılım düzeyini olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

3.2. Türkiye’de Kadınların Siyasal Katılımı

3.2.1 Kadınların Siyasal Katılımı

Kadınların siyasi karar alma ve kamu yönetimi süreçlerinde dengeli bir şekilde temsil edilmesi demokrasinin en önemli ön şartlarından birisidir ve kamu yönetiminin kalitesi açısından hayati önem arz etmektedir (KSSGM, 2008). Kadınların toplumdaki statüsünün yükseltilmesi, demokrasinin ve çağdaş yaşamın koşulu olarak görülse de kadınların bugünkü durumlarına bakıldığında kadınların siyasetten dışlanmış, politikada yeteri kadar temsilinin olmadığını söylemek mümkündür. Kadınların siyasi katılımının yetersiz olmasına sebep olan birçok etmenden söz edilebilir.

Bunların temelinde siyasal yaşamda erkeğin egemen olduğu bir siyasi yapı vardır. Dünyanın birçok ülkesinde seçme ve seçilme hakkına geç kavuşması, toplum içerisinde siyasetin erkek işi olduğuna yönelik tutum ve bu tutumun en çok kadınlar tarafından benimsenmiş olması nedeniyle kadınlar uzun bir süredir siyasal hayatta etkisiz kalmıştır (Baykal, 1970: 64). Tarihsel ve siyasal olarak liderliğe ve siyasi aktörlüğe erkeksi bir kimlik verildiği için kadınlar sosyalleşme sürecinde siyasete ve liderliğe yönlendirilmemekte, siyaset erkek işi olarak görülmektedir (Tekeli, 1982: 375). Demokrasi ile katılma arasında kurulan özdeşlik, siyasi katılmanın ulus düzeyinde yaygınlaşması ve bu yaygınlığın temelinde toplumu oluşturan kadın ve

erkekler arasında hukuksal açıdan eşitlik ilkesinin bulunmasından kaynaklanmaktadır (Uysal, 1984: 65).

Kadınların erkeklerden farklı siyasal yapıya sahip oldukları yapılan birçok araştırmaya dayanan bir varsayımdır. Bu varsayıma göre siyaset erkek işi olarak görülmekte ve kadınların siyasal yaşamda etkin olmadığı vurgulanmaktadır. Erkeklerin siyasete katılma nedenleri ve siyasete katılım oranları kadınlarla kıyaslandığında kadınların farklı sebeplerle, farklı yollarla siyasal yaşama katıldıkları gözlemlenmektedir (Altan, 2011).

Kadınların siyasetteki eksik katılımın bir diğer nedeni olarak kadınların çalışma hayatında erkeklere oranla daha az bulunması ve dolayısı ile ekonomik açıdan zayıflığı gelmektedir. Kadınların ev ve aile içi sorumluluklarının fazla olması aynı zamanda çalışan bir kadın ise işinden kaynaklı yüklendiği sorumluluğu, eğitim seviyesi, siyasi konularda bilgisiz ve ilgisiz olması da siyasal yaşamda kendini göstermesini engellemektedir (Doğan ve Göker, 2010).

Bir başka neden olarak siyasi partilerin kadınlara desteğinin yetersizliğidir. Çünkü siyasal partiler cinsiyetçi yaklaşımın en önemli taşıyıcı öğelerinden birisi konumundadır. Bu örgütlerde siyaseti erkekle bütünleştiren toplumsal cinsel kalıp yargıları halen devam etmektedir. Demokratik bir yönetimin, ancak ve ancak tüm vatandaşların cinsiyet ayrımı yapılmaksızın siyasi süreçlere aktif olarak katılımının sağlanması, karar alma mekanizmalarında görevlendirilmesi ve sosyal, siyasal, kültürel hayatın her alanında eşit olarak temsil edilebilmeleriyle mümkün olmaktadır (Çağlar, 2011. 70).

Siyasal yaşama katılım, siyasi partiler aracılığı ile gerçekleşir. Erkeklerin egemen olduğu siyasi arenada, kadın siyaset yapmakta yetersiz kalmakta, siyasi partilerin erkek hâkim siyasi tutumları nedeniyle de kadınlar siyasette aktif rol alamamaktadır.

Tablo 3: Bölgeler İtibari İle Senato ve Parlamentoda Kadın Üye Oranları

	Parlamento	Senato	Her ikisi birleştiğinde
İskandinav Ülkeleri	41,5	-	-
Amerika Kıtası	26,5	25,5	26,4
Avrupa OSCE Üyesi Ülkeler (İskandinav Ülkeleri Dahil)	25,3	24,3	25,1
Avrupa OSCE Üyesi Ülkeler (İskandinav Ülkeleri Hariç)	23,7	24,3	23,8
Afrika Sahara Çölü Güney Kısmı	22,7	20,3	22,4
Asya	19,0	13,3	18,4
Arap Devletleri	18,1	7,3	16,1
Pasifik	13,1	36,0	15,7

Kaynak: Demir (2018)**3.2.2. Türk Kadınının Siyasal Yaşama Katılımı**

Her toplum içerisinde kadına ve erkeğe ayrılan konum ve davranış-yargı kalıpları farklı olabilmektedir. Genel olarak kadına yakıştırılan faaliyetler; ev ve akraba çevresiye sınırlı, dışarıdan kopuk faaliyetler şeklindedir. Erkeğe yakıştırılanlar ise iş ve ev dışındaki çevre sorumluluk alanları olmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983. 18).

Uzun yıllar boyunca kadınların siyasete katılmaları uzak bir düşünce olarak kalmıştır. Kadınların siyasete katılmaları ve hatta oy kullanmaları bile erkek işi olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle de kadınların siyasete katılma alanlarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Arat, 1996: 124).

Siyasal katılım konusunda cinsiyetin önemi bu noktada da gündeme gelmektedir. Kişi ev ve aile dışında yaptığı faaliyetler çerçevesinde siyasal katılımındaki etkinlik de tanımlanabilmektedir (Tekeli ve Koray, 1991: 82). Türkiye’de kadın haklarının bugün ulaştığı noktayı sağlıklı olarak değerlendirebilmek, ancak Cumhuriyet öncesinden günümüze kadar olan gelişmeleri analiz edilmesi ile

mümkündür. Bilindiği üzere ülkemizde kadınlara seçme ve seçilme hakkı çıkarılan kanunlarla 1930'da yerel seçimler, 1934'te ise genel seçimler ile verilmiş olup, bu dönemde çoğu Avrupa ülkesinde böyle bir hak söz konusu değildir (Gökçimen, 2008: 6).

3.2.2.1. Osmanlı Dönemi'nde Kadınların Siyasal Katılımı

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi çok uzun bir zaman dilimini kapsar. Kuran'da kadınların siyasi hakları konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Günümüzde bazı İslam hukukçuları kadının devlet başkanı dahi olabileceği ve seçme seçilme hakkına sahip olduğu görüşünü, diğerleri ise kadının seçme hakkına sahip olmakla beraber seçilme hakkına sahip olmadıklarını ileri sürmektedir (Cin, 1984: 59-60).

İslamiyet öncesi döneme bakıldığında, Ortay Asya'da yaşayan Türk toplumlarında kadının erkekle her alanda eşit olduğu bilinmektedir. Örneğin, Orhun Kitabeleri'nde hakanın karısının kocası ile birlikte Türk toplumunun başına indiği anlatılmaktadır. Bu bağlamda, kadın ve erkek aile içinde eşit haklara sahiptir. Bu dönemde kadının kocası Hakan yanında devlet idaresine aktif olarak katıldığı, hatta bazen tek başına yönettiği belirtilmektedir. Bu dönemde, kadına Türkan veya Bilge Hatun sıfatları verilmiştir. Bu dönemde fermanlar yalnız hakan adına değil hem Hakan hem Hatun adına yazılıyordu (Daver, 1968: 125).

Bu bağlamda, Türklerde askerlik ve devlet memuriyeti hariç, kadınlar sosyal ve dini hayatta önemli roller üstlenmişlerdir. Yazılı belge bulunmamakla birlikte Hunlar'a ait bilgiler, kadını erkek ile aynı iş ve hakka sahip olduğunu göstermektedir. Çinlilerle olan ilişkilerine ait belgelerde, Türk Hakan'ı yanında Hanımının da resmen yer aldığı ve devleti temsil ettikleri kaydedilmiştir. Yine, Göktürk ve Uygurlara ait belgeler kadınların devlet işlerini erkek ile beraber yürüttüğünü göstermektedir. Selçuk hükümdar ailelerinden birkaç kadın hakkında verilen bilgiler, onların aile içerisinde etkin oldukları gibi, devlet işlerinde de rolleri olduğunu göstermektedir (Akt., Akkaya, 1997: 229).

Osmanlı döneminde II. Meşrutiyetin ilanı ile İttihat ve Terakki partisinin kadını parti politikası içine almasıyla da kadınlar erkeklerle eşit olmak için mücadeleye girmişlerdir. Bu dönemde kadın dernekleri yayılarak toplumda bir kadın

hareketi başlatmıştır. İttihat ve Terakki Partisinin politikaları sayesinde dernek faaliyetlerinde bulunup, çalışma hayatına atılan kadınlar kurdukları dernekler aracılığı ile yardım amaçlı paralar toplayarak bu paraları daha çok kadınların eğitimine ve kadın haklarını savunma yolunda kullanmışlardır. Kadınlar Dünyası adında bir dergi batıda olan seçme ve seçilme hakkıyla ilgili tüm gelişmeleri Türk kadınına duyurmuştur. Artık kadınlar seçme ve seçilme hakkından da bahsetmeye başlamışlar fakat aktif olarak henüz siyaset yapmamışlardır (Konan, 2011: 157-174).

Osmanlıda kadınların statüsü, Ulusal Kurtuluş Mücadeleri esnasında daha da yükselmiştir. Savaş, hem erkeklerin alınması dolayısıyla onların görevlerini kadınların devralması, hem de kadınların erkeklerle omuz omuza savaşması nedeniyle önemli rol değişimlerine yol açmıştır. Kadın dernekleri tarafından yurdun içine düştüğü zor durumdan kurtarılmalari adına birçok mitingler düzenlenmiş, bu mitinglerde Halide Edip, Şukufe Nihal, Nakiye Elgün gibi bir çok kadın, mitinglere katılan onlarca insanı etkileyen konuşmalar yapmışlardır. Böylelikle Türk Kadını kamuoyunda önemli bir pay sahibi olmuş ve dolayısıyla siyasal katılımın sağlanmasında artık önemli bir rol sahibi olmuştur.

3.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nde Kadınların Siyasal Katılımı

1924 Anayasası hazırlanırken kadına seçme ve seçilme hakkı tanınması gündeme gelmiş ancak yaşanan büyük tartışmalar neticesinde reddedilmiştir. Ancak bu anayasa ile yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Türk Medeni Kanunu sayesinde kadınlar eğitim alma ve boşanma, velayet, miras gibi konularda erkeklerle eşit haklara kavuşmuş, Türk kadını üzerindeki toplum baskısı ve bazı değer yargıları değişmiştir (Daver, 1968: 127). Nihayet 1934 yılında, 1924 Anayasası'na eklenen 10 ve 11. Maddeler ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Kadınların TBMM için ilk kez oy kullanmaları ise 1935 yılında gerçekleşmiştir. Bu seçimlerde 18 kadın milletvekili Meclis'e girmiş olup, bu sayı parlamento milletvekili sayısının %4,5'ine tekabül etmektedir.

Tablo 4: Yıllara Göre Kadın Milletvekili Oranı

SEÇİM YILI	PARLAMENTODAKİ MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN ORANI (%)
1935	395	18	4,6
1943	435	16	3,7
1950	487	3	0,6
1957	610	8	1,3
1965	450	8	1,8
1973	450	6	1,3
1991	450	8	1,8
1999	550	22	4,2
2002	550	24	4,4
2007	550	50	9,1
2011	550	79	14,3
2015 (7 Haziran)	550	97	17,6
2015 (1 Kasım)	550	81	14,7

Kaynak : (Bianet, 2015).

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki kadın milletvekili oranı 1935 yılında %4,5 iken, 81 yıl sonra bu oran %14,7'ye yükseldi. Türkiye'de bakan sayısı 2016 yılında 27 olup bunların sadece biri kadındır. Ülkemizde 2009 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2,9 oldu. Kadın muhtar oranı 2009 yılı yerel seçimlerinde %0,9 iken 2014 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2,9 dur. Kadın muhtar oranı 2009 yılı yerel seçimleirinde %2,3 iken 2014 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2 oldu (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017). 07 Haziran 2015 genel seçimlerinde 97 kadın milletvekili ile mecliste kadın temsil oranı %17,6 iken 1 Kasım 2017 genel seçimlerinde 82 kadın meclise girmiş, meclisteki kadın milletvekili oranı %14,7'e gerilemiştir (Bianet, 2015).

Türkiye’de 550 kişilik milletvekilinden oluşan parlamentoda kadın milletvekillerinin sayı olarak Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana yıllara göre farklılık gösterdiği bir gerçektir. Yukarıdaki tabloda Cumhuriyet döneminden itibaren parlamentoda kadın milletvekili sayısı ve oranı gösterilmektedir.

3.2.3. Nezihe Muhittin ve İlk Kadınlar Partisi

1889 yılında İstanbul, Kandilli’de doğan Nezihe Muhittin, ilk serasker Ağa Hüseyin Paşa’nın torunu, Ali Şevket Paşa’nın kızı Zehra Hanım ile savcı Muhiddin Bey’in kızıdır. Kandilli mektebi ile başlayan eğitim hayatına evde kardeşi ile birlikte devam etmiş, Farsça, Arapça, Fransızca ve Almanca ile bu dillerin edebiyatını özel öğretmenlerden öğrenmiştir. Annesi ve dayısının kızı olan Nakiye Hanım’ın edebiyat ve toplumsal sorunlar üzerinde yaptıkları tartışmalar Nezihe Muhiddin’in ilerideki düşüncelerinin ilk tohumlarını atmıştır (Zihnioğlu, 2003).

20 yaşında iken Maarif Nezareti’nin fen sınavını kazanmış ve Kız İdadisi’ne atanmıştır. Hayatı oldukça üretken geçen Muhittin birçok okulda müdürlük ve müfettişlik yapmıştır. Muhittin’in 1911 ile 1944 yılları arasında 17 roman ve 300 kadar öyküsü yayınlanmıştır. Nezihe Muhiddin, elini attığı her işte olduğu gibi toplum yararına yaptığı çalışmalarda da oldukça verimli ve etkin çalışmıştır. Yetimlere ve muhtaç kadınlara yardım amacıyla kurulan Osmanlı-Türk Hanımları Esirgeme Derneği’nin ve Donanma Cemiyeti’nin kurucusudur; Müdafaa-i Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti’nde etkin olarak çalışmıştır (Zihnioğlu, 2003; Kardaş, 2015).

Nezihe Muhittin, II. Meşrutiyet sonrası kurulan derneklerde ve dergilerde yetişen kadınlar ile birlikte, 16 Haziran 1923’te “Kadınlar Halk Fırkası”nı kurmuştur. Böylece kadınlar, Cumhuriyet Halk Fırkası’nın kuruluşundan iki ay kadar önce kendi partilerine sahip olmuşlardır (Gökçimen, 2008: 20). Eğitim, aile hukuku ve çalışma hayatı ile ilgili haklar konusunda kadınların bilgilendirilmesini öncelikli amaç olarak belirleyen, siyasal hedefleri ikinci plana koymuştur. Ancak, partinin kuruluşu ile ilgili olarak valiliğe verilen dilekçeye, henüz siyasal hakları verilmemiş olan kadınların parti kuramayacakları gerekçesi ile cevap verilmemiştir (Gökçimen, 2008: 20).

Bu arada, Kadınlar Halk Fırkası'nın adı değiştirilerek Türk Kadınlar Birliği adı ile bir dernek olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Ancak, Haziran 1927'de derneğin kurucusu Nezihe Muhittin “Biz seçim haklarımızı elde etmeye dayalı olan ideallerimizden vazgeçmiş değiliz. Zira bundan vazgeçersek derneğimizin hiçbir varoluş nedeni kalmaz” ifadesi; fırkanın kuruluş amacının mevcut dernek tarafından takip edildiği, dönemin şartları nedeniyle fırkanın derneğe dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Dernek ile iktidar arasındaki sürtüşmeyi açığa çıkaran bu olay derneğin merkezinde polis tarafından arama yapılması ve idari usulsüzlükler gerekçesi ile Nezihe Muhittin'e görevden el çektilerilerek yerine iktidar ile daha ılımlı ilişkiler içinde olan Latife Bekir getirilmiştir (Yaraman, 1999: 48).

Bu nedenle, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı verilmesine yönelik ilk girişimler sonuçsuz kalmıştır. Cumhuriyet tarihinin en önemli isimlerinden biri olan Nezihe Muhittin, 10 Şubat 1958 tarihinde İstanbul'da yalnız ve unutulmuş bir durumda bir akıl hastanesinde vefat etmiştir. Ve maalesef, 1990'lı yıllara kadar Nezihe Muhiddin'in eserlerine değinilmemiş, adı edebiyat yıllıklarında, antolojilerde ve anılarda geçmemiştir (Zihnioğlu, 2003).

Nihayet, 3 Nisan 1930'da Türk Kadınına belediye seçimlerinde oy kullanma hakkı tanınmış, 1933 yılında yapılan yasa değişikliğinden sonra kadınların muhtarlığa ve ihtiyar heyetine seçilme hakkı verilmiştir. 5 Aralık 1934 yılında çıkarılan kanunla birlikte Türk Kadınına parlamentoda vekil olabilme hakkı tanınmış ve kadınlar her alanda seçme ve seçilme hakkına sahip olmuşlardır. Türk kadınına tanınan bu haklar Fransa'da 1946, İtalya'da 1948, Japonya'da 1950 ve Medeni Kanunu aldığıımız İsviçre'de ise 1971 yılında kadınlara tanınmıştır.

Her ne kadar Dünya'nın diğer ülkelerine göre önce davranılmış olsa da, Nezihe Muhittin olayı kadınlara tanınan seçme ve seçilme hakkının bir lütuf olmadığını, aksine Cumhuriyet erkekleri tarafından dokuz yıl boyunca kadınlara bu hakkı vermemek, onları yıldırma, sindirmek için her türlü aracı kullandıklarını göstermektedir (Kardaş, 2015).

3.2.4. Siyasi Partilerde Kadın Kolları

Kadınların siyaset makamlarında temsilini arttıracak önlemlerden bir diğeri de siyasi partilerin bünyelerinde oluşturulan kadın kollarıdır. Kadın kolları kavramı

ilk olarak 20 Ocak 1953 tarihli CHP yönetmeliğinde gündeme gelmiş olup, amacı “Türk inkılabı ve partimizin umdelerinin bütün vatandaşlar, hususiyle kadınlar arasında yayılmasına, benimsenmesine çalışmak; Türk kadınının sosyal ve politik anlayışımızın ilerleyip gelişmesine ve demokrasinin kökleşmesinde görev almalarını sağlamaktır” şeklinde ifade edilmiştir (Kovanlıkaya, 1999: 93). Ancak kadın kollarının faaliyetleri 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile yasaklanmıştır. Bu nedenle, yasağın 23.7.1995’te 4121 sayılı yasa ile kaldırılmasına kadar geçen süreçte bu fonksiyon gönüllü kadınlardan oluşan “kadın komisyonları” tarafından yerine getirilmiştir (Talaslı, 1996:95).

İlgili kanun ile tekrar kurulan ve günümüze kadar varlığını aktif olarak sürdüren kadın kollarının, siyasi partilerin tamamında halen hakim olan ataerkil yapı nedeni ile sadece bir simge olarak görüldüğü, zaman zaman yapılan birkaç eleştiri dışından karar verme süreçlerine aktif olarak dahil olamadıkları yapılan araştırmalar ile gösterilmiştir (Çakır, 2001; Altındal, 2007). Farklı bir ifade ile, günümüzde kadın kolları partilerin genel politikalarının tartışıldığı, geliştirildiği bir yer olmaktan ziyade siyasi yapı içerisinde oluşturulmuş yardımcı bir yapılanma olarak görülmektedir (Altındal, 2007).

Kadınlar bu kadın örgütlerinde yer almak, aktif olarak siyasal faaliyetlere katılmak istemelerine karşın maalesef bu çaba yeterli olmamaktadır. Kadın toplumun kendisine yüklediği, toplumsal cinsiyet rolleri olarak bilinen roller gereği kendi sınırlarının dışına çıktığı gerekçesiyle bir takım eleştirel tavırlarla karşı karşıya kalmakta siyasal alanda etkin olamamaktadırlar. Bu anlamda siyasi partilerin kendi bünyelerinde oluşturdukları kadın kollarının işlerliklerini arttırmaları, kadınların partiye dolayısıyla kadın kollarına üye olmaları yolundaki engelleri minimuma indirmek ve kadın kollarını siyasette ve karar mekanizmalarında daha aktif konuma getirmeleri gerekmektedir (Altındal, 2007).

Kadınların siyasal alanda temsilinin önünü açacak bir diğer önemli etkende partilerin belirlediği adaylık ücretidir. Siyasi partiler seçimlerde aday olarak belirledikleri kişilerden adaylık başvurusu sırasında belirli bir ücret almakta bu da kadınların siyasete katılması noktasında önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu engelin ortadan kaldırılması için kadınların bu ücretten muaf tutulması ya da önemli

bir oranda indirim uygulanması kadınların siyasal alanda temsilini büyük oranda etkileyecektir (Altındal, 2007). Çünkü kadın ekonomik anlamda yeterli kriterlere sahip değildir ve ekonomik açıdan kocasına ya da diğer aile bireylerine bağımlıdır. Bu gibi ücretleri ödemesi neredeyse imkansızdır. Bu ücreti ödemektense siyasette var olmamayı tercih etmeleri de kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2000).

Genel olarak bakıldığında yerelde kadınların bir siyasi parti tarafından aday gösterilmeleri ve seçimlere girmeleri oldukça zor ve bir çok etmen tarafından engellenmektedir. Yerel ya da ulusal tüm siyasi arenalarda kadınların siyasal anlamda bilinçlendirilmesi, siyasete katılması noktasındaki engellerin ortadan kaldırılması için eğitim olanaklarından faydalandırılması ve ekonomik açıdan özgür bir birey haline gelmesi kadınların siyasetteki eksik temsilinin ortadan kaldırılması için önemlidir (Kahraman, 2004).

Bu görüş Kılıç (2000) tarafından da savunulmaktadır. Yazar, kadın kollarının asıl görevlerinin kadınları örgütleyecek ve güçlendirecek projeler yapmak ve uygulamak olduğunu, ancak günümüz aktif partilerinde bu yapıların kendilerine ait gelirleri olmadığından faaliyet ve etki alanlarının sadece partiye yeni üyeler kazandırmak ve parti politikalarını kadınlara duyurmakla sınırlı olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Kahraman (2004) tarafından da pasif bir konumda olan kadın kollarının seçim dönemlerinde oy toplamak ve erkek adayların seçilebilmesi adına onlara yardım etmek dışında bir fonksiyonlarının olmadığını belirtmektedir.

3.2.5. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın

Tekeli, yerel kavramını, herhangi bir ulus devlet sınırları içinde yer alan yönetsel bir birim ve bu birimde yer alan tüm unsurlardan konulan hedef çerçevesinde sorumluluk üstlenmesinin beklendiğini ifade eden, soyut bir kavram olan küreselin aksine somut ve içinde yaşanılan olarak tanımlamaktadır (Tekeli, 2004: 23-28).

Yerel Yönetim, merkezi yönetim tarafından yetkilendirilir ve bu yetkilerini yasalarla sınırlı şekilde kullanmaktadır. Yerel yönetimler halka en yakın yönetim birimleridir. Halkın ihtiyaçlarını yakından takip eder ve bu ihtiyaçların giderilmesi

için çalışır. Toplumsal yaşamda etkinliği önemli olan kuruluşlardır ve bu bağlamda demokratik süreç içinde önemli birimlerdir.

Halkın yaşam düzeyinde etken olan bu birimlerin karar organlarının da seçimle iş başına getirilmesi bu birimlerin gücünü ve etkisini de arttırmaktadır. Yerel yönetimler halka en yakın otoriter olarak devlet yönetiminin de başlangıç noktası olmaktadır (Türeli ve Çağlar, 2010: 23).

Yerel yönetimlerde halkın yönetime katılma oranı oldukça yüksektir. Bu katılma oy vermenin yanı sıra yönetimde görev alma, alınan kararlara etkin katılım gösterme şeklinde görülmektedir. Katılımın yoğun bir şekilde gerçekleştiği yerel yönetimlerde kadınların ne derece görev aldığı, siyasetin genelinde olduğu gibi erkek egemenliğinin söz konusu olup olmadığı bir tartışma konusudur. İstatistiklere bakıldığında belediye başkanlığı olsun, belediye meclis üyeliği olsun, muhtarlık olsun genelde bir erkek hakimiyetinin söz konusu olduğu açıkça görülmektedir. Ne yazık ki yerel yönetimlerde kadın temsiline bakıldığında cinsiyet ayrımının söz konusu olduğu ve kadının yine ikinci planda kaldığını söylemek mümkündür (Yaylı ve Eroğlu, 2015).

30 Mart 2014 yerel seçimleri de bunu açıkça göz önüne sermektedir. 2014 yerel seçimlerinde, seçilen belediye başkanlarının %2,9'u, belediye meclislerini oluşturan üye sayısının %10,7'si ve il genel meclisi üyelerinin %4,8'i kadınlardan oluşmaktadır (T.C Yüksek Seçim Kurulu, 2018). Bu verilere göre, kadın ve erkeklerin yerel yönetimlerdeki temsil sayılarını aşağıdaki tabloda daha detaylı görebiliriz.

Tablo 5: 2014 Yerel Seçim Sonuçları

2014	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı
Belde Belediye Başkanlığı	3	387
Belde Belediye Meclis Üyesi	98	3450
Büyükşehir Belediye Başkanlığı	3	27
İl Genel Meclisi Üyeliği	60	1191
İlçe Belediye Başkanlığı	33	879
İlçe Belediye Meclis Üyeliği	2100	14850
Merkez İlçe Belediye Başkanlığı	1	48

Kaynak : (T.C Yüksek Seçim Kurulu, 2018).

Bu oranlara bakıldığında kadınların siyasette yeterince temsil edilmediği açıkça gözlemlenmektedir. Tabloda gösterilen sonuçlardan da anlaşılaacağı üzere kadınların genelde siyasi mercilere aday olması veya seçilmesinin önünde birtakım engeller vardır.

Kadının siyasi temsilinin önündeki en önemli engel geleneksel toplum yapısı ve bu yapının kadına yüklediği rollerdir. Bu bağlamda kadına biçilen rol, genel olarak “ aile içi faaliyetleri’ kapsamaktadır ve faaliyetlerin mekansal sınırı evdir. Erkek ise daha çok ev ve aile dışı faaliyetleri üzerine almıştır. Dolayısıyla bu yapı içinde erkeğin siyasetle uğraşması olağan kabul edilmektedir (Türel ve Çağlar, 2010: 24).

Geleneksel ataerkil toplum düzeni içinde kadının siyasal görüş ve düşüncelerini ifade özgürlüğü sınırlıdır. Kadın toplum tarafından, kocasının ya da diğer aile büyüklerinin fikir ve görüşlerini kendisine rehber edinecek bir konuma getirilmiştir. Kadının sınırları bellidir. Aile içinde çocuk bakımı, yaşlı bakımı ve ev işleri kadının dışa dönük faaliyetlere yönelmesini engellemektedir ki siyasal alanda tamamen eş ya da baba, ağabey gibi diğer aile büyüklerinin etkisinde kalmaktadır. Öyle ki seçimler de oy kullanıp kullanmayacağından, hangi partiye ya da adaya oy vereceğine kadar kocalarının kontrolünde kalmakta ve tercihlerini kendi iradeleri doğrultusunda yapamamaktadır (Doğan ve Göker, 2010).

Buna bağılı olarak kadınların siyaset konusunda bilgi eksikliği vardır ki bu da toplumun kadına yüklediği rollerin öncelikli olarak çocuk bakımı, yaşlı bakımı, eş olmak gibi ev içi faaliyetler olmasından kaynaklanmaktadır. Kadınların bu faaliyetlere yönelmesi sonucu erkeklere oranla siyasi bilgi birikimi azdır. Ev içi faaliyetleri yürüten ve görev olarak üstlenen kadınların ekonomik açıdan özgürlüğü de kısıtlıdır, bu da kadınlar için bir dezavantajdır. Ekonomik özgürlüğü olmayan kadınların siyasal makamlara aday olması, seçimlere girmesi, seçim kampanyalarında yer alması ve mücadele etmesi oldukça zordur. Çünkü kadın ev içi faaliyetlere yönelmiş, siyasetle ilgilenmemiş dolayısı ile siyasetle ilgili yeterli teknik bilgiye ve tecrübeye sahip değildir (Soysal, 2013).

Bunun yanında siyasetin erkek egemen yapısında, siyasi partilerin kendi siyasal yapıları ve seçimlerde aday belirlerken izledikleri politikalar da kadınların siyasetteki eksik temsilinin nedenleri arasında gösterilebilir. Siyasi partilerin aday belirlerken yapmış olduğu çalışmalar parti içinde güçlü bir kadın hareketi yok ise kadınlar açısından çokta avantajlı değildir. Yine partilerin seçimlerde aday olabilmek için belirli bir miktar adaylık ücreti almaları da bu kategori içinde değerlendirilebilir. Şüphesiz bu uygulama da kadınların seçimlere girmesi önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Kadınların adaylık için gereken yüksek meblağları ödeyememesi aday olamamasına ve dolayısıyla seçilememesine neden olmaktadır (Bozatay ve Kutlu, 2014: 140).

Partilerin siyasi yapılarının, ekonomik anlamda eş ya da aile içinde başka bir bireye bağımlılığın, kadınların siyasette gerek deneyimsiz oluşu gerek bilgi eksiklikleri kadınlar üzerinde siyasete olumsuz bir bakış açısı oluşturmaktadır. Tüm bu sebeplerden dolayı kadınlar siyasette başarılı olamayacaklarını düşünmekte ve dolayısıyla kadınlar siyasal arenada erkeklerle mücadele etmekten kaçınmaktadırlar (Altındal, 2007).

Kadın olsun erkek olsun bireylerin siyasete katılımını sağlamak adına alınacak önlemlerin başında kota uygulamaları gelmektedir. Kota; kadın ya da erkeğin bir yönetim kademesinde, aday listesinde, mecliste, kurulda belirli bir sayıda veya oranda temsil edilmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda kota uygulaması ile hedeflenen amaç, kadın ya da erkeğin diğeri üzerine tahakküm kurmasını engellemek

ve eşit temsili sağlamaktır (Bozatay ve Kutlu, 2014: 142). Yerel nüfusun yarısını oluşturan kadınların yerel meclislerde en az %30 oranında temsil edilmeleri zorunludur. Bu oranın güvence altına alınması, başta anayasa olmak üzere, siyasi partiler ve seçim yasalarında özel önlemler alınmasını zorunlu kılar.

3.3. Siyasal Pazarlama ve Siyasal Alanda Pazar Bölümlendirme

3.3.1. Siyasal Pazarlama

Pazarlama denildiğinde akla ilk gelen kar amacı güden işletmelere özgü, mal ve hizmetlerin planlanması, fiyatlandırılması, tutundurulması ve dağıtılması sürecini kapsayan faaliyetlerdir. Fakat bu kavram kar amacı gütmeyen kuruluşların faaliyetlerini de içine alacak şekilde genişletilmiş ve fikirlerin ve düşüncelerin pazarlanması durumu ortaya çıkmıştır. Fikirlerin ve düşüncelerin pazarlanması denildiğinde ise akla ilk gelen siyasi pazarlama uygulamalarıdır (Eroğlu ve Bayraktar, 2010:188).

İlk olarak Stanley Kerry (1956) tarafından tanımlanan siyasi pazarlama kavramı (Bayraktaroğlu, 2002:160), Amerikan Pazarlama Derneği tarafından, “partinin veya adayın kamuoyu araştırması ve çevre analizini, örgütsel amaçları gerçekleştirebilecek ve oyları karşılığında seçmen gruplarını memnun edebilecek, rekabet gücüne sahip bir fikir üretmek ve tutundurmak için kullanılma süreci” olarak tanımlanmaktadır (O’ Shaughnessy, 2002:173).

Genişleyen pazarlama kavramı kapsamında bir çok yazar tarafından farklı siyasi pazarlama tanımlamaları yapılmıştır. Tan, siyasi pazarlamayı; bir siyasi parti veya adayın mevcut seçmen kitlesi tarafından tanınmasını sağlamak, diğer siyasi partiler veya adaylardan farkını ortaya koyarak en az maliyetle seçimi kazanmak için gerekli olan oy çokluğuna ulaşmak amacıyla ortaya konulan faaliyetlerin tamamıdır (Tan, 2002:8) şeklinde tanımlarken, Kurtuldu (2006), siyasilerin seçim dönemlerinde parti politika ve ideolojilerini ve de parti lideri olarak düşüncelerini ve projelerini pazarlayabilmek için başvurdukları bir dizi eylemler bütünüdür şeklinde tanımlamaktadır (Kutuldu, 2006: 292). Bongand’a göre siyasi pazarlama, bir adayın potansiyel seçmenlerine uygunluğunu sağlamak, adayı en yüksek sayıdaki seçmen kitlesinin ve bu kitledeki her bir seçmenin tanınmasını sağlama, rakipleriyle ve muhalefetle farkını ortaya koyarak en az maliyetle seçim

kampanyasını kazanmak için kullanılan tekniklerin tümüdür (Bongrand, 1992:19). Tek (1999) ise, bir kişinin bir siyasi parti tarafından aday gösterilmesi veya seçilmesine ya da partilerin ve fikirlerin iktidara getirilmesi için yürütülen pazarlama faaliyetleridir şeklinde tanımlamaktadır (Tek, 1999).

Bu faaliyetler, siyasi reklamcılık, propaganda ve kamuoyu araştırmalarından oluşmaktadır.

Uztuğ, siyasi reklamı, “aday veya parti tarafından medyadan yer ve zaman satın alınarak, seçmenlerin tutum ve davranışlarını söz konusu aday veya parti lehine oluşturmak amacıyla geliştirilen mesajların hazırlanması ve yayınlaması ile ilgili bir siyasi kampanya iletişim faaliyeti” olarak tanımlamaktadır (Uztuğ, 1999:122).

Siyasal reklamın temel işlevleri; adayın veya partinin yeterince tanıtılmasını sağlamak, adayın özelliklerinin ve yeteneklerinin, partinin görüş ve ideolojilerinin seçmene aktarılmasını sağlamak, seçmen tarafından mevcut adaya ya da partiye karşı ilgi uyandırılması, siyasi katılımın teşvik edilmesi, kamuoyunda tartışılması istenilen sorunların medya tarafından gündeme getirilmesi ve seçmenlerin oy kullanarak partiye/ adaya desteğinin sağlanmasıdır (Bongrand, 1992:52).

Propaganda, önemli siyasi pazarlama faaliyetlerinden biridir. Oy almak amacıyla, mevcut seçmenle karşılıklı etkileşim içine girmek, konuşmak, görüşmek ve bir sonuç elde etmek propagandanın faaliyet alanını oluşturur. Karşılıklı dostluk ilişkileri geliştirme, dinleme ve karşılık verme zorunluluğu vardır. Propagandacıya direkt bilgi toplama olanağı verir. En eski tutundurma yöntemi olmakla birlikte, seçmenle doğrudan ilişki kurmaya dayandığından en etkili iletişim şeklidir (Tan, 2002:74).

Kamuoyu araştırmalarının seçmen üzerinde önemli etkileri vardır. Seçmen genel bazı durumlarda güçlüden yana olma duygusuyla çoğunluğun tercih ettiği partiye yakınlık duyabilir. Bazı durumlarda da sempati duyduğu grubun oylarını bölmek adına grubun önde giden partisini öğrenmek ve desteklemek için kamuoyu araştırması yapar ve etkilenir. Yine seçmen tamamen farklı görüşe sahip partinin kamuoyu yoklamalarında ön sıralarda yer alması ve onu geçme şansına en yakın olan partiyi destekleyebilir. Bazı durumlar da ise seçmen kamuoyu araştırmalarına bakarak fazla zarar görmeyeceğine inandığı partisin çeşitli

nedenlerden dolayı cezalandırmak ve sarsmak isteyebilir. Tüm bu olası durumlar kamuoyu araştırmalarının seçmen üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır (Eroğlu ve Bayraktar, 2010:193).

Siyasal pazarlamada, ticari pazarlamadaki tüketicinin yerine konulacak unsur, mevcut ve potansiyel seçmenlerdir. Tüketici ile seçmen arasında farklılık olmasına rağmen, politik ürünün tüketicisi de seçmendir. Bir ticari ürünün tüketici tarafından kabul görmesi için tüketici istek ve ihtiyaçları nasıl ön planda tutuluyorsa; siyasi pazarlamada da seçmenlerin parti politika ve uygulamalarını benimsemeleri için bu politika ve uygulamaların geliştirilmesi aşamasında, seçmenin istek ve talepleri esas alınmalıdır (Usta ve Cora, 2016:10).

Seçmenler de tüketiciler gibi, ailelerinden, arkadaş gruplarından, üye bulundukları derneklerden, çalışma hayatında etkileşim içinde oldukları durum ve kişilerden etkilenirler.

Seçmenlerin, siyasi pazarlamada tüketicinin yerini alması, şunların göz önünde bulundurulmasını gerektirir (Gürbüz ve İnal, 2004: 30):

✓ Seçmenin yönetilme, haklarının savunulması ve parlamentoda temsil edilme vb. gibi konularda istek ve gereksinimi bulunmalıdır.

✓ Seçmenin bu istek ve gereksinimlerinin karşılanması doğrultusunda kullanabilecekleri oy verme hakları bulunmalıdır. Kullanılacak oy, taraflar arasında değişimi sağlayacaktır.

✓ Bütün bunların ötesinde oy verme hakkının kullanılma isteğinin bulunması gerekir.

Siyasal pazarlama da üç tür müşteri (seçmen) grubu vardır (Limanlılar, 1991:35).

✓ Partiye üye yapılacaklar: Kendiliğinden gelen ya da üyelerin tanıdıklarından oluşmaktadır.

✓ Parti yandaşları, sempatizanlar: Partiye inanan, güvenen, kazanılmış seçmenlerdir.

✓ Parti yandaşları olmadıkları halde başka seçenek bulamayanlar: Bu tür müşteriler bir kerelik müşteridir. Dünyanın birçok ülkesinde hangi partiye ya da kişiye oy vereceklerini daha önceden bilmeyen seçmenler bulunmaktadır. Sessiz

çoğunluk denilen bu tür seçmenleri kazanmak için politikalar geliştirilmeli ve tutundurma çabaları onlara yönelik olmalıdır.

3.3.2. Siyasal Alanda Pazar Bölümlendirme

Tüketici toplumun homojen olmadığı, farklı bölümlerden oluştuğu ve farklı davranışlara sahip olduğu gerçeğinden hareket ile ortaya çıkan pazar bölümlendirme kavramı (Kotler ve Kotler, 1999:9), pazarlama kavram ve uygulamalarının siyaset bilimi tarafından da kullanılabileceğinin en önemli göstergelerindendir (Davidson, 2005: 1180). Pazarlama araştırmalarında tüketici davranışını tahmin etmeye yönelik çalışmalar ve bu çalışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkan pazar bölümlendirme kriter ve yöntemleri seçmen davranışının karmaşık yapısını anlamak için de gereklidir (Gardner vd., 2005: 1161). Pazar bölümlendirme, pazarı oluşturan tüketicinin, benzer özelliklere sahip, dolayısıyla benzer mal ve hizmetlere ihtiyaç duyan çeşitli gruplara ayrılmasıdır (Mucuk, 2007:101).

Bu bağlamda, farklı seçmen kitlelerinin oy verme eğilimleri de mensup olduğu pazara göre farklılık göstermektedir. Örneğin, siyaset bilimi teorilerinden biri olan psikolojik oy verme modeli, seçmenin partiye duyduğu aidiyet ile ilişkilendirilmiştir. Rasyonellikten uzak olan bu oy verme eğilimi aile içerisinde şekillenir ve ilerleyen yıllarda da değişmeden kalır. Diğer taraftan sosyal oy verme modeline göre seçmenler ise ait olduğu sosyal çevre veya sosyal grubun etkisi ile oy vermektedir. Ekonomik oy verme eğiliminde olan seçmenler ise bireysel faydayı veya ait olduğu grubun çıkarlarını maksimize etmeye odaklanmıştır (Özgişi, 2014).

Boyraz ve Erdem (2015) tarafından yapılan ve Türkiye’de seçmen davranışı kapsamında Pazar bölümlendirme yaklaşımının etkisini araştırmayı hedefleyen çalışma kapsamında seçmenler dört grupta kümelenmiştir. Bu gruplar ve açıklamaları aşağıda olduğu gibidir;

Çıkarıcı seçmen: Kararlarında seçim sonucu elde edilecek olan bireysel ve ait olduğu grubun çıkarlarını ön planda tutan bu gruptaki seçmenler, partilerden gelen bilgilendirmelere kapalı olup sosyal faktörlerden çok fazla etkilenmezler.

Umursamaz Seçmen: Rasyonellikten en uzak grup olan umursamaz seçmenler sosyal faktörlerin etkisinde kalabilmektedir. Bilgilendirmeye kapalı olan bu grubun parti aidiyeti de diğer gruplara göre daha zayıftır.

Kararlı Seçmen: Rasyonel karar almaya en yatkın grup olan bu bireylerin parti aidiyetleri yüksektir, bireysel menfaatlerini önemsemez, sosyal ve kültürel faktörlerden çok fazla etkilenir, medya ve partiden gelen bilgilendirmelere de kapalıdır.

Değişime Açık Seçmen: Rasyonel kararlar alma konusunda istekli olan bu grup, sosyal faktörlerden çok fazla etkilenmektedir. Çok güçlü olmayan bir aidiyet duygusu taşır, bireysel menfaatlerini önemsemez, sosyal grup çıkarlarını ön planda tutar, kültürel faktörleri de kısmen dikkate alır. Bu grubun en önemli özelliği, medyadan veya partiden gelen bilgilendirmelere açık olmasıdır.

Görüleceği üzere farklı seçmen grupları farklı teoriler çerçevesinde farklı oy verme eğilimlerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla partiler tarafından üzerinde hassasiyetle durulan siyasal pazarlama uygulamalarının uzun soluklu, stratejik ve sürekli bir faaliyet olması gerektiği ve farklı seçmen gruplarına yönelik farklı yöntemler izlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Boyraz ve Erdem, 2015). Farklı bir ifade ile, farklı seçmen kitlelerinin farklı istek ve ihtiyaçları olduğu, oy verme kararı üzerinde etkisi olan ve seçmen gruplarına göre farklılık gösteren faktörler bulunduğu gibi hususlar dikkate alınarak, hedeflenen seçmene ulaşmak amacıyla hangi kanalların kullanılacağı ve mesajın hangi strateji ile ulaştırılacağı konusunda kararlar verilirken Pazar bölümlendirme yöntemlerinden yararlanılması gerekmektedir.

3.3.3. Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın

1970’li yıllarda kırsal alanda yaşayan kadınların kırsal nüfusa oranının %49,3 olduğunu, bu oranın 1980’de %48,8, 1990 yılında %48,3 ve 2000’li yıllarda %47,4 olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla kırsalda yaşayan nüfusun yaklaşık yarısını kadınların oluşturduğu söylenebilir. Kırsalda yaşayan kadın, tarım sektöründeki işin %54’ünü, endüstride %34,5’ini ve hizmet sektöründe %9’unu yapmaktadır. Fakat kırsal alandaki kadının modern bir toplumun standartlarının çok gerisinde olduğu söylenebilir (Soysal, 2013: 169-170).

Kırsalda yaşayan kadınların tarım ekonomisinde önemli bir rol oynadığı düşünülmekle birlikte kadınların beyin göçlerinden faydalanılamaması ve eksik bilgiye sahip olmaları, örgütlenememeleri, ekonomik olarak erkeklere bağımlı olmalarından dolayı ülke ekonomisine yeterince katkı sağlayamadıkları bilinmektedir.

Kırsal alanda kadınların, tarımsal uğraşların dışında, kışlık yiyeceklerin hazırlanması, ekmek yapımı, su taşıma, çamaşır yıkama, yakacak temini ve çocuk bakımı gibi oldukça yoğun ev işleri iş yüklerini artırmaktadır (Soysal, 2013: 170).

Kırsal alanda üretim faaliyetlerine yoğun bir biçimde katılan kadınlar gelişmekte olan ülkelerde kırsal ekonomi için temel güç kaynağı olarak kabul edilmektedirler. Ancak bu güç kaynağı çoğunlukla karşılığı ödenmeyen “ücretsiz aile işçisi” emeği olarak görülmekle birlikte tarımsal üretimin önemli bir bölümü bu emeğe dayanmaktadır (Sosyal, 2013: 171).

Bu açıdan ülkemizin toplumsal gerçeklerinden hareketle kadınların toplumun ve ülkenin refahına sağladıkları katkı erkeklerden daha az değildir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki cinsiyet farklılığının giderek kadınların aleyhine işlediği yönündeki gözlemler kadının kalkınmadaki rolü ve işlevini gündeme getirmiş ve bununla ancak kadın girişimcilik faaliyeti ile aşılabileceği ifade edilmiştir (Soysal, 2012: 171).

Bu amaçla Türkiye’de kırsal alandan kaynaklanan sorunlar ve gerekse kırsal alanda yaşayan kadınların kendisinden kaynaklanan sorunlar (finansman desteğinin olmaması, eğitim yetersizliği, çevre ve aile tepkisi, önyargılar) kadının ekonomik hayatın dışında kalmasına neden olmaktadır (Soysal, 2013: 171). Kırsal alanda varlıklı ya da yoksul fark etmeksizin üretim sürecinin içinde yer alan kadının karar verme sürecine katılımı hane içindeki istekler ile sınırlı kalmaktadır. Köy veya hanenin ekonomik işlevi ile ilgili ve siyasi kararlar/oy verme mutlak surette erkekler tarafından alınmaktadır. Kadınlar bu kararların tamamen dışında kalmaktadır. Kırsalda kadının toplum düzeyinde çok etkili olmaması cinsiyet farklılığından kaynaklanmaktadır. Karar vermede söz sahibi olamama bütün kesimlerdeki kadınlar tarafından gözlenmekte olup, bu durumun kırsaldaki kadınlarda daha da belirgin olduğu bir gerçektir (Soysal, 2013: 177).

3.3.4. Kadınların Oy Kullanma Davranışları

Oy kavramını Sezer; “Duygu ve izlenimlerden daha kuvvetli, kanıtlanması daha kolay; fakat tam olarak kanıtlanabilen ya da pozitif olan bilgidен daha az geçerli ve kuvvetli kanaatlerdir” şeklinde tanımlamaktadır (Sezer, 1972: 5). Toplumda yaşayan bireylerin herhangi bir partiye ya da adaya karşı yapmış olduğu tercihlerini fiiliyata geçirmesi olarak ele alınabilir.

Oy kullanmak, siyasal sistemler açısından siyasal katılmanın en önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. Çünkü oy kullanma yoluyla vatandaşlar kendi düşüncelerini yönetime yansıtabilmekte ve çoğulculuğun sağladığı bir siyasal ortam doğabilmektedir. Kadınların siyasal katılımları konusuna ise; ancak demokrasi, insan hakları ve eşitlik gibi kavramların toplumsal yaşamın her alanında yerleşmeye başlamasıyla birlikte eğilmeye başlamışlardır. Bu sayede kadınların, erkek egemen zihniyet tarafından biçimlenen siyasetteki yerleri tartışma konusu haline gelmiştir (Altındal, 2007: 64).

Genel olarak seçimlerde kadınlar erkeklere nazaran daha az katılım göstermektedir. Kadınların toplumsal ve ekonomik hayatın içinde önemli bir yere sahip olmasına karşın, siyasal hayata katılımlarının erkeklere oranla daha düşük olduğu bir gerçektir. Ülkemizde her vatandaşın seçimlere katılma ve oy kullanma bağlamında eşit haklara sahip olduğu yasalarla güvence altına alınmıştır. Fakat kadınların uygulama sırasında bu haklarını özgür iradeleri ile kullanabildikleri konusu bir çok araştırmaya konu olmuş, oy vermenin birçok kadın açısından gerçekten bireysel olup olmadığı, hanedeki erkeklerce oylarının yönünün belirlenip belirlenmediği gibi sorular hep tartışılmıştır (Kışlalı, 1996).

Türkiye’de ve diğer birçok ülkede siyaset erkek bilgi ve deneyimlerine dayandırılmaktadır. Siyasetin bu erkek egemen yapısı toplumun cinsiyet temelli eşitsizlerinden kaynaklanmaktadır. Kadınlar aktif olarak siyasete katılmakta büyük sorunlar yaşamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak kadınlar siyasetin her düzeyinde bir dışlanma ile karşı karşıyadırlar (Yılmaz, 2015). Bu bağlamda kadınlar siyasete büyük oranda sadece pasif katılımcı olarak katılmakta özellikle oy kullanma konusunda, siyasal alandaki konumlarını ve toplum tarafından cinsiyete dayalı olarak kendilerine biçilen rolleri kabul etmiş durumdadırlar.

Kadınların oy verme eğilimleri incelendiğinde genellikle erkeklerden daha az siyasal katılım gösterdikeleri ve seçimlerde sandığa gitme oranının daha düşük olduğunu söylemek mümkündür (Kışlalı, 1996).

Türkiye’de kadın seçmenlerin %25.5’i siyasal yaşama çok seyrek bir biçimde katılırken, ancak %3’ünün yoğun bir biçimde katıldığını gösteren veriler mevcuttur. Oysa siyasal yaşama çok seyrek olarak katılanların oranı erkekler arasında %6.9’a inerken, yoğun bir biçimde katılanların oranı %14.2’ye çıkmaktadır (Kışlalı, 2004: 56).

Kadınların oy kullanma eğilimleri üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde varılan genel yargılar; kadınlar genel olarak erkeklere oranla daha az siyasal katılım gösterirler, aktif siyasetten uzak dururlar, genellikle pasif katılımcıdırlar ve sadece oy kullanma konusunda siyasal aktivite gösterirler. Ama bu oranda erkeklere nazaran azdır. Genellikle siyasal tercihlerinde duygusallık ön plandadır. Parti programlarından ve ideolojilerinden erkeklere oranla daha fazla etkilenirler. Bu nedenle siyasi fikir ve düşüncelerinin erkeklere oranla daha çok değiştiğini söylemek mümkündür. Kırsal alanda yaşayan kadınların oy verirken genellikle tutucu bir tavır sergilediği ve daha çok muhafazakar partileri desteklediklerini söylemek mümkündür. Fakat bu tutum eğitim seviyesine göre farklılık gösterebilir. Eğitim seviyesi arttıkça kadınların daha rasyonel kararlar aldığı ve muhafazakar partilerden uzaklaştığını öngören araştırmalarda mevcuttur. Yine yaygın bir görüş olarak kadınların oy kullanırken kocalarına ya da diğer aile büyüklerine bağımlı olduğu, genellikle kocalarının siyasal görüşlerine göre siyasi tercihlerinin şekillendiği yapılan araştırmalarda üzerinde durulan bir konudur. Yine yaygın bir genelleme olarak kadınların siyasal ilgi ve bilgi eksikliğinin çok fazla olduğu ve oy kullanma eğilimlerinde de bunun bir yansıması olarak başkalarına bağımlı kaldığını söylemek mümkündür. Kadınların oy vereceği partiyi belirlerken ailesinin etkisi altında kaldığını ve siyasi tercihlerini özgürce yapamadığını belirten çalışmaların yanı sıra bunun aksini iddia eden çalışmalarda mevcuttur. Menteşe’ye göre; dini inançların siyasi katılımı ya da siyasete yakın olmaya pozitif etkisi vardır (Menteşe, 2014).

Tunceli ilinde yapmış olduğu araştırmaya göre, kadınlar kendilerini alevi olarak tanımlamakta ve kendilerini muhafazakar kesime göre daha özgür

hissettiklerini ifade etmektedirler. Ve siyasal katılım konusunda da toplum tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalmadıklarını vurgulamaktadırlar. Menteşe, araştırmasında kadınların siyasal tercihlerini yaparken erkeklerden bağımsız tercihte bulunduğunu ve siyasal anlamda bilgi açısından da yeterli olduklarını vurgulamıştır. Menteşe' ye göre; "muhafazakar ve milliyetçi toplumlarda kadının siyasetteki yeri ve önemi geri planda iken, liberal ve demokratik toplumlarda kadın siyasete daha yakındır. Yine bazı din ve inançlar kadının toplumsal ve siyasal olaylar içinde yer almasına kapalıdır"(Menteşe, 2014: 107-108).

3.3.4. Kırsal Alanda Yaşayan Kadınların Oy Kullanma Davranışları

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2017 Sonuçları"na göre, Türkiye nüfusu 31 Aralık 2017 tarihi itibarı ile 40.535.135 erkek ve 40.275.390 kadın olmak üzere toplam 80.810.525 olarak açıklanmıştır. Yine 2017 nüfus sayım sonuçlarına göre 74.761.132 kişi kentlerde yaşarken, 6.049.393 kişi kırsal kesimde yaşamaktadır. Kırsal kesimlerde yaşayan nüfusun 3.064.942'sini erkekler oluştururken, 2.984.951'i kadınlardan oluşmaktadır. Bu verilere baktığımızda kırsal kesimlerden kentlere doğru gözle görülür bir göç olduğunu söylemek mümkündür. Son olarak, 2017 nüfus sayımına göre, kırsal kesimde kadın nüfus sayısı ile erkek nüfus sayısının hemen hemen birbirine eşit olduğunu söylemek mümkündür.

Yasalar önünde kadın erkek eşitliği sağlanmış olmasına rağmen, uygulamada toplumsal değerlerin de etkisiyle kadının siyasal katılımı erkeklere oranla yetersiz ve ikincil durumdadır (Türeli ve Çağlar, 2010: 18). Türkiye nüfusunun hemen hemen yarısını kadınların oluşturduğu gözle görülür bir gerçek olmasına rağmen kadınların siyasete katılımı, siyasette yer almaları ve siyasi konularda temsilleri oldukça azdır. Genel olarak kadın, toplumsal değerlerin, gelenek ve göreneklerin, eğitim, aile ve çevrenin baskısı sebebiyle siyasetten uzak kalmıştır.

Toplumun genelinde erkeklere nazaran daha geri planda kalan kadının, kırsal kesimde hemen hemen her alanda erkeğe bağımlı hale geldiğini söylemek mümkündür. Bu bağımlılığın bir sonucu olarakta kadının özel alan olarak nitelendirebileceğimiz ev ve özel alan dışında kalan ekonomik, sosyal ve siyasal

konumu da ailedeki erkekler tarafından belirlenmektedir. Kadın doğurganlığı, maddi ya da manevi bir karşılık beklemeksizin evinde ve tarlasında çalıştığı ölçüde ancak belli bir oranda ev içinde söz hakkına sahip olabilmekte ve az da olsa bir saygınlık kazanabilmektedir. Kadınlar tarımsal işlerde üreten, değerlendiren, pazarlayan, ev içi rolleri açısından da tükettiğini üretme durumunda olan bireyler olarak önemli rollere sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerin büyük bir bölümünde kadınlar, toprağın hazırlanmasından hasada kadar, bitkisel üretimde önemli görevler üstlenmektedirler. Hasattan sonra ise depolama, bakım, satış ve işleme gibi işlerinden hemen hemen tamamını kadınlar yapmaktadır (Hablemitoğlu, 2001). Bunun doğal bir sonucu olarak, kırsal alanda yaşayan kadınların siyasete katılımı genellikle oy kullanma ve bir siyasi partiye üye olmaktan öteye geçememektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Türkiye’de Kırsal Alanda Kadın Seçmenlerin Siyasal Pazarlama Açısından Oy Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Giresun İlinde Bir Araştırma

Bu bölümde Türkiye’de kırsal kesimde yaşayan kadınların oy kullanma eğilimlerini incelemek üzere gerçekleştirilen araştırmalar hakkında bilgiler sunulacaktır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, önemi, araştırma soruları, sınırlılıkları, varsayımları ve araştırma yöntemine yer verilecektir.

4.1.1 Araştırmanın Amacı

Siyasal katılımın en temel olgusu oy kullanma eylemidir. Anayasal bir hak ve aynı zamanda bir sorumluluk olan oy kullanma davranışının özellikle kırsal alanda yaşayan kadınlar arasında istenilen düzeyde olmadığı bilinmektedir. Bu kapsamda, bu tez çalışmasının amacı, ülkemizde kırsal alanda yaşayan kadın seçmenlerin oy kullanma eğilimlerini belirlemektir.

Siyaset ve siyasal katılmanın aşamaları, gerektirdikleri üzerinde durulmasının yanı sıra, Türkiye’de siyasal katılma üzerinde bilgi verilerek özellikle kırsal alanda yaşayan kadınların siyasal hayata katılımı ve bu katılımı etkileyen unsurlar incelenerek oy kullanma eğilimlerinin analizi yapılacaktır. Giresun il sınırları dahilinde gerçekleştirilecek olan bu çalışma kapsamında elde edilecek bilgilerin kırsalda yaşayan kadınların oy kullanma eğilimleri ve bu eğilimlerin hangi faktörlerden etkilendiği konusunda literatüre katkı yapılacaktır.

4.1.2 Araştırmanın Önemi

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde siyasal katılım konusu, özellikle kırsal kesimde yaşayan kadınlar açısından son derece önemlidir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların siyasal yaşama katılım konusunda önlerine çıkan engeller ve bu engellerin ne ölçüde aşıp aşılamadığının tespit edilmesi, siyasal katılımın artırılması için alınacak önlemler ve geliştirilecek politikalar açısından son derece önemlidir.

4.1.3. Araştırma Soruları

Çalışma kapsamında toplanacak verilerin analiz edilmesi sonucu, kadınların oy kullanırken nelerden etkilendikleri, eşleri, yakınları veya akrabalarının etkisi

altında kalıp kalmadıkları, kendi iradeleri ile ne denli hareket ettikleri hususlarında önemli sonuçlar elde edilebilecektir. Diğer taraftan, oy kullanma eğilimlerine, eğitim, yaş, medeni hal ve benzeri durumların etki edip etmediği de incelenecektir. Bu bağlamda analiz sonucunda cevap bulunması hedeflenen araştırma soruları aşağıda verilmiştir;

- Kırsal kesimlerde yaşayan kadınların oy kullanma tercihleri hangi faktörlerden etkilenmektedir?
- Bu faktörlerin etkisi kadınların yaşına göre farklılık göstermekte midir?
- Bu faktörlerin etkisi kadınların medeni durumuna göre farklılık göstermekte midir?
- Bu faktörlerin etkisi kadınların çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- Bu faktörlerin etkisi kadınların sosyal güvencesine göre farklılık göstermekte midir?
- Bu faktörlerin etkisi kadınların aylık gelirine göre farklılık göstermekte midir?

4.1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Giresun il sınırları içerisinde kırsal kesimlerde ikamet eden kadınlar ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmıştır.
- Anket çalışmasına kırsal kesimde ikamet eden ve oy verme hakkına sahip 18 yaş üzeri kadınlar dahil edilmiştir.

4.1.4 Varsayımlar

- Araştırmaya katılan kadınların ankette yer alan sorulara samimiyetle yanıt verdikleri,
- Araştırmada kullanılan anket sorularının oy verme eğilimini doğru olarak ölçtüğü kabul edilmektedir.

4.1.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Giresun il sınırları içinde nüfusu 20.000'in altında olan bölgelerde yaşayan kadınlar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kırsal kesim olarak adlandırılan toplam dokuz ilçede 44987 kadın seçmen bulunmaktadır. Bu değer esas alınarak yapılan örneklem hesabı aşağıda verilmiştir.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

N: Evren

n: Örneklem alınacak uygulama sıklığı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı

q: İncelenen olayın görülmeysi sıklığı

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma

$$n = \frac{(44837)(1,96)^2(0,50)(0,50)}{(0,05)^2(516-1) + (1,96)^2(0,50)(0,50)} = 353,93$$

Yapılan hesaplama sonucundan görüleceği üzere araştırmaya minimum n= 354 kadın seçmen çalışmaya dahil edilmelidir.

4.2. Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktör Analizi çok değişkenli bir yapı içerisinde birbirleriyle ilişkili değişkenleri bir araya getirerek az sayıda yeni ve birbiriyle ilişkisiz değişken bulmayı amaçlayan çok değişkenli bir istatistiksel analiz yöntemidir (Tatlıdil, 2002: 167). Faktör analizi aşağıda verilen amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2015: 301).

- Çok sayıda değişken kümesinde birbiriyle tutarlı ve daha az sayıda faktör elde etmek,
- Değişkenler arasındaki ilişkileri keşfetmek,
- Faktörlerin yapı geçerliliğine dair bulgular elde etmek,
- Kavramsallaştırmada kullanılan örtük değişkenleri tespit etmek,
- Araştırmacının zihnindeki kuramsal yapıların geçerliliğine dair ipuçları elde etmek.

Kavramlar arası ilişkilerin faktör analizi için yeterli olup olmadığı Keiser Meyer Olkin testi ile analiz edilmektedir. Bu değer en az 0,60 olması beklenir (Tavşancıl, 2010: 50). Bu çalışma kapsamında araştırmacı tarafından yapılan literatür taraması sonucunda belirlenen ve toplam 15 sorudan anket çalışmasının bir pilot uygulaması 51 kadın üzerinde gerçekleştirilmiş olup, KMO ve Bartlett Test sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: KMO Katsayısı ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO Katsayısı		.625
Bartlett Testi	Ki-Kare	265.480
	sd	45
	p-değeri	.000

Tablo 6’da verilen değerler incelendiğinde, KMO katsayısının kabul edilebilir düzeyde olduğu ($0,625 > 0,60$) görülmektedir. İlave olarak Bartlett Testi sonucu da %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkması ($p < 0,05$) örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan ilk faktör analizi sonucunda ortaya çıkan bileşen matrisine göre faktörleşmenin anlamlı olmadığı görülmüştür. Hangi maddelerin ölçekte kalacağına karar vermek adına Büyüköztürk (2013) tarafından önerilen ölçütler esas alınarak karar verilmiştir. İlk olarak kestirim noktası 0,50’nin altında olan maddeler analiz dışı bırakılmıştır. İkinci olarak ise faktör yük değerlerinin binişik olma durumuna bakılmıştır. Bu ölçütler çerçevesinde maddeler tek tek çıkarılarak yapılan analiz tekrar edilmiştir. Analiz sonucunda, 15 maddeden oluşan çalışmanın B5, B6, C1, D4

ve D5 numaralı maddeleri çıkarılmıştır. Bu maddelerin çıkarıldıktan sonra, kalan 10 maddenin toplam 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Faktörlerin özdeğerleri ile açıklanan varyans değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Oluşan Faktörlerin Özdeğerleri ve Açıklanan Varyans Oranları

Faktör	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
Faktör 1	3.351	33.510	33.510
Faktör 2	2.279	22.791	56.301
Faktör 3	1.660	16.602	72.903

İlave olarak, bir değişkenin gerçek değerinin ölçme aracı tarafından tam ve doğru ölçülebilme derecesini gösteren güvenilirlik durumları analiz edilmiştir (Özdamar, 2016). Güvenilirliği belirlemek amacıyla Cronbach Alfa katsayısı kullanılmaktadır. Bu katsayı aynı zamanda iç tutarlılık ve homojenlik için de bir ölçüttür. Bu değer her bir faktör için en az 0,70 olması beklenmektedir. Analiz sonucu elde edilen “döndürülmüş faktör bileşen matrisi” ile her bir faktör için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8’de görüleceği üzere hesaplanan faktör yükü değerleri 0,653 ile 0,970 arasında değişmektedir. Birinci ve ikinci faktörler 3 maddeden, üçüncü faktör ise 4 maddeden oluşmaktadır. İkinci olarak, Tablo 8’in en alt satırında verilen Cronbach Alfa değerlerinin birinci faktör için 0,905, ikinci faktör için 0,852 ve üçüncü faktör için 0,724 olduğu görülmekte olup, tüm değerler kabul edilebilir seviyededir.

Tablo 8: Döndürülmüş Faktör Bileşen Matrisi

Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
C3	.970		
C4	.904		
C2	.860		
D3		.898	
D2		.837	
D1		.815	
B2			.860
B4			.725
B1			.687
B3			.653
Cronbach Alfa	.905	.852	.724

Son olarak, faktör analizi sonucu elde edilen 3 faktörden oluşan sorular, madde ve faktör bazında Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Faktör Analizi Sonucu Elde Edilen Faktörler ve Maddeler

Madde No	Madde	Faktör
B1	Oy verme tercihi partinin görüşü, ideolojisi ve parti programı etkiler	Faktör 3 (Parti ile İlgili Husular)
B2	Oy verme tercihi parti lideri etkiler	
B3	Oy verme tercihi partinin adayı etkiler	
B4	Oy verme tercihi Partinin Siyasal Pazarlama Uygulamaları (Reklam, sosyal medya vs.) etkiler	
C1	Akrabalarım, yakınlarım oy verme tercihi etkiler	Faktör 1 (Çevre Etkisi)
C2	Arkadaşlarım, komşularım oy verme tercihi etkiler	
C3	Belde veya köyümüzün ileri gelenleri oy verme tercihi etkiler	
D1	Parti liderinin kadın olması oy verme tercihi etkiler	Faktör 2 (Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar)
D2	Parti yönetiminde kadınların bulunması oy verme tercihi etkiler	
D3	Adayın kadın olması oy verme tercihi etkiler	

4.3. Bulgular ve Yorum

Bu tez çalışması kapsamında yapılan anket uygulamasına Giresun il sınırları içerisinde kırsal kesimde yaşayan toplam 391 kadın iştirak etmiştir. Anket uygulamasına katılan örnekleme ilişkin demografik veriler Tablo 10’da verilmiştir. Görüldüğü üzere araştırmaya katılan kadınların %35,3’ü ilköğretim, %11,3’ü ortaöğretim, %29,7’si lise ve %23,8’i yüksekokul mezunudur.

%21,5’inin 18-27 yaş aralığında olduğu katılımcıların, %27,1’i 28-37, %25,8’i ise 38-47 yaş aralığındadır. 48-57 yaş aralığında olan katılımcı oranı %18,9 iken, 57 ve üzeri kadınların sayısı ise %6,6’dır. Katılımcıların büyük bölümü (%69,6) evli olup, %21’i bekar, %9,5’i ise boşanmıştır. Örneklemin %24’ü çocuk sahibi olmadığını beyan ederken, %16,1’i tek çocuk, %26,6’sı iki çocuk sahibi olduğunu, %33,2’si ise 3 ve üzeri çocuk sahibi olduğunu beyan etmiştir.

Tablo 10: Demografik Veriler

		n	Yüzde
Eğitim Durumu	İlköğretim	138	35.3
	Ortaöğretim	44	11.3
	Lise	116	29.7
	Yüksekokul	93	23.8
Yaş	18-27	84	21.5
	28-37	106	27.1
	38-47	101	25.8
	48-57	74	18.9
	57 ve üzeri	26	6.6
Medeni Durum	Evli	272	69.6
	Bekar	82	21.0
	Boşanmış	37	9.5
	Yok	94	24.0
Çocuk Sayısı	1	63	16.1
	2	104	26.6
	3 ve üzeri	130	33.2
	Yeşil Kart	14	3.6
Sosyal Güvence	SSK	211	54.0
	Bağkur	55	14.1
	Güvencesi yok	111	28.4
Aylık Gelir	0-2000 TL	138	35.3
	2001-3500 TL	155	39.6
	3501-5000 TL	69	17.6
	5000 TL ve üzeri	29	7.4

Son olarak, araştırmaya katılan kadınların büyük bölümünün sosyal güvencesi SSK olup (%54), %28,4’ünün herhangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Aylık

gelir durumuna bakıldığında ise, kadınların %35,3'ü 2000 TL'nin altında, %39,6'sı ise 2001-3500 TL aralığında gelir beyan etmiştir.

Kırsal alanda oy verme davranışının kadınların eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir. Kruskal Wallis Testi, araştırma verilerinin normal dağılıma uymaması durumunda uygulanan non-parametrik bir analiz yöntemi olup, araştırma hipotezinin doğruluğuna analiz sonucunda elde edilen Ki-Kare ve p-değerine değeri bakılarak karar verilmektedir. Bu çalışma kapsamında anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edildiğinden p-değeri 0,05'in altında olan sonuçlar istatistiksel açıdan anlamlı olarak kabul edilmiştir. Eğitim durumuna göre oy verme tercihini etkileyen hususlar faktörler bazında analiz edildiğinde, bağımsız değişkenlerin her üçü içinde eğitim durumunun istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 11: Eğitim Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Ki-Kare	p
Parti ile ilgili hususlar	İlköğretim	138	185.13	3.3152	.91485	7,497	0,058
	Ortaöğretim	44	165.89	3.2045	.84267		
	Lise	116	211.02	3.5072	.91555		
	Yüksekokul	93	207.64	3.5045	.84381		
Çevre Etkisi	İlköğretim	138	210.42	2.4010	1.00619	4,821	0,185
	Ortaöğretim	44	201.66	2.2879	.94443		
	Lise	116	190.16	2.2845	1.14904		
	Yüksekokul	93	179.20	2.1935	1.14348		
Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	İlköğretim	138	206.10	3.0048	1.06632	1,973	0,578
	Ortaöğretim	44	195.91	2.8939	.91435		
	Lise	116	191.68	2.8534	1.11320		
	Yüksekokul	93	186.45	2.7921	1.16710		

Analiz maddeler bazında tekrar edilmiş olup, sonuçlar Tablo 12'de verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde yalnızca “Akrabalarım, yakınlarım oy verme tercihim etkiler” sorusuna verilen yanıtların eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği ($p<0,05$), diğer maddeler için eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). “Akrabalarım, yakınlarım oy verme tercihim etkiler” sorusu için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını

belirlemek üzere yapılan ikili karşılaştırma testleri sonucunda ilköğretim mezunlarının diğer eğitim seviyelerine göre akraba ve yakınlarının daha fazla etkisinde kaldığı görülmüştür.

Tablo 12: Eğitim Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Ki-Kare	p
B1	İlköğretim	138	194.56	3.6204	1.38867	1,434	0,698
	Ortaöğretim	44	179.34	3.5227	1.33797		
	Lise	116	201.22	3.7217	1.39892		
	Yüksekokul	93	199.50	3.7667	1.33282		
B2	İlköğretim	138	193.67	3.6642	1.39999	2,360	0,501
	Ortaöğretim	44	174.52	3.5682	1.26487		
	Lise	116	199.48	3.7913	1.33440		
	Yüksekokul	93	203.23	3.9222	1.21070		
B3	İlköğretim	138	184.79	3.5109	1.28976	7,048	0,070
	Ortaöğretim	44	168.80	3.3182	1.36011		
	Lise	116	206.44	3.7391	1.33171		
	Yüksekokul	93	210.55	3.8222	1.28586		
B4	İlköğretim	138	183.88	2.4161	1.04066	6,315	0,097
	Ortaöğretim	44	180.08	2.4091	1.18750		
	Lise	116	214.48	2.7826	1.23390		
	Yüksekokul	93	194.13	2.6222	1.32035		
C1	İlköğretim	138	221.96	2.9489	1.48681	13,13	0,004
	Ortaöğretim	44	185.50	2.4545	1.33738		
	Lise	116	187.20	2.5391	1.49436		
	Yüksekokul	93	173.42	2.3667	1.37759		
C2	İlköğretim	138	200.51	2.1679	1.16043	0,539	0,908
	Ortaöğretim	44	197.38	2.0682	1.02066		
	Lise	116	194.55	2.1130	1.17552		
	Yüksekokul	93	190.46	2.1222	1.26160		
C3	İlköğretim	138	189.04	2.0876	1.19727	3,198	0,362
	Ortaöğretim	44	220.10	2.3409	1.19967		
	Lise	116	199.39	2.1913	1.26280		
	Yüksekokul	93	190.69	2.0889	1.21456		
D1	İlköğretim	138	200.49	2.7810	1.28175	0,774	0,856
	Ortaöğretim	44	191.55	2.6364	1.16321		
	Lise	116	196.69	2.6957	1.25078		
	Yüksekokul	93	188.41	2.6222	1.28586		
D2	İlköğretim	138	205.28	3.1241	1.26285	4,076	0,253
	Ortaöğretim	44	179.99	2.8409	1.09848		
	Lise	116	202.59	3.0957	1.27027		

D3	Yüksekokul	93	181.58	2.8889	1.33614	6,637	0,084
	İlköğretim	138	208.22	3.1022	1.38948		
	Ortaöğretim	44	216.49	3.2045	1.23099		
	Lise	116	178.45	2.7565	1.23963		
	Yüksekokul	93	190.06	2.9333	1.36407		

İkinci olarak, kırsal alanda yaşayan kadınların oy verme tercihlerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur. Faktörler bazında yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları, çevre etkisine ilişkin husularda oy verme tercihinin kadınların yaşına göre farklılaştığını ($p<0,05$), parti ile ilgili hususlar ve partide kadın varlığı ve kadınlara yönelik çalışmaların ise yaşa göre farklılaşmadığını ($p>0,05$) göstermektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ikili karşılaştırma testi sonuçlarına göre, çevre etkisi en fazla 57 ve üzeri yaş grubundaki kadınlar için geçerli olup, 28-37 ve 38-47 yaş grubundaki kadınlar çevreden en az etkilenen gruplar olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Yaşa Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler

	Yaş	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Ki-Kare	p
Parti ile ilgili hususlar	18-27	84	186.74	3.3383	.90054	8,341	0,080
	28-37	106	183.81	3.3263	.84876		
	38-47	101	223.31	3.5941	.91368		
	48-57	74	192.16	3.3885	.87599		
	57 ve üzeri	26	180.46	3.2500	.98742		
Çevre Etkisi	18-27	84	201.30	2.3571	1.09860	11,341	0,023
	28-37	106	180.63	2.2170	1.18281		
	38-47	101	181.45	2.1749	1.03880		
	48-57	74	213.61	2.4009	.94439		
	57 ve üzeri	26	247.94	2.7179	.97385		
Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	18-27	84	209.22	3.0159	1.06283	4,663	0,324
	28-37	106	195.59	2.8774	1.12530		
	38-47	101	186.60	2.7987	1.14996		
	48-57	74	183.77	2.8108	.98401		
	57 ve üzeri	26	226.25	3.2179	1.04538		

Benzer analiz maddeler bazında tekrar edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 14'te gösterilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kırsal kesimde ikamet eden kadınlar

için “parti görüşü, ideolojisi ve programı”, “partinin siyasal pazarlama uygulamaları” ve “akraba ve yakınların” oy verme tercihi üzerindeki etkisi kadınların yaşına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Diğer maddeler için yaşa göre bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ikili karşılaştırma sonuçları akraba ve yakınların görüşlerinden en fazla etkilenen grubun 57 yaşın üzerindeki kadınlar olduğunu, bu grubu ise 48-57 yaş grubundaki kadınların izlediğini göstermektedir. İkinci olarak, parti görüşü, ideolojisi ve programı hususlarından en hassas grup 38-47 yaş aralığındaki kadınlardır. İkili karşılaştırma sonuçlarına göre bu gruptan daha genç ve daha yaşlı gruplardaki kadınlar parti görüşü, ideolojisi ve programından daha az etkilenmektedir. Son olarak, partinin siyasal pazarlama uygulamalarından en fazla etkilenen grup 18-27 yaş aralığındaki kadınlardır. Farklı bir ifade ile partilerin siyasal pazarlama uygulamalarının etkisi 27 yaş ve üzerindeki kadınlar için genç akranlarına göre nispeten daha düşüktür.

Tablo 14: Yaşa Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler

	Yaş	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Kİ-Kare	p
B1	18-27	84	172.09	3.4390	1.29670	11.258	0.024
	28-37	106	186.61	3.5769	1.41896		
	38-47	101	222.97	4.0000	1.26491		
	48-57	74	199.86	3.6849	1.36297		
	57 ve üzeri	26	195.75	3.5000	1.65529		
B2	18-27	84	178.07	3.5854	1.29530	7.504	0.112
	28-37	106	186.64	3.7596	1.17824		
	38-47	101	217.08	3.9208	1.40487		
	48-57	74	201.92	3.7945	1.32244		
	57 ve üzeri	26	185.48	3.4615	1.60576		
B3	18-27	84	180.75	3.4878	1.25947	8.678	0.070
	28-37	106	178.17	3.4038	1.41777		
	38-47	101	215.17	3.8713	1.23015		
	48-57	74	207.39	3.7534	1.29937		
	57 ve üzeri	26	202.98	3.6923	1.31967		
B4	18-27	84	219.46	2.8415	1.20154	10.47	0.033
	28-37	106	199.06	2.6442	1.28409		
	38-47	101	195.39	2.5842	1.21051		
	48-57	74	166.52	2.2329	.99332		
	57 ve üzeri	26	178.83	2.3462	1.01754		
C1	18-27	84	193.51	2.5610	1.33424	13.025	0.011

	28-37	106	178.84	2.4615	1.48731		
	38-47	101	186.07	2.4950	1.41862		
	48-57	74	218.03	2.9041	1.53808		
	57 ve üzeri	26	249.83	3.3462	1.49512		
C2	18-27	84	213.99	2.2683	1.15522		
	28-37	106	183.47	2.0577	1.24500		
	38-47	101	180.48	1.9604	1.08555	8.408	0.078
	48-57	74	205.93	2.2055	1.11752		
	57 ve üzeri	26	220.98	2.4231	1.33186		
C3	18-27	84	204.04	2.2073	1.22462		
	28-37	106	195.05	2.1538	1.26774		
	38-47	101	181.95	2.0693	1.30581	4.064	0.397
	48-57	74	197.60	2.0959	1.02962		
	57 ve üzeri	26	223.96	2.3846	1.20256		
D1	18-27	84	209.38	2.8537	1.25828		
	28-37	106	198.30	2.7308	1.29398		
	38-47	101	180.95	2.5347	1.23745	3.844	0.427
	48-57	74	191.07	2.6712	1.22537		
	57 ve üzeri	26	208.50	2.8462	1.28662		
D2	18-27	84	203.74	3.1341	1.22487		
	28-37	106	194.99	3.0288	1.29567		
	38-47	101	191.57	2.9802	1.31134	3.045	0.55
	48-57	74	185.07	2.8630	1.21695		
	57 ve üzeri	26	223.42	3.3462	1.23101		
D3	18-27	84	204.67	3.0854	1.20903		
	28-37	106	188.88	2.9135	1.37319		
	38-47	101	188.99	2.8812	1.40205	5.445	0.245
	48-57	74	191.20	2.8767	1.29040		
	57 ve üzeri	26	237.92	3.4615	1.27219		

Oy verme tercihini etkileyen hususların kadınların medeni durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek üzere faktör bazında yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 15’te sunulmuştur. Analiz sonuçları, medeni durumun sadece çevre etkisi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olduğunu ($p<0,05$), diğer iki değişkenin ise medeni duruma göre farklılaşmadığını ($p>0,05$) göstermektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek üzere yapılan ikili karşılaştırmada ise çevreden en fazla etkilenen grubun boşanmış kadınlar, en az etkilenen grubun ise evli kadınlar olduğu görülmektedir.

Tablo 15: Medeni Duruma Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler

	Medeni Durum	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Kİ-Kare	p
Parti ile ilgili hususlar	Evli	272	200.66	3.4375	.89187	3,114	0,374
	Bekar	82	192.48	3.3659	.94279		
	Boşanmış	37	177.13	3.3125	.81827		
Çevre Etkisi	Evli	272	145.94	2.2598	1.04565	8,433	0,038
	Bekar	82	191.92	2.3496	1.16169		
	Boşanmış	37	197.48	2.7738	1.08886		
Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	Evli	272	248.13	2.8346	1.08022	4,896	0,180
	Bekar	82	143.56	3.0285	1.08006		
	Boşanmış	37	189.53	3.2024	1.20130		

Yapılan Kruskal Wallis Testi maddeler bazında tekrar edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 16’da gösterilmiştir. Analiz sonuçlarından görüleceği üzere, tüm maddeler için oy verme eğilimleri kadınların medeni durumuna göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 16: Medeni Duruma Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler

	Medeni Durum	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Kİ-Kare	p
B1	Evli	272	180.77	3.7286	1.35105	1,075	0.253
	Bekar	82	166.66	3.5500	1.44870		
	Boşanmış	37	168.72	3.5000	1.40106		
B2	Evli	272	180.41	3.8067	1.31289	2,035	0.227
	Bekar	82	165.56	3.6750	1.31952		
	Boşanmış	37	185.84	3.5357	1.42678		
B3	Evli	272	179.47	3.6617	1.31327	1,045	0.384
	Bekar	82	168.72	3.5250	1.34987		
	Boşanmış	37	172.63	3.7143	1.27242		
B4	Evli	272	172.83	2.5539	1.16297	1,063	0.193
	Bekar	82	188.59	2.7500	1.27785		
	Boşanmış	37	165.56	2.5000	1.29099		
C1	Evli	272	180.30	2.6283	1.47722	1,086	0.328
	Bekar	82	168.23	2.4625	1.35893		
	Boşanmış	37	173.67	3.3571	1.49603		
C2	Evli	272	172.63	2.0520	1.12514	0,085	0.077
	Bekar	82	193.65	2.3125	1.24873		
	Boşanmış	37	168.23	2.5357	1.37389		

C3	Evli	272	173.67	2.0967	1.19621	0,068	0.172
	Bekar	82	190.20	2.2750	1.27264		
	Boşanmış	37	165.56	2.4286	1.23013		
D1	Evli	272	172.09	2.6283	1.23207	0,098	0.084
	Bekar	82	193.22	2.8875	1.25278		
	Boşanmış	37	185.84	3.0357	1.45251		
D2	Evli	272	174.99	2.9703	1.27221	1,037	0.378
	Bekar	82	185.84	3.1125	1.25278		
	Boşanmış	37	187.35	3.4286	1.23013		
D3	Evli	272	174.53	2.9145	1.36184	0,098	0.30
	Bekar	82	187.35	3.1125	1.22209		
	Boşanmış	37	193.22	3.1429	1.32537		

Çocuk sayısına göre oy verme tercihini etkileyen hususların tespit edilebilmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde, her üç faktör için de kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme tercihleri üzerinde sahip olunan çocuk sayısının istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 17: Çocuk Sayısına Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler

	Çocuk Sayısı	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Ki-Kare	p
Parti ile ilgili hususlar	Yok	94	183.98	3.3032	.93732	1,720	0,633
	1	63	202.82	3.4563	.88050		
	2	104	203.12	3.4639	.85077		
	3 ve üzeri	130	195.69	3.4058	.90769		
Çevre Etkisi	Yok	94	193.84	2.3014	1.12011	4,748	0,191
	1	63	178.90	2.1799	1.14194		
	2	104	188.09	2.2276	1.05539		
	3 ve üzeri	130	212.18	2.4282	1.02613		
Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	Yok	94	194.62	2.8759	1.07872	4,679	0,197
	1	63	174.49	2.6878	1.17756		
	2	104	192.03	2.8558	1.07714		
	3 ve üzeri	130	210.60	3.0462	1.05226		

Aynı analiz maddeler bazında tekrar edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 18’de verilmiştir. Analiz sonuçları, tüm maddeler için sahip olunan çocuk sayısı ile

oy verme eğilimi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir ($p>0,05$).

Tablo 18: Çocuk Sayısına Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler

	Çocuk Sayısı	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Kİ-Kare	p
B1	Yok	94	179.63	3.4889	1.44754	2.922	0.404
	1	63	202.99	3.7460	1.37920		
	2	104	198.62	3.7184	1.27123		
	3 ve üzeri	130	202.36	3.7308	1.39094		
B2	Yok	94	177.27	3.5889	1.33151	3.922	0.27
	1	63	202.09	3.8254	1.26414		
	2	104	205.91	3.8738	1.28093		
	3 ve üzeri	130	197.02	3.7308	1.37975		
B3	Yok	94	184.12	3.5111	1.34285	2.959	0.398
	1	63	206.82	3.7937	1.19351		
	2	104	205.55	3.6893	1.39347		
	3 ve üzeri	130	190.12	3.5846	1.29270		
B4	Yok	94	206.67	2.7111	1.22927	2.501	0.475
	1	63	182.61	2.4603	1.24208		
	2	104	188.33	2.5146	1.22766		
	3 ve üzeri	130	197.94	2.5769	1.11275		
C1	Yok	94	185.69	2.5000	1.37596	5.764	0.124
	1	63	181.00	2.4921	1.51203		
	2	104	191.98	2.5534	1.46681		
	3 ve üzeri	130	213.94	2.8615	1.48248		
C2	Yok	94	206.05	2.2333	1.20905	5.948	0.114
	1	63	176.10	1.9683	1.21772		
	2	104	184.65	2.0097	1.10698		
	3 ve üzeri	130	207.45	2.2308	1.16498		
C3	Yok	94	200.96	2.1667	1.22015	1.576	0.665
	1	63	189.57	2.0794	1.22213		
	2	104	187.44	2.1165	1.27033		
	3 ve üzeri	130	202.38	2.1923	1.18842		
D1	Yok	94	201.51	2.7444	1.23216	4.654	0.199
	1	63	170.17	2.4286	1.27904		
	2	104	194.68	2.7184	1.29416		
	3 ve üzeri	130	204.13	2.7923	1.23072		
D2	Yok	94	188.05	2.9556	1.21702	3.01	0.39
	1	63	182.98	2.8730	1.41981		
	2	104	196.16	3.0097	1.30981		
	3 ve üzeri	130	207.93	3.1692	1.18216		
D3	Yok	94	194.62	2.9889	1.23156	6.154	0.104

1	63	178.85	2.7619	1.37623
2	104	185.26	2.8252	1.29423
3 ve üzeri	130	213.90	3.1769	1.37793

Sahip olunan sosyal güvenceye göre oy verme tercihini etkileyen hususları belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, sosyal güvence durumunun sadece çevre etkisi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olduğu ($p<0,05$), diğer iki değişkenin ise sosyal güvenceye göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmada ise çevreden en fazla etkilenen grubun Yeşil Kart sahibi ve Bağkur’lu kadınlar olduğu, en az etkilenen grubun ise SSK’lı kadınlar olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 19: Sosyal Güvenceye Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler

	Güvence	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std. Sapma	Ki-Kare	p
Parti ile ilgili hususlar	Yeşil Kart	14	178.50	3.1964	1.19767	5,704	0,127
	SSK	211	190.29	3.3626	.88805		
	Bağkur	55	229.00	3.6500	.95209		
	Güvencesi yok	111	192.72	3.3896	.82344		
Çevre Etkisi	Yeşil Kart	14	250.29	2.8571	1.25210	19,055	0,000
	SSK	211	178.23	2.1406	1.02546		
	Bağkur	55	244.55	2.7636	1.13434		
	Güvencesi yok	111	198.87	2.3183	1.04194		
Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	Yeşil Kart	14	202.07	2.9286	1.12606	6,338	0,096
	SSK	211	182.98	2.7741	1.12642		
	Bağkur	55	209.70	3.0303	1.01485		
	Güvencesi yok	111	213.20	3.0601	1.03005		

Benzer analiz maddeler bazında tekrarlanmış olup, analiz sonuçları Tablo 20’de sunulmuştur. Analiz sonuçları incelendiğinde, “partinin siyasal pazarlama uygulamaları”, “akraba ve yakınların etkisi”, “arkadaş ve komşuların etkisi”, “belde veya köyün ileri gelenlerinin etkisi” ve son olarak “parti yönetiminde kadınların bulunmasının” hususları için kadınların oy verme eğilimlerinin farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırma sonuçlarına göre partinin siyasal pazarlama uygulamaları Yeşil Kart sahibi ve Bağkur’lu kadınlar üzerinde, SSK’lı ve sosyal güvencesi olmayan kadınlara göre daha etkili olduğunu göstermektedir. İlave

olarak, akraba ve yakınların etkisi ile arkadaş ve komşuların etkisi Yeşil Kart sahibi ve Bağkur'lu kadınlar üzerinde, diğer gruplara göre daha fazladır. Son olarak, parti yönetiminde kadınları bulunmasının en fazla Bağkur'lu ve sosyal güvencesi olmayan kadınların oy verme eğilimi üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Tablo 20: Sosyal Güvenceye Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler

	Sosyal Güvence	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Ki-Kare	p
B1	Yeşil Kart	14	159.96	3.1429	1.61041	2.335	0.506
	SSK	211	197.53	3.7163	1.36248		
	Bağkur	55	207.26	3.8113	1.30172		
	Güvencesi yok	111	192.06	3.5946	1.38419		
B2	Yeşil Kart	14	182.11	3.5714	1.39859	2.848	0.416
	SSK	211	188.05	3.6827	1.33163		
	Bağkur	55	204.83	3.8302	1.34072		
	Güvencesi yok	111	206.67	3.8649	1.29675		
B3	Yeşil Kart	14	169.29	3.2143	1.62569	2.14	0.544
	SSK	211	191.17	3.5817	1.34884		
	Bağkur	55	207.47	3.7358	1.31779		
	Güvencesi yok	111	201.06	3.7207	1.20733		
B4	Yeşil Kart	14	218.82	2.8571	1.35062	11.946	0.008
	SSK	211	190.29	2.5240	1.18338		
	Bağkur	55	237.96	3.0943	1.34828		
	Güvencesi yok	111	180.44	2.3784	1.03620		
C1	Yeşil Kart	14	210.14	2.8571	1.65748	14.873	0.002
	SSK	211	178.60	2.4375	1.40940		
	Bağkur	55	237.63	3.0755	1.43914		
	Güvencesi yok	111	206.67	2.7658	1.50124		
C2	Yeşil Kart	14	244.04	2.6429	1.27745	15.238	0.002
	SSK	211	182.01	1.9808	1.09439		
	Bağkur	55	237.03	2.6038	1.32054		
	Güvencesi yok	111	196.21	2.1171	1.15789		
C3	Yeşil Kart	14	258.32	3.0714	1.63915	10.985	0.012
	SSK	211	186.63	2.0144	1.10545		
	Bağkur	55	225.80	2.5849	1.46016		
	Güvencesi yok	111	191.18	2.0721	1.15768		
D1	Yeşil Kart	14	213.71	2.8571	1.16732	5.039	0.169
	SSK	211	184.46	2.5817	1.27898		
	Bağkur	55	212.96	2.9245	1.29865		
	Güvencesi yok	111	205.44	2.8018	1.19712		
D2	Yeşil Kart	14	163.36	2.6429	1.27745	9.099	0.028
	SSK	211	183.46	2.8894	1.30116		

D3	Bağkur	55	213.80	3.2075	1.18254	3.808	0.283
	Güvencesi yok	111	215.13	3.2523	1.20203		
	Yeşil Kart	14	221.57	3.2857	1.54066		
	SSK	211	187.40	2.8798	1.34774		
	Bağkur	55	195.37	2.9245	1.26869		
	Güvencesi yok	111	209.43	3.1261	1.28712		

Son olarak, kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme tercihlerinin gelir durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 21’de sunulmuştur. Analiz sonuçları incelendiğinde, her üç faktör için de oy verme eğilimlerinin gelir durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 21: Gelir Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Faktörler

	Gelir	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std. Sapma	Kİ-Kare	P
Parti ile ilgili hususlar	0-2000 TL	138	181.11	3.2826	.91112	6,029	0,110
	2001-3500 TL	155	198.70	3.4129	.91806		
	3501-5000 TL	69	221.32	3.6232	.83866		
	5000 TL ve üzeri	29	192.17	3.4224	.74133		
Çevre Etkisi	0-2000 TL	138	184.65	2.1787	.98584	4,724	0,193
	2001-3500 TL	155	210.86	2.4452	1.11288		
	3501-5000 TL	69	185.88	2.2222	1.08866		
	5000 TL ve üzeri	29	194.67	2.3448	1.21656		
Kadın Varlığı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	0-2000 TL	138	204.96	2.9976	1.10920	4,152	0,245
	2001-3500 TL	155	198.07	2.9097	1.07933		
	3501-5000 TL	69	188.27	2.8164	1.00738		
	5000 TL ve üzeri	29	160.67	2.5402	1.19328		

Gelir durumunun kadınların oy verme eğilimi üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik analiz çalışması maddeler bazında tekrar yapılmış olup, sonuçlar Tablo 22’de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme eğilimleri partinin görüşü, ideolojisi ve parti programı açısından gelir durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$), diğer maddeler için

istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($p>0,05$). Farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ikili karşılaştırma sonucunda geliri yüksek olan iki grubun (3501-5000 TL ve 5000 TL üzeri), parti görüşü, ideolojisi ve parti programı hususlarından daha düşük gelir gruplarına nazaran daha fazla etkilendiğini göstermektedir.

Tablo 22: Gelir Durumuna Göre Oy Verme Tercihini Etkileyen Maddeler

	Gelir Durumu	n	Sıra Ort.	Ortalama	Std.Sapma	Ki-Kare	p
B1	0-2000 TL	138	176.76	3.4559	1.36011	8.787	0.032
	2001-3500 TL	155	199.92	3.7171	1.37825		
	3501-5000 TL	69	222.26	3.9420	1.38143		
	5000 TL ve üzeri	29	204.14	3.8276	1.25553		
B2	0-2000 TL	138	189.80	3.6985	1.31273	3.591	0.309
	2001-3500 TL	155	189.56	3.6447	1.41144		
	3501-5000 TL	69	215.75	4.0290	1.15008		
	5000 TL ve üzeri	29	205.98	3.8966	1.23476		
B3	0-2000 TL	138	184.19	3.5147	1.31084	6.087	0.107
	2001-3500 TL	155	195.92	3.6316	1.32067		
	3501-5000 TL	69	222.15	3.9130	1.26885		
	5000 TL ve üzeri	29	183.66	3.4828	1.37894		
B4	0-2000 TL	138	185.87	2.4706	1.14142	2.6	0.458
	2001-3500 TL	155	204.35	2.6645	1.19571		
	3501-5000 TL	69	197.17	2.6087	1.23928		
	5000 TL ve üzeri	29	183.31	2.4828	1.29892		
C1	0-2000 TL	138	184.71	2.4853	1.39303	7.064	0.070
	2001-3500 TL	155	213.73	2.8553	1.50235		
	3501-5000 TL	69	180.78	2.4493	1.46062		
	5000 TL ve üzeri	29	191.19	2.6207	1.49795		
C2	0-2000 TL	138	191.76	2.0588	1.05244	1.208	0.751
	2001-3500 TL	155	203.15	2.1908	1.20558		
	3501-5000 TL	69	190.60	2.1159	1.24305		
	5000 TL ve üzeri	29	190.83	2.1724	1.36458		
C3	0-2000 TL	138	185.16	2.0147	1.09535	3.687	0.297
	2001-3500 TL	155	207.43	2.2697	1.29170		
	3501-5000 TL	69	188.80	2.1014	1.27354		
	5000 TL ve üzeri	29	203.62	2.2414	1.24370		
D1	0-2000 TL	138	208.25	2.8603	1.25417	7.249	0.064
	2001-3500 TL	155	198.69	2.7303	1.27102		
	3501-5000 TL	69	178.59	2.4928	1.15839		
	5000 TL ve üzeri	29	158.43	2.3103	1.33907		
D2	0-2000 TL	138	205.07	3.1324	1.25201	3.863	0.277

	2001-3500 TL	155	198.34	3.0592	1.25668		
	3501-5000 TL	69	184.74	2.8986	1.27354		
	5000 TL ve üzeri	29	167.16	2.6897	1.33907		
	0-2000 TL	138	201.47	3.0368	1.32446		
D3	2001-3500 TL	155	193.36	2.9408	1.32841	3.014	0.39
	3501-5000 TL	69	203.62	3.0580	1.33817		
	5000 TL ve üzeri	29	165.93	2.6207	1.32055		

Son olarak, araştırma sorularının maddeler bazında ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23: Maddeler Bazında Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde	Ortalama	SS
Oy verme tercihi parti görüşü, ideolojisi ve parti programı etkiler	3.66	1.37
Oy verme tercihi parti lideri etkiler	3.75	1.33
Oy verme tercihi partinin aday etkiler	3.63	1.32
Oy verme tercihi partinin siyasal pazarlama uygulamaları (Reklam, sosyal medya vs.) etkiler	2.57	1.19
Akrabalarım, yakınlarım oy verme tercihi etkiler	2.64	1.46
Arkadaşlarım, komşularım oy verme tercihi etkiler	2.13	1.17
Belde veya köyümüzün ileri gelenleri oy verme tercihi etkiler	2.15	1.22
Parti liderinin kadın olması oy verme tercihi etkiler	2.70	1.26
Parti yönetiminde kadınların bulunması oy verme tercihi etkiler	3.03	1.27
Adayın kadın olması oy verme tercihi etkiler	2.96	1.33

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Seçmenlerin oy verme davranışını etkileyen faktörlere ilişkin akademik çalışmalar, ekonomik, dini, sosyal, ideolojik ve kültürel faktörlere vurgu yapmaktadır. Ulusal literatürde yer alan çalışmalarda ise en önemli faktörün ekonomik etkenler olduğunu göstermektedir (Sencer, 1974: 277-278). Diğer taraftan, ekonomik olmayan faktörlerin etkisinin araştırıldığı çalışma sonuçları, seçmenlerin oy verme eğilimi üzerinde parti kimliği, toplumsal bölünmeler, değerler ve sosyo-demografik değişkenlerin etkisi olduğunu göstermektedir (Ercins, 2007).

Seçmenlerin oy verme davranışı üzerinde etkisi olduğu akademik çalışmalar ile ispatlanan bir husus da kentsel ve kırsal alanda ikamet etme durumudur (Ünal, 2016). Mo ve ark. (1991) tarafından Güney Kore’de yapılan çalışma sonuçları kırsal alanda oy verme oranının ancak dışarıdan gelen baskı ve zorlamalarla arttığını göstermektedir. Kentsel alanda oy verme eğiliminin daha yüksek olmasının nedeni ise eğitim ve siyasi bilinç düzeyinin yüksek olması olarak görülmektedir. Kadınların siyasal katılımı anlamında erkeklere oranla daha az oy vermelerinin nedeni olarakta eşleri tarafından uygulanan baskı gösterilmektedir (Lipset, 1963)

Ayrıca, erkekler ile kadınların siyasete farklı nedenlere bağlı olarak, farklı oranlarda ve farklı biçimlerde katıldıkları yine akademik çalışmalar ile gösterilmiştir (Güldü ve Kart, 2009). Bu çalışmalar kapsamında, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından kadına yüklenen ailevi sorumluluklar, katılım için gerekli eğitim ve beceri eksikliği (McGlen ve O’Connor, 1995), toplumsal ayrımcılık ve kadına yüklenen roller kadınların siyasi katılımlarının erkeklere göre daha düşük olmasının nedenleri arasında gösterilmektedir (Wintringham, 2005).

Diğer taraftan, kadınların toplumsal gelişme olanaklarından eşit düzeyde faydalanamadıkları, ülkemizde dahil olduğu gelişmekte olan ülkeler grubunda eğitim, gelir ve karar süreçlerine katılım açısından cinsiyetler arasında fırsat eşitsizliği olduğu görülmektedir (Gökçimen, 2008: 42). Bu eşitsizliğin kırsal alan açısından daha belirgin olduğu gerçeğinden hareketle, bu çalışmanın amacı kırsal

alanda ikamet eden kadınların oy verme eğilimlerini etkileyen faktörlerin analiz edilmesi olarak belirlenmiştir.

Kırsal alanda daha da belirgin olmakla birlikte kadın ve erkekler arasında eğitim fırsatlarına erişim ve bu eğitimin beraberinde getirdiği bilgi ve deneyimler konusunda yaşanan eksiklikler, kadınları her alanda olumsuz etkilediği gibi siyasal katılım konusunda da olumsuz yönde etkilemektedir (Gökçimen, 2016: 43). Eğitim kişilerin siyasal yaşamına çok boyutlu bir şekilde etki etmektedir. Ülkenin siyasi kurumları, devlet organları, bu yapıların işleyişi gibi konular ilk olarak burada öğrenilir. Dolayısıyla kişilerin siyasal hayatta yer alma ve oy verme isteği eğitim seviyesine göre artış göstermektedir (Eser ve Sarışahin, 2016: 43). Kısaca, bireyin ülkenin siyasal yapısı ve bu yapının işleyici ile ilgili bilgi düzeyi eğitim yolu ile gelişir ve değişir (Altan, 2011: 322-323). Bu bağlamda, kadınların oy verme tercihlerinin eğitim durumuna göre farklılık göstereceği değerlendirilmiştir. Ancak bu araştırma kapsamında eğitim düzeyinin kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme tercihi etkileyip etkilemediği analiz edilmiş olup, analiz sonucunda kadınların oy verme tercihlerinin parti ile ilgili hususlar, çevre etkisi ve partide kadın ve kadınlara yönelik çalışmalar yapılması hususları açısından eğitim durumunun etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan, madde bazında yapılan analiz sonuçları sadece “Akrabalarım, yakınlarım oy verme tercihimizi etkiler” sorusuna verilen yanıtların kadınların eğitim durumuna göre farklılaştığı, akraba ve yakınların görüşlerinden en fazla etkilenen grubun eğitim seviyesi en düşük olan ilköğretim mezunu kadınlar olduğu görülmektedir. Farklı bir ifade ile, eğitim seviyesi düşük olan kadınların oy verme tercihlerini güvendikleri akraba ve yakınları eğitim seviyesi yüksek kadınların tercihlerine göre daha fazla etkilemektedir.

Siyasal katılımı ve oy verme tercihi etkileyen önemli hususlardan birisi de yaşdır. Sorumlulukları yaşlı insanlara göre daha az olan gençler enerji ve zaman açısından siyasal faaliyetlere katılma konusunda daha avantajlıdır. Siyasal katılım oranının yüksek olduğu toplumlarda gençlerin yaşlılara oranla daha fazla yoğunluk göstermesi beklenmektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 21). Bu bağlamda, genç nüfusun oy verme tercihlerinin yaşlı nüfusa göre farklı olması beklenmesine rağmen, araştırma bulguları sadece çevre etkisine ilişkin hususlarda kadınların yaşına göre bir farklılık olduğunu, parti ile ilgili hususlar, partide kadın ve kadına yönelik çalışmalar açısından

yaşa göre bir farklılık olmadığını göstermektedir. Araştırma sonuçları çevre etkisi en fazla 57 ve üzeri yaş grubundaki kadınlar için geçerli olup, 28-37 ve 38-47 yaş grubundaki kadınların çevreden en az etkilenen gruplar olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan, maddeler bazında yapılan analiz sonuçları kırsal kesimde ikamet eden kadınlar için “parti görüşü, ideolojisi ve programı”, “partinin siyasal pazarlama uygulamaları” ve “akraba ve yakınların” oy verme tercihi üzerindeki etkisi kadınların yaşına göre farklılaştığını göstermektedir. İkili karşılaştırma sonuçları akraba ve yakınların görüşlerinden en fazla etkilenen grubun 57 yaşın üzerindeki kadınlar olduğunu, bu grubu ise 48-57 yaş grubundaki kadınların izlediğini göstermektedir. Partilerin görüş, ideoloji ve programlarından en fazla etkilenen grup ise 38-47 yaş aralığındaki kadınlardır. Bu durumun, genç yaştaki kadınların bilgi ve tecrübe eksikliğinden, daha yaşlı gruptaki kadınların ise eğitim seviyelerinin ve siyasi ilgilerinin daha düşük olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Son olarak, araştırma sonuçları partilerin siyasal pazarlama uygulamalarından en fazla etkilenen grubun 18-27 yaş aralığındaki kadınlar olduğunu göstermektedir. Uçanok ve ark. (2016) tarafından yapılan çalışma sonuçları, siyasi partilerin ideolojilerini ve programlarını yansıtan söylemlerin seçmenin siyasi eğilimi üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Bu siyasi söylemlerin seçmene ulaştırılması ise medya ve günümüzde yoğun olarak sosyal medya aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bu araştırma sonuçları, oy kullanma hakkına sahip en geç kesimi oluşturan bu grubun televizyon ve sosyal medya kanalı ile kendisine ulaştırılan söylemlere yaşça büyük akranlarına göre daha açık olduğunu göstermektedir.

Kadının toplumsal rolü, kendilerine yüklenen ailevi sorumluluklar ve özellikle kırsal kesimlerde daha fazla hissedilen ataerkil aile yapısı nedeniyle oy verme tercihleri üzerinde farklı faktörlerin etkisi olduğu bilinmektedir. Örneğin, Alkan ve Ergil (1984) tarafından ataerkil aile yapısının getirdiği otoriter yadidan dolayı özellikle kadınlar olmak üzere aile bireyleri özgür hareket edememektedir. Bu durum, kadına yüklenen toplumsal rol ve sorumlulukların medeni duruma göre farklılaştığı gerçeğiyle birlikte değerlendirildiğinde, oy verme eğilimleri arasında medeni duruma göre bir farklılık olması beklenmektedir. Medeni durumun oy verme tercihleri üzerindeki etkisini tespit etmeye yönelik araştırma sonuçları ise sadece

evre etkisinin kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir (Duran, 2005). Daha spesifik olarak çevreden en fazla etkilenen grubun boşanmış kadınlar, en az etkilenen grubun ise evli kadınlar olduğu görölmektedir. Bu durumun evli kadınların eşlerinin kararlarından, bekar kadınların ise medya ve sosyal medya aracılığı ile kendilerine ulaştırılan söylemlerden daha fazla etkileniyor olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Kırsal alanda ikamet eden kadınlar genel itibariyle çocukların bakımıyla ilgili sorumlulukları tek başlarına yerine getirmektedir. Dolayısıyla, sahip olunan çocuk sayısının yüksek olması kadınların siyasal konulara yönelik ilgisini azaltıcı bir rol oynayacağı değerlendirilmiştir. Ancak analiz sonuçları incelendiğinde, kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme tercihleri üzerinde sahip olunan çocuk sayısının istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir.

İlave olarak, analiz sonuçları kırsal alanda ikamet eden kadınların sosyal güvence durumlarına göre oy verme eğilimlerinin yalnızca evre etkisi açısından farklılaştığını, çevreden en fazla etkilenen grubun Yeşil Kart sahibi ve Bağkur’lu kadınlar, en az etkilenen grubun ise SSK’lı kadınlar olduğunu göstermektedir. Maddeler bazında yapılan analiz sonuçları ise, “partinin siyasal pazarlama uygulamaları”, “akraba ve yakınların etkisi”, “arkadaş ve komşuların etkisi”, “belde veya köyün ileri gelenlerinin etkisi” ve son olarak “parti yönetiminde kadınların bulunmasının” hususları açısından kadınların oy verme eğilimlerinin sosyal güvence durumuna göre farklılaştığını göstermektedir. Yapılan ikili karşılaştırma sonuçlarına göre partilerin siyasal pazarlama uygulamaları Yeşil Kart sahibi ve Bağkur’lu kadınlar üzerinde, SSK’lı ve sosyal güvencesi olmayan kadınlara göre daha etkilidir. Benzer durum, akraba ve yakınların etkisi ile arkadaş ve komşuların etkisi hususları için de geçerli olup, ilgili hususların etkisi Yeşil Kart sahibi ve Bağkur’lu kadınlar üzerinde, diğer gruplara göre daha fazladır. Son olarak, parti yönetiminde kadınları bulunmasının en fazla Bağkur’lu ve sosyal güvencesi olmayan kadınların oy verme eğilimi üzerinde etkili olduğu görölmüştür.

Gelir düzeyinin artması, farklı bir ifade ile ekonomik açıdan daha güçlü olunması durumu, kırsal kesimde ikamet eden kadınların siyasal katılımlarının daha yüksek olmasına neden olabileceği değerlendirilmiştir (Turan, 1977: 76). Benzer

şekilde, gelir durumu ile eğitimi, eğitim ile de sosyal çevrenin genişliğini ilişkilendiren Kalaycıoğlu (1984)'na göre bireylerin siyasal ilgileri, siyasal bilgi düzeyleri ve siyasal katılımları farklılık göstermektedir. Ancak bu araştırma bulguları kadınların gelir durumuna göre partiyle ilgili hususlar, çevre etkisi ve partide kadın ve kadına yönelik politikaların varlığıyla ilgili hususlarda oy verme eğilimleri açısından bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu durumun, kırsal alanlarda ikamet eden kadınların gelirlerinin büyük ölçüde eşlerine bağlı olması nedeniyle, gelirin eğitim durumu ve sosyal çevre ile ilişkilendirilememesinden kaynaklanabileceği değerlendirilmiştir. Maddeler bazında yapılan analiz sonuçları ise kırsal alanda ikamet eden kadınların oy verme eğilimleri partinin görüşü, ideolojisi ve parti programı etkisinin gelir durumuna göre farklı olduğunu göstermektedir. Yapılan ikili karşılaştırma sonuçları parti görüşü, ideolojisi ve programından yüksek gelire sahip iki grup olan 3501-5000 TL ve 5000 TL üzeri gelire sahip grupların daha düşük gelire sahip gruplara nazaran daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Parti görüşü, ideolojisi ve parti programının etkisine yönelik bu araştırma bulgusunun, yüksek gelir seviyesine sahip bireylerin daha düşük yaşam kaygısı yaşamaları nedeniyle ilgi ve dikkatlerini siyasal yaşama çevirebilecek imkan ve boş zaman sahip olabilmeleri durumuyla (Baykal, 1970) ile açıklanabileceği değerlendirilmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırma bulguları mevcut literatür ile birlikte değerlendirilerek yapılan öneriler, kırsal alanda yaşayan kadınların oy kullanma oranlarını artırmaya yönelik hususlar ile partilerin kırsal alanda yaşayan seçmenlerin oy tercihlerini etkilemek amacıyla izleyebilecekleri stratejilere ilişkin hususlar olmak üzere iki başlık altında aşağıda sunulmuştur.

Kırsal alanda yaşayan kadınların oy kullanma oranlarını artırmaya yönelik hususlara ilişkin olarak,

- Kırsal alanda yaşayan kadınların kendi özgür iradelerini kullanarak oy verebilmelerini sağlayabilmek adına eğitim fırsatlarından daha fazla istifade edebilmelerine yönelik strateji ve politika geliştirilmesi,
- Kırsal kesimde daha yoğun olarak hissedilen ataerkil aile yapısı nedeni kadınlar özgür olarak hareket edememekte ve siyasal tercihlerini özgür iradelerini

kullanarak yapamamaktadır. Bu olumsuz toplumsal tutumun değiştirilmesine yönelik proje ve politikalar geliştirilmesi önerilmektedir.

Siyasi partilerin kırsal alanda yaşayan seçmenlerin oy tercihlerini etkilemek amacıyla izleyebilecekleri stratejilere ilişkin olarak,

- Son yıllarda hayatımıza giren akıllı telefonların yaygınlaşmasına bağlı olarak artan sosyal medya kullanımı, partilerin siyasal pazarlama uygulamalarının seçmen tercihi üzerinde daha önemli hale geleceğini göstermektedir. Siyasi partilerin özellikle genç seçmene ulaşabilme adına sosyal medyayı daha etkin kullanmaya yönelik stratejiler geliştirmesi,

- Toplumda kadının sosyal rolü ve sorumluluklarına ilişkin tutumun değiştirilebilmesi ve kırsal alanda yaşayan kadınların ataerkil toplum yapısının getirdiğı kendi başına karar verememe sorununun üstesinden gelebilmesi adına parti yönetimlerinde kadın varlığının artırılması,

- Kadına yönelik olarak geliştirilen politikalar ve bu politikaların getirdiğı maddi avantajlar konusunda kırsal alanda yaşayan kadınların bilgilendirilmesine yönelik eğitim programları organiz edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akdoğan, Y. (2008). Yerel Siyaset-Kavramlar.yerel siyaset, (s 10).
- Akyılmaz, G. (2000). İslam ve Osmanlı Hukukunda Kadının Statüsü. Konya: Göksu Matbaacılık.
- Alkan, T., ve Ergil, D. (1984). Siyaset Psikolojisi. Ankara: Turan Kitapevi.
- Arat, N. (1996). Kadınlar ve Siyasal Yaşam, Eşit Hak ve Yatırım. İstanbul: Çağdaş yaşamı Destekleme Derneği.
- Ataturk, M. K. (1927). Soylev. Edited by HV Velidedeoglu, 9, 1-2.
- Barker, N. (2014). Apathy in the UK. A Look at the Attitudes of Non-Voters.
- Blumler, J. (1995). The Crisis of Public Communication. London.
- Bongrand, M. (1992). “Politikada Pazarlama”, Çev. Fatoş Ersoy, 1. Basım, İletişimYayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır, S. (2001) “Bir’in Nostaljisinden Kurtulmak: Siyaset Teorisine ve Pratiğine Cinsiyet Açısından Bakış”, Yerli Bir Feminizme Doğru, Derl: A. İlyasoğlu ve N. Akgökçe, Sel Yayıncılık: İstanbul, ss. 385-422.
- Çam, E. (2011). Siyaset Bilimine Giriş. İstanbul: Der Yayınları.
- Çarkoğlu, A., Kalaycıoğlu, E., (2007), Turkish Democracy Today - Elections, Protest and Stability in an Islamic Society, I.B.Tauris, London.
- Çavdar, T. (1995). Türkiye'nin demokrasi tarihi, 1839-1950 (Vol. 1). İmge Kitabevi Yayınları.
- Çetin, H. (2006) “İktidar ve Meşruiyet” Siyaset, Derl: M. Türköne, Lotus Yayınevi: Ankara, ss. 35-69.
- Çukurçayır, M. A. (2006). Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi. Konya: Çizgi Kitapevi.

- Dahl, R. A. (2010). Demokrasi Üzerine. (Çev. Betül Kadioğlu). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Damlapınar, Z., ve Balcı, Ş. (2014). Siyasal İletişim Sürecinde Seçimleri Adaylar, İmajlar (03 b.). Konya: Literatürk Yayınları.
- Daver, B. (1968). Kadınların Siyasal Hakları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 23(4), 121-130.
- Daver, B. (1993) Siyaset Bilimine Giriş, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Demir, Z. (2015). Kadınların Siyasete Katılımı ve Katılımı Artırmaya Yönelik Stratejiler. KADEM Kadın Araştırmaları, 1(2), 35-47.
- Demir, Ö., ve Acar, M. (Eds.). (1992). Sosyal bilimler sözlüğü (Vol. 1). Ağaç Yayıncılık.
- Dervişoğlu, F. (2011), M. Nuri Demirağ. Türkiye'nin Havacılık Efsanesi, 4. basım, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Dursun, D. (2012). Siyaset Bilimi. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Eroğul, C. (1991): Devlet Yönetimine Katılma Hakkı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Eroğul, C. (1999). Devlet Yönetimine Katılma Hakkı. Ankara: İmge Kitapevi.
- Goloğlu, M. (1972). Devrimler ve tepkileri (1924-1930) (Vol. 6). Goloğlu Yayınları: genel satış, Turhan Kitabevi.
- Gözler, K. (2011). Anayasa Hukukunun Genel Teorisi: Cilt I (Vol. 1). Kemal Gözler.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, Esen ve İnal, M.E., “Siyasal Pazarlama Stratejik Bir Yaklaşım”, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Heywood, A. (2012). Siyaset. (Çev: Bekir Berat Özipek, Bircan Şahin, Zeynep Kopuzlu, Bahattin Seçilmişoğlu, Atilla Yayla). Ankara: Adres Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. (2002). Siyaset Pazarlaması Toplam Kalite Yaklaşımı, Beta Yayıncılık, İstanbul.

- Kalaycıoğlu, E. (1984). Çağdaş Siyasal Bilim Teori Olgu ve Süreçler. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Kapani, M. (2016). Politika Bilimine Giriş. Bilgi Yayınevi.
- Kılıç, Z. (2000) Eşitlik İçin Kota Politikaları, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: Ankara
- Kışlalı, A. T. (1995). Siyasal Çatışma ve Uzlaşma. Ankara: İmge Yayınları.
- Kışlalı, A. T. (1996). Siyaset Bilimi. Ankara: İmge Yayınları.
- Kışlalı, A. T. (2000). Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma. Ankara: İmge Kitapevi.
- Kışlalı, A. T. (2004). Siyaset Bilimi. Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kocabaş, S. (2006). Türkiye'de demokrasi buhranı: İcazetli-muvazaalı ve emanetçi partiler 1920-1987. Vatan Yayınları.
- Lewis, B. (1991). Modern Türkiye'nin Doğuşu, (Çev. Metin Kıratlı). Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Lipset, S. M., ve Rokkan, S. (1967). 'Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments. Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives (New York, The Free Press, pp. 1-64).
- McGLEN, N.E./O'CONNOR, K. (1995), Woman, Politics, and American Society (Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hill).
- Milbrath, L. W. (1965). Political participation: How and why do people get involved in politics?.
- Mo, J., Brady, D., ve Ro, J. (1991). Urbanization and Voter Turnout in Korea: An Update. Political Behavior, 13(1), 21–32.
- Mucuk. İ., (2007). Pazarlama İlkeleri. İstanbul: Türkmen Kitapevi
- Onur, B. (2011). Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik- Yaşlılık- Ölüm. Ankara: İmge Kitapevi.
- O'SHAUGHNESSY, N., (2002), İdea of Political Marketing, Greenwood Publishing Group. (Bkz.<http://site.ebrary.com>).

- Öz, E. (1992). Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım. Ankara: Gündoğan yayınları.
- Öz, E. (1992). Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılma. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Özbudun, E., (1975), Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma, AÜHF Yayını, No.363, Ankara.
- Özdamar, K. (2016). Eğitim, Sağlık ve Davranış Bilimlerinde Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- ÖZDEMİR, Hikmet (1989) Siyasal Tarih: 1960-1980, Cem Yayınları, İstanbul.
- Özsoy, O. (2009). Seçim Kazandıran Siyasal İletişim, Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Öztekin, A. (2016). Siyaset Bilimine Giriş (10.Baskı b.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- ÖZTÜRK, A. A. ve Yiğit, M. (tarih yok). Türkiye'de halkın Yönetime Katılması.
- Polat, F. (2010). Din Siyaset Seçmen. Konya : Çizgi Kitapevi.
- Say, G. (1998). Siyasal Değişimde Kadın Boyutu. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- Sencer, M. (1974). Türkiye’de sınıfsal yapı ve siyasal davranışlar: alan araştırması. May Yayınları.
- Sezer, D. (1972). Kamuoyu ve Dış Politika. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Talaslı, G. (1996) Siyaset Çıkmazında Kadın, Ümit Yayıncılık: Ankara.
- Tan, A. , 2002, İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Taş, O., ve Şahim, T. (1996). Reklamcılık ve siyasal Reklamcılık.
- Taşkın, Y. (2014). Siyaset Nedir? Kavramlar, Kurumlar, Süreçler. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tatar, T. (1997). Siyasal Sosyoloji. İstanbul: Turan Yayınları.
- Tatlıl, H. (2002). Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Ankara: Akademi Matbaacılık.
- Tavşancıl, E. (2010). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- TBMM Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü. (1982). Seçim, Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Uygulamalar, Ankara: TBMM Basımevi,
- Tek, Ö. B. , 1999, Pazarlama İlkeleri: Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2004). Örgütlü Kentler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tekeli, Ş. (1982). Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Tekeli, Ş., ve Koray, M. (1991). Devlet-Kadın-Siyaset. İstanbul: Tüses Yayınları.
- Tekin, Y. ve Okutan, Ç. (2012). Türk Siyasal Hayatı. Ankara: Orion Kitapevi.
- Teşkilatı, D. P. (2011). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi: 2007-2013.
- Tuncer, E. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002). Ankara: TESAV Yayınları.
- Tunçay, M. (1989) Siyasal Hayat: Siyasal Miras, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C.7, İletişim Yay., İstanbul.
- Turan, İ. (1977). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Turan, E. (2014). Siyaset Bilimine Giriş. Konya: Palet yayınları.
- Turan, İ. (1987). Siyasal demokrasi, siyasal katılma, baskı grupları ve sendikalar. Belediye-İş Sendikası Eğitim Yayınları, 6.
- Turan, İ. (1977). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını.
- Uysal, A. (2017). Sokakta siyaset: Türkiye'de protesto eylemleri, protestocular ve polis. İletişim.
- Ünal, B. A. (2016). Oy Verme Davranışı Modelleri. ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), 6(15), 95-119.
- Varlık, Ü., & Ören, B. (2003). Demokrasi ve temsil.
- Yalçındağ, S. (1996). Belediyelerimiz ve Halkla İlişkiler. TODAİE Yayınları, 275, 131.

- Yaraman, A. (1999). Bir demokrasi tartışması, Türkiye’de kadınların siyasal temsili, Ankara: Bağlam Yayınları.
- Yücekök, N. A. (1987). Siyasetin Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 565, 28.
- Yücelen, M. U. (1996). 2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: XVIII-Seçim Sistemi. İstanbul: Simge
- Zihnioğlu, Y. (2003). Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği (Vol. 16). Metis.
- Zürcher, E. J., ve Gönen, Y. S. (1999). Modernleşen Türkiye'nin tarihi. İletişim Yayınları.

Makaleler

- Abadan, N., (1966), Anayasa Hukuku ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili, AÜSBF Yayını, No.202-184, Ankara.
- Abrial, S., Cautres, B., ve Mandran, N. (2003). Turnout and abstention at multilevel elections in France. Fifth framework research programme (1998-2002) Democratic Participation and Political Communication in Systems of Multilevel Governance.
- Aktaş, H. E. (2016). “Hükümet Sistemlerinin Tıkanma Noktaları ve Alternatif Çözüm Yolları”. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 209-227.
- Alkan, M. Ö. (2006). Türkiye’de seçim sistemi tercihinin misyon boyutu ve demokratik gelişime etkileri. Anayasa Yargısı, 6, 133-165.
- Altan, C. (2011). Eğitim-Siyasal Eğilim İlişkisi: Mersin Örneği. C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12(1), 313-322-323-329.
- Altıntaş, H. (2003). Türk siyasal sisteminde siyasal partiler ve kentleşmenin kutuplaşma sürecine etkileri. Akdeniz İİ BF Dergisi, (5), 1-31.

- Arıkan, G. (1988). Kırsal Kesimde Kadın Olmak. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 5(2), 1-16.
- Avşar, B. Z., ve Kaya, E. E. (2012). Çok Partili Hayata Geçiş Sonrasında İlk Muhalefet Partisi: Milli Kalkınma Partisi.
- Aydemir, Ş. S. (1989). Menderes' in dramı:(1899-1960). Remzi Kitabevi
- Babaoğlu, R. (2012). Nutuk Ve Hatıralar Ekseninde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Olayı Ve Süreci. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 11(22), 63-108.
- Baltacı, C., ve Eke, E. (2012). “Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisine Yönelik Seçmen Algısı: Isparta Örnek Olayı. Uluslararası Antalya İşletme Fakültesi Dergisi, 4(1), 115-126.
- Baykal, D. (1970). Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Bayraktaroğlu, G., (2002a). “Politik Yaşamda Pazarlama Yaklaşımları”,Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Cilt.7, Sayı.2.,162.
- Boyras, E., & Erdem, O. (2015). Siyaset Pazarında Bölümlendirme Üzerine Keşifsel Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 61-81.
- Bozatay, Ş. A., ve Kutlu, S. (2014). Siyasette Kadın Temsili Açısından 30 Mart 2014 Yerel Seçimi Sonuçlarının Çanakkale İli Örneğinde Değerlendirilmesi. Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı (16), 131-156.
- Cin, H. (1984). Elli Yıl Önceki Türk ve Dünya Kadınının Fiili ve Hukuki Durumu. Türk Kadınına Siyasi Haklarının Tanınmasının 50. Yılı Uluslararası Konferansı (s. 48-67). Ankara: Kadın Dernekleri Federasyonu.
- Çağlar, N. (2011). Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3(4), 56-79.
- Çaha, Ö., Toprak, M., ve Dalmış, İ. (1996). Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği. Yeni Türkiye Dergisi (9), 205-247.

- Çevik, S. (2013). Mükellefin Devlet ve Toplumla Etkileşimi, Bireysel Normlar ve Vergi Ahlakı. Maliye Dergisi (163), 258-289.
- Davidson, Scott (2005), “Grey Power, School Gate Mums and The Youth Vote: Age as a Key Factor in Voter Segmentation and Engagement in The 2005 UK General Election”, Journal of Marketing Management, 21, 1179-1192.
- Doğan, A., ve Göker, G. (2010). Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi:29 Mart 2009 Elâzığ Yerel Seçimleri Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(2), 180.
- Duran, H. (2005). Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı- Kütahya Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (13), 177-178.
- Duran, H. (2015). Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı- Kütahya Örneği. Dergipark/ Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler, 13(13).
- Dursunoğlu, İ. (2016). Türk Siyasi Hayatında Merkez-Çevre İkilemi: Milli Nizam Partisi (MNP) Örneği. International Journal of Academic Values Studies, (3), 48-55.
- Ercins, G. (2007). Türkiye’de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı. CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(2), 25-40.
- Eroğlu, A. H., ve Bayraktar, S. (2009). Siyasal pazarlama uygulamalarının seçmen tercihleri üzerine etkileri–İzmir ili örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 187-207.
- Ertem, B. (2010). Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası. ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), 1(2), 71-92.
- Eser, H. B., ve Sarışahin, P. (2016). Cinsiyet-Siyasal Katılım İlişkisi: SDÜ Örnek Olayı. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7(15), 38-58.

- Gardner, Hanne, Rees, Patricia ve Maria Tsiantı (2005), “Still Silent-Political Market Segmentation and The Case of Ethnic Women”. *Journal of Marketing Management*, 21, 1161-1178.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. *Yasama Dergisi*(10), 5-59.
- Güldiken, N., ve Kaya, G. (2004). Türk Siyasal Katılımında Bir Parametre:12 Eylül 1980. *C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(2), 105-111.
- Güldü, Ö., ve Ersoy Kart, M. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 64(3), 97-116.
- Gün, S. (2014). Köylerin ve Kırsal Alanın Yeniden Tanımlanması Sürecinde Tarım Topraklarının Kullanımı Ve Korunması. XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, (s. 473-478). Samsun.
- Hablemitoğlu, Ş. (2001). Kırsal Alanda İşgücü Değeri ile Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği. *Türkiye Ziraat Odaları Birliği Yayınları, Çiftçi ve Köy Dergisi*.
- Hasan, T. (2008). Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1-2), 1113-1132.
- Hyde, S., (2004), “Low Turnout and Why It Matters. The Case of Japan from Stable Mobilised Voters to Non-participants. An Explanation for Continuing LDP Dominance?”, *ECPR Joint Sessions, Uppsala Universitet, Uppsala*, 13-18 April, s.1-17.
- Kahraman, L. (2004) “Siyasal Alanda Erkek Egemen Anlayışın Konumlandığı Türk Kadını” IV. Sosyoloji Kongresi, Değişen Dünya ve Türkiye’de Eşitsizlikler, *Sosyoloji Dergisi*, ss. 407-431.
- Kaid, L. L. (2002). Political advertising and information seeking: Comparing exposure via traditional and Internet channels. *Journal of Advertising*, 31(1), 27-35.

- Kalaycıoğlu, E. (1983). Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Eyleminin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme, İstanbul. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları (10), 32-33.
- Kam, C. D. (2006). Political campaigns and open-minded thinking. *The Journal of Politics*, 68(4), 931-945.
- Keleş, R. (2012). Anakentlerin Dünü, Bugünü, Yarını. Kent Bölgeler, Metropolen Alanlar ve Büyükşehirler Değişen Dinamikler ve Sorunlar. Ankara: 3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu.
- Kiriş, H. M. (2015). Türkiye’de ‘Seçim Sandığı’ Tartışmaları: Seçime Katılma Oranlarının Anlamı ve Önemi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 9(19-20).
- Konan, B. (2011). Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(1), 157-174.
- Kotler, Philip, Kotler, Neil (1999), “Political Marketing Generating Effective Candidates, Campaigns, and Causes”, B. I. Newman (der.), *Handbook of Political Marketing içinde*, California: SAGE Publications.
- KSSGM. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013. Ankara: T.C Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Kurtuldu, H. S., (2006). “Politik Parti ve Politik Lider Reklamları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, Cilt.8, Sayı.1,s. 292.
- Limanlılar, M. (1991), “Siyasal Pazarlama”, *Pazarlama Dünyası Dergisi*, Cilt:29, Sayı:5, 35.
- Menteşe, S. (2014). Siyasette Kadının Yeri ve Önemine İlişkin Bir Araştırma: Tunceli İli Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Siyasal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 83-113.
- Negiz, N., ve Akyıldız, F. (2012). Yerel seçimlerde seçmenin tercihi üzerinde aday imajının etkisi: Uşak örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 171-199.

- Nişancı, Ş., ve Özdemir, A. (2017). Dünyada Uygulanan Seçim Sistemleri Işığında Türkiye için Alternatif Seçim Sistemi Önerileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2), 723-745.
- Ozankaya, Ö. (1970). Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür. Amme İdaresi Dergisi, 31-40.
- Özbey, B. (1975). Daha Demokratik ve daha Etkili Belediye İçin Yeni Bir Seçim Sistemi Önerisi. Amme İdaresi Dergisi, 8(4), 98.
- Özkiraz, A., ve Maral, S. (2011). Lider Özelliklerinin Seçmen Tercihine Etkisi: Diyarbakır-Tokat Örneği. Ekev Akademi Dergisi, 15(49), 271-292.
- Teyyare, E., ve Avcı, M. (2016). Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları:2014 Yerel Seçimleri ve Zonguldak İli Örneği. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 51-76.
- Tokgöz, O. (1979). Siyasal Haberleşme ve Kadın. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 429, 15-16.
- Türk, H. S. (2006). "Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih". Anayasa Yargısı, 23, 75-113.
- Türel, N., ve Çağlar, N. (2010). Yerel Yönetimde Kadın Temsili-Isparta İli Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 2(1), 16-40.
- Uçanok, B., Sudagezer, E., ve Sefercioğlu, S. (2010). Türkiye'deki seçmenin oy verme davranışı üzerinde söylemin etkisi.
- Usta, R., ve Cora, İ., (2016). Politikada Pazar Yönlülük: Kavramsal Bir – Model Önerisi. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (4), 1-23.
- Uysal, B. (1984). Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailelerin Etkisi. Amme İdaresi Dergisi, 109-134.
- Uztuğ, F. , 2003, “ Siyasal Marka Konumlandırma Ve Siyasal Mesaj Stratejileri İlişkisi:1991-1995-1999 Seçimleri Türkiye Siyasal Reklam Mesaj Türleri Analizi”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Cilt: 3, Sayı:1(Temmuz), s.122.

Tezler

- Altındal, Y. (2007). Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, E. (2011). Yerel Seçimlerde Seçmenlerin Oy Verme Kararlarında Etkili Olan Siyasal Faktörlere İlişkin Bir Araştırma: Ankara Örneği (Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara.
- Dilber, F. (2011). Siyasal katılımı kitle iletişim araçlarının seçmenler üzerine etkisi: Karaman ili seçmenleri üzerine bir alan araştırması (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Dündar, A. (2011). Aday İmajının Seçmen Tercihi Üzerine Etkisi: Yılmaz Büyükerşen Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fidan, Z. (2015). Siyasal iletişim kampanyalarında yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı:" 2015 Genel Seçimleri dönemi Web sayfaları ve sosyal medya kullanımları" (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kılıç, Ç. (2015). Gündem belirleme kuramı çerçevesinde siyasal karar verme sürecine sosyal medya etkisinin incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
- Kızılloluk, H. (1994) Temsil Açısından 1960 Sonrası Türk Siyasal Yaşamının Sosyolojik Çözümlemesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: İstanbul.
- Kovanlıkaya, Ç. (1999) Türkiye’de Politik Alanda Kadınlar ve Kadın Politikası, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: İstanbul.
- Özkan, B. M. (2010). Demokrasinin kurumsallaşması üzerine bir deneme: 1982'den sonra Türkiye'de demokrasi (Master's thesis).

- Özkul, M. (2005). Yarı Modern Toplumda Sivil Toplum ve Demokrasi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tuna, Ender (2010), Türkiye İktisadi Kalkınma Sürecinde Girişimci Örneği: Nuri Demirağ, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Kalkınma İktisadi ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Üçer, N. (2011). Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Katılımı Düzleminde Cinsiyet Sorunsalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Isparta.

İnternet Kaynakları

- Akkaya, N. (1997). İslam Hukukunda Kadının Siyasi Hakları. İslami Araştırmalar, 10(4), 228-240. 02 25, 2018 tarihinde <http://www.islamiarastirmalar.com/magazine/tr-index.html?page=archivevei=4vec=10vesid=378e2f00477ff2be76fcb57d2caa76b9> adresinden alındı
- Derszamani.net. (2017, Mayıs 24). Derszamani.net web sitesi: <http://www.derszamani.net/egemenlik-nedir.html> adresinden alındı
- DPT. (2018). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi:2007-2013. 02 17, 2018 tarihinde <file:///C:/Users/CASPER/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/6PZW0VK2/kirsal.pdf> adresinden alındı
- Kardaş, A. (2015). Kadın haklarına adanmış bir ömür: Nezihe Muhiddin. 8 Mart 2019 tarihinde <http://www.lacivertdergi.com/portre/ornek-kadinlar/2014/12/30/kadin-haklarina-adanmis-bir-omur-nezihe-muhiddin> adresinden alındı.
- Özgişi, T. (2002). Türkiyede Toplumsal Değişimin Siyasi Katılıma Etkisi. 08 07, 2018 tarihinde Tesam Akademi Dergisi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/137988> adresinden alındı

- TÜİK. (2011). Hanehalkı İşgücü Anketleri. Şubat 18, 2018 tarihinde <file:///C:/Users/CASPER/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/11G7D73H/-613081688072172225..pdf> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017, 03 07). 04 01, 2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu Resmi İstatistik Portalı. (2005, 11 10). Şubat 17, 2018 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı
- Yılmaz, S. A. (2015). Açık Görüş. 04 04, 2018 tarihinde <http://www.star.com.tr/acik-gorus/siyasete-kadin-eli-gerek-haber-1021883/> adresinden alındı
- T.C. Yüksek Seçim Kurulu (2018). 04 01, 2018 tarihinde T.C Yüksek Seçim Kurulu: http://www.ysk.gov.tr/ysk/faces/HaberDetay?training_id=YSKPWCN1_4444004534ve_afrLoop=15493910691182069ve_afrWindowMode=0ve_afrWindowId=15z adresinden alındı
- 442 Sayılı Köy Kanunu. (1924, Mart 18). 442 Sayılı Köy Kanunu. 07/04/1924 Tarih ve 68 Sayılı Resmi Gazete. Şubat 18, 2018 tarihinde <file:///C:/Users/CASPER/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/SFTC08O5/1.3.442.pdf> adresinden alındı
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005, Temmuz 03). 5393 Sayılı belediye Kanunu. 13/07/2005 tarih ve 25874 Sayılı Resmi Gazete. Şubat 18, 2018 tarihinde <file:///C:/Users/CASPER/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/6PZW0VK2/1.5.5393.pdf> adresinden alındı
- Wintringham, J. (2005), Gender, Community Organizations and Development of Political Capita, <http://www.cambellinstitute.org>.

EK 1: ANKET FORMU

Bu anket formu Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı'nda yapılan “Türkiye’de Kırsal Kesimde Yaşayan Kadınların Oy Kullanma Eğilimleri: Giresun İlinde Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezi çalışmasının uygulama bölümü ile ilgilidir.

Çalışmada Kırsal alanda yaşayan kadınların oy kullanma eğilimlerini ölçmek istiyoruz. Bu amaçla hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizinle ilgili bazı demografik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise kırsal bölgelerde yaşam süren kadınların oy kullanma eğilimlerini ölçmeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Anket sorularını cevaplamanız şüphesiz sizin belirli bir zamanınızı alacaktır. Ancak ülkemizde yapılan bilimsel çalışmalara katkıda bulunacağınızı düşünerek bu kısa süreyi bize ayıracağınızı ümit ediyoruz. Vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve elde edilen bilgiler şahıs adı açıklanmaksızın değerlendirilecektir. Ülkemizin bilimsel bilgi birikimine katkı sağlayacak bu araştırma için vereceğiniz desteğe şimdiden teşekkür ediyor ve saygılar sunuyorum.

Ayşe KARAKUŞLU

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM : DEMOGRAFİK SORULAR

1.Eğitim durumunuz nedir?

() İlköğretim () Ortaöğretim () Lise () Yüksekokul

2. Kaç Yaşındasınız:

3. Medeni durumunuz nedir?

() Evli () Bekar () Boşanmış

4.Çocuğunuz var ise çocuk sayınız nedir?

() Çocuğum Yok () 1 () 2 () 3 ve üzeri

5. Sosyal güvenceniz var mı?

() Yeşil Kart () SSK () Bağkur () Sosyal

Güvencem Yok

6. Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadardır?

() 0-2000 TL () 2001-3500 TL () 3501-5000 TL () 5001 TL ve üzeri

2.BÖLÜM : LİKERT TİPİ SORULAR

	Kesinlikle Hayır	Hayır	Kararsızım	Evet	Kesinlikle Evet
Oy verme tercihim partinin görüşü, ideolojisi ve parti programı etkiler	()	()	()	()	()
Oy verme tercihim parti lideri etkiler	()	()	()	()	()
Oy verme tercihim partinin adayı etkiler	()	()	()	()	()
Oy verme tercihim Partinin Siyasal Pazarlama Uygulamaları (Reklam, sosyal medya vs.) etkiler	()	()	()	()	()
Akrabalarım, yakınlarım oy verme tercihim etkiler	()	()	()	()	()
Arkadaşlarım, komşularım oy verme tercihim etkiler	()	()	()	()	()
Belde veya köyümüzün ileri gelenleri oy verme tercihim etkiler	()	()	()	()	()
Parti liderinin kadın olması oy verme tercihim etkiler	()	()	()	()	()
Parti yönetiminde kadınların bulunması oy verme tercihim etkiler	()	()	()	()	()
Adayın kadın olması oy verme tercihim etkiler	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Ad/ Soyad : Ayşe KARAKUŞLU

Doğ. Yeri ve Tarihi : Yağlıdere-31.01.1988

Eğitim Bilgileri

Lisans : Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/ İşletme

Yüksek Lisans: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Ana Bilim Dalı

İş Deneyimleri

Yağlıdere Ziraat Odası Başkanlığı / Personel ve İdari İşler Müd. (2007- ...)

İletişim

E-Posta Adresi : karakusluayse@gmail.com

Tarih : 2019